

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Ústav historických věd

Osídlení z doby římské v Praze – Letňanech

Karolina Štysová

Bakalářská práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Karolina ŠTYSOVÁ**
Osobní číslo: **H08100**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obory: **Historie (dvouoborové)**
Ochrana hmotných památek (dvouoborové)
Název tématu: **Osídlení z doby římské v Praze - Letňanech**
Zadávající katedra: **Katedra historických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zaměří na zasazení lokality do celkového dobového kontextu, zhodnocení geografických podmínek a přírodního prostředí. Jádrem práce bude analýza terénní situace a nálezových kontextů a celkové zhodnocení zkoumané lokality.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DROBERJAR, E. 2002: Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě. Praha. LUTOVSKÝ, M.- SMEJTEK, L. a kol. 2005: Pravěká Praha. Praha. MOTYKOVÁ, K. 1970: Nově objevené sídliště ze starší doby římské u Tuchlovic, Památky archeologické LXI, 236-258. MOTYKOVÁ, K. 1981: Osídlení ze starší doby římské u Dolních Břežan. Příspěvek k problematice výzkumů germánských sídlišť a jejich interpretace. Archeologické rozhledy 33, 504-533, 598. SALAČ, V. (ed.) et al. 2008: Doba římská a stěhování národů. Archeologie pravěkých Čech 8. Praha: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. SVOBODA, B. 1948: Čechy a římské impérium. Praha. ŠIMEK, E. 1949: Čechy a Morava za doby římské. Praha.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Luboš Jiráň, CSc.
Ústav historických věd

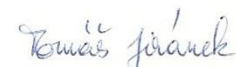
Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**



prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.



doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Luboši Jiráňovi, CSc. za vedení práce, dále PhDr. Janu Frolíkovi, CSc. za poskytnutí všech materiálů souvisejících se záchranným archeologickým výzkumem, který probíhal v roce 2009 v Letňanech. A mé díky patří i mojí rodině za podporu a zázemí poskytnuté při psaní této práce.

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 23. 3. 2011

Karolina Štysová

ANOTACE

Tato bakalářská práce se věnuje záchrannému archeologickému výzkumu, který probíhal v roce 2009 v Letňanech. Tento výzkum odhalil část sídliště ze starší doby římské, proto se také první kapitoly snaží ozřejmit hlavní fenomény tohoto historického období. Další kapitoly pojednávají o přírodních podmínkách a sídelním kontextu Letňan. Jádro práce představuje analýza terénní situace a nálezových kontextů a celkové zhodnocení zkoumané lokality.

KLÍČOVÁ SLOVA

Letňany, archeologický výzkum, sídliště, doba římská, Germáni

SYNOPSIS

This bachelor's thesis is dealing with the rescue archaeological research that took place in 2009 in Letňany. This research has uncovered a part of the settlement from the Older Roman Age, so that's the reason the first chapter is dealing with the explanation of the main characteristics of this historical period. The other chapters are dealing with the natural environment and historical settlement of Letňany. The core of the thesis contains the archeological discoveries related to the terrain analysis and an overall assessment of the investigated locality.

KEYWORDS

Letňany, archaeological research, settlement, Roman Age, Germanic

OBSAH

1	Úvod	1
2	Chronologie doby římské	3
3	Starší doba římská	5
3.1	Sídlení.....	5
3.2	Typy sídlištních objektů	6
3.3	Zemědělství	8
3.4	Keramika	9
3.5	Oděv.....	11
3.6	Pohřební ritus.....	12
3.7	Společnost.....	15
3.8	Marobudova říše	15
3.9	Obchod.....	20
4	Osídlení z doby římské v Praze – Letňanech	25
4.1	Lokalizace a přírodní podmínky.....	25
4.2	Sídelní kontext.....	26
4.3	Poloha naleziště a okolnosti výzkumu.....	30
4.4	Průběh záchranného výzkumu.....	31
4.5	Popis terénní situace	31
4.6	Nálezy.....	34
4.7	Grafické zobrazení.....	47
4.7.1	Podíl nálezů dle druhu materiálů.....	47
4.7.2	Podíl jednotlivých zlomků keramických nádob	48
4.7.3	Podíl nálezů v jednotlivých objektech	49
4.8	Celkové zhodnocení zkoumané lokality.....	51
5	Závěr	56

6	Summary.....	57
7	Bibliografie	59
7.1	Prameny	59
7.2	Literatura	59
7.3	Internetové zdroje	61
8	Seznam obrazových příloh.....	62
9	Obrazová příloha	67
10	Kresebná dokumentace keramických střepů z Letňan	99
11	Katalog nálezů z Letňan.....	115

1 Úvod

Moje bakalářská práce nese název *Osídlení z doby římské v Praze – Letňanech*. Toto téma jsem si zvolila i z toho důvodu, že v blízkosti Letňan bydlím už přes dvacet let. Dalším podnětem byla pro mě praxe absolvovaná v Národním Muzeu – v oddělení prehistorie a protohistorie. Vedoucí praxe byla specialistka na dobu římskou a dobu stěhování národů Mgr. Kristýna Urbanová. V muzeu jsem přišla do styku se sbírkovými předměty z doby římské – náplní mé práce byla jejich revize, třídění, nové zabalení a příprava lokačních seznamů. Zajímavou zkušeností byla též návštěva ústředního depozitáře Národního muzea v Terezíně, kde jsem pomáhala vybalovat nově převezené keramické nádoby z doby římské. Toto vše ve mně probudilo zájem o zmíněné téma práce.

V rámci Prahy nejsou Letňany nijak zvlášť bohaté na archeologické nálezy, přesto však zde po sobě několik pravěkých kultur zanechalo stopy. Osídlení Letňan je archeologicky doložené již od eneolitu – doklady své existence tu zanechal lid kultury se šňůrovou keramikou. V době bronzové zde nejprve sídlil lid kultury únětické a o něco později i lid kultury knovízské. V období laténském obývali Letňany předchůdci Germánů Keltové. O samotném osídlení v době římské nebyly doposavad na katastru Letňan žádné důkazy. Zlom nastal v roce 2009, kdy byla při záchranném archeologickém výzkumu odkryta část sídliště ze starší doby římské. Tento objev byl učiněn v areálu sevřeném ulicemi Beranových, Toužimská a Veselská – konkrétně jde o nezastavěnou parcelu číslo 470/23, na které je plánováno vybudovat rezidenci Blankyt, resp. obytný soubor rodinných domů.

Všechny kapitoly této práce se svým způsobem vztahují k prvnímu objevenému germánskému sídlišti na katastru Letňan. Interpretace zkoumané lokality by nebyla možná bez časového zařazení sídliště a popisu hlavních rysů starší doby římské. Začátek práce je proto věnován chronologii doby římské, následuje obecná charakteristika starší doby římské, ve které sídlilo germánské obyvatelstvo i v Letňanech. Kapitoly popisují sídlení Germánů, typy sídlištních objektů, zemědělství, které představovalo pro Germány základní zdroj obživy, dále typickou keramiku, oděv, pohřební ritus, skladbu společnosti a obchodování (jak vnitrogermánské, tak s Římskou říší). Zvláštním fenoménem starší doby římské je tzv. Marobudova říše, o jejíž existenci se dozvídáme i na základě písemných zpráv. Jelikož jde o první historicky doložený mocenský útvar na našem území, dovolila jsem si mu věnovat o něco větší pozornost. Další část práce je věnována konkrétně letňanské lokalitě. Kapitoly se zabývají lokalizací Letňan, přírodním prostředím, sídelním kontextem od pravěku do

současnosti, polohou vlastního naleziště a okolnostmi záchranného archeologického výzkumu. Následuje analýza terénní situace a nálezových celků a souhrnné zhodnocení zkoumané lokality. Součástí práce jsou též grafy znázorňující podíl nálezů dle druhu materiálů, podíl jednotlivých zlomků keramických nádob a podíl nálezů v jednotlivých objektech na zkoumané ploše. V obrazové příloze lze najít mapy s umístěním Letňan i samotné zkoumané parcely, dále fotografie pořízené při záchranném archeologickém výzkumu, fotografie vybraných nálezů a též celkový plán naleziště (pro svou rozměrnost vsazen do zadních desek práce). V kresebné dokumentaci keramických střepů je zachycen jen pouhý zlomek z celkově nalezeného množství, neboť zdokumentovat tímto způsobem přes tisíc střepů je značně nereálné. Poslední část práce tvoří katalog nálezů ze zkoumané plochy.

2 Chronologie doby římské

Dobou římskou jsou tradičně označována první čtyři století po Kristu, kdy se v Čechách trvale usazují Germáni. Označení „římská“ dostala tato éra z toho důvodu, že se v tomto období střední Evropa, potažmo Čechy dostávají do užšího kontaktu s Římskou říší - ať už se jedná o čilé obchodování či politické zájmy Říma.¹

Oblast na sever od Římské říše, kde sídlili Germáni, ale i negermánské kmeny, byla nazývána barbarikum. V době římské je území evropského barbarika označováno též jako Velká či Svobodná Germánie. Dle místa sídlení se pak rozlišuje několik skupin germánských kmenů – západní Germáni, Germáni při Severním moři, východní Germáni, severní Germáni a konečně polabští Germáni. Naše země spadaly do okruhu polabských Germánů.²

Intenzivnější zájem o dobu římskou u nás nastal na přelomu 19. a 20. století po odhalení dvou významných pohřebišť v Dobřichově na Kolínsku – v polohách Pičhora a Třebická. Na základě jejich výzkumu bylo období germánského osídlení Čech nazváno dobou Dobřichovskou se starším (pičhorským) a mladším (třebickým) stupněm. Posléze byl pozdní stupeň nazván „pňovský“ dle pohřebiště zjištěného v Pňově na Kolínsku. Tento systém dělení užívali kupříkladu Josef Ladislav Pič nebo Emanuel Šimek³. Z dalších periodizací zaujme rozdělení Bedřicha Svobody na základě typů spon, dle této jsou vymezeny tři fáze – starší doba římská (do roku 150), střední doba římská (do roku 260/300) a pozdní doba římská (do roku 360)⁴. Zde je poprvé použit pojem střední doba římská, který se v současnosti již nepoužívá. Základní třídění doby římské, ze kterého se vesměs vychází dodnes, vypracoval Hans Jürgen Eggers v polovině 20. století. Tento systém pak byl detailně propracován zásluhou dalších badatelů (viz Jaroslav Tejral, Kazimierz Godlowski aj.).⁵

V této práci se přikláním k navrhovanému řešení chronologie dle Vladimíra Salače, „neboť jde o schéma ryze archeologické, neobsahující historické interpretace a v poslední řadě užívané v celé Evropě“.⁶ Dobu římskou tak lze rozdělit na dva základní úseky – na starší

¹SALAČ, Vladimír. Kdy začíná doba římská? In DROBERJAR, Eduard – LUTOVSKÝ, Michal (ed.). *Archeologie barbarů 2005*. Praha, 2006, s. 229-235. ISBN 80-86756-11-4.

²DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 15, 72. ISBN 80-7277-106-X.

³viz ŠIMEK, Emanuel. *Čechy a Morava za doby římské*. Praha, 1923. ISBN není.

⁴viz SVOBODA, Bedřich. *Čechy a římské impérium*. Praha, 1948. ISBN není.

⁵DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 101. ISBN 80-7277-106-X.

⁶SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 38-40. ISBN 978-80-86124-81-0.

a mladší dobu římskou. Starší doba římská začíná stupněm Ř A⁷ (40/25 př. Kr. – 0), následuje stupeň Ř B, který je dále dělen na Ř B1 (0 – 50 př. Kr.) a Ř B2 (50 – 150/160 př. Kr.). Stupeň Ř B1 i Ř B2 se dále dělí na časnou a pozdní fázi (Ř B1a, Ř B1b, Ř B2a, Ř B2b). Pro mladší dobu římskou je používáno označení Ř C, stupeň Ř C je rozdělen na tři části Ř C1 (150/160 – 200 př. Kr.), Ř C2 (200 – 300 př. Kr.) a Ř C3 (300- 350/370 př. Kr.). Doba stěhování národů je pak značena v návaznosti na dobu římskou písmeny D a E.

S jiným řešením chronologie doby římské přišel v roce 1999 Eduard Droberjar. Doba římská je klasicky dělena na starší (ŘA, ŘB) a mladší (ŘC). Starší doba římská potom obsahuje I. časnou dobu římskou (Ř A, Ř B1) a II. starší dobu římskou – v užším smyslu (Ř B2, Ř B2/Ř C 1). Poprvé zavádí pojem časná doba římská, ovšem zahrnuje do ní i stupeň Ř B1. (V předchozím řešení chronologie doby římské dle Jaromíra Salače se pojem „časná doba římská“ vztahuje pouze na stupeň ŘA.) Časnou dobu římskou dále dělí na 1. horizont plaňanských pohárů (Ř A: 35/25 – 10/5 př. Kr.), 2. horizont Marobudovy říše (Ř B1a: 10/5 př. Kr. – 20/30) a 3. horizont tzv. klasických (českých) spon s očky (Ř B1b: 20/30 – 50/70). Starší dobu římskou – v užším smyslu dělí na stupeň Ř B2a (50/70 – 100/120), stupeň Ř B2b (100/120 – 150/170) a horizont Markomanských válek (přechodný stupeň Ř B2/Ř C1: 150/160 – 180/200). Mladší doba římská (Ř C) je rozdělena na I. mladší dobu římskou – v užším smyslu a na II. pozdní dobu římskou. Mladší doba římská – v užším smyslu se skládá ze stupně Ř C1 (180/200 – 250/260) a Ř C2 (250/260 – 300/320), pozdní doba římská pak představuje stupeň Ř C3 (300/320 – 380/400).⁸ V roce 2006 Eduard Droberjar tento systém mírně upravil.

V obrazové příloze na konci práce je zařazeno schéma (obr. 78) dokumentující vývoj chronologie starší doby římské v Čechách spolu s navrhovaným (mnou preferovaným) členěním Vladimíra Salače.

⁷ „Ř“ je zkratka používaná pro dobu římskou.

⁸ DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 103. ISBN 80-7277-106-X.

3 Starší doba římská

Vzhledem k tomu, že mnou studovaná lokalita, tedy nově objevené germánské sídliště v Praze – Letňanech, spadá časově právě do starší doby římské, ráda bych zde v následujících podkapitolkách nastínila obecnou charakteristiku tohoto období – se zvláštním důrazem na Čechy, zejména pak na oblast Prahy.

Již před koncem starého letopočtu, tedy ještě v době laténské, začínají na naše území proudit menší skupinky Germánů. Největší přistěhovaleckou vlnu do této doby představuje lid s plaňanskými poháry (plaňanská skupina grossromstedtské kultury⁹), který je nazýván dle sídliště objeveného v Plaňanech na Kolínsku. Tento lid (snad kmen Hermundurů) obývá Čechy v tzv. horizontu plaňanských pohárů, jde o nejstarší období germánského osídlení Čech. Jedná se o počátek doby římské, o časnou dobu římskou, resp. stupeň Ř A, který vyrůstá z laténských kořenů. Na samém konci starého letopočtu přichází do Čech nová mohutná vlna germánského obyvatelstva, kterou tvořil především kmen Markomanů vedený slavným Marobudem. Po přelomu letopočtů se hmotná kultura výrazně mění a z archeologického hlediska mluvíme o době následující jako o stupni Ř B. Mezníkem mezi starší a mladší dobou římskou jsou pak tzv. Markomanské války (166 – 180).¹⁰

3.1 Sídlení

Ve starší době římské si Germáni budují neopevněné osady v nížinách. Významnější sídliště byla zřejmě obehnaná palisádou či příkopem, ačkoli důkazy o tom nejsou k dispozici.¹¹ Osady měly různou velikost, ve středně velké osadě v Čechách mohlo být asi 8 až 10 obytných domů. V jedné osadě pak žilo v průměru kolem 50 obyvatel, někde víc, někde méně.¹² Osady se nacházely v úrodných oblastech v blízkosti vodních toků nebo alespoň v jejich dosahu. Pro založení osady byla prioritní oblast vhodná pro zemědělství, které představovalo pro germánské obyvatelstvo nejdůležitější výrobní činnost. Největší koncentrace osídlení byla v Polabí, dolním Povltaví, Poohří a Podkrušnohoří.¹³

⁹ Dle pohřebiště v Grossromstedtu v Durynsku – střední Německo.

¹⁰ DROBERJAR, Eduard. Od plaňanských pohárů k vinařské skupině: kulturní a chronologické vztahy na území Čech v době římské a v časně době stěhování národů. In *Sborník národního muzea v Praze* 53, řada A, 1999, s. 2-3. ISSN 0036-5335.

¹¹ PODBORSKÝ, Vladimír. *Dějiny pravěku a rané doby dějinné*. 3. vydání. Praha, 2006. s. 250. ISBN 80-210-4153-6.

¹² LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 797-798. ISBN 80-7277-236-8.

¹³ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 52-54. ISBN 978-80-86124-81-0.

Pražská kotlina začíná být soustavně osidlována Germány (především Hermundury) v plaňanském horizontu (Ř A). Nově příchozí obyvatelé zaujali jen malé regiony, které postupně zvětšovali. Zvýšená intenzita osidlování Prahy od přelomu letopočtu (Ř B1) je dána příchodem nové mohutné vlny Germánů, zejména Markomanů do Čech. Tito pak zaujímají sídelní oblasti svých předchůdců. V období následujícím (Ř B2) zůstává intenzita osídlení stejná, nezmenšuje se.¹⁴

Největší koncentrace germánského osídlení Prahy náleží zjevně čtyřem oblastem: 1. bubenečko-dejvické, 2. libeňsko-vysočanské, 3. michelsko-nuselsko-vršovické a 4. d'áblické. V těchto regionech se současně nacházejí i vůbec nejvýznamnější germánské lokality Pražska. Oblast bubenečská byla osídlena nejintenzivněji, nacházel se zde velký počet osad od počátku doby římské do konce období stěhování národů. Tyto bubenečské osady, zaměřené na železářskou výrobu, byly centrem germánského osídlení Prahy.¹⁵

V roce 2005 byly písemně zpracovány dosud známé poznatky o germánských lokalitách na území hlavního města, z těchto lze zjistit alespoň orientační čísla a udělat si přibližnou představu o množství objevených lokalit ze starší doby římské v Praze – z konce 1. století př. Kr. (Ř A) známe 7 sídlišť a 5 lokalit pohřebního rázu a jeden ojedinělý nález, z 1.-2. století (Ř B a období přechodné mezi Ř B a Ř C) je známo na 30 sídlišť, 16 lokalit pohřebního rázu a 14 lokalit s ojedinělým nálezem.¹⁶

3.2 Typy sídlištních objektů

„Archeologické pozůstatky osad se jeví jako zahloubené chaty, pece různého typu, síla, studny či cisterny, neinterpretovatelné jámy různých tvarů i rozměrů a v neposlední řadě četné žlaby a kúlové jamky, ze kterých bývají někdy rekonstruovány domy s podlahou na úrovni terénu.“¹⁷

Typickým germánským příbytkem ve starší době římské bylo zahloubené jednoprostorové obydlí – polozemnice (chata). Dle půdorysu a rozmístění nosných kúlů jsou rozpoznány různé typy a varianty polozemnic. V časně době římské (Ř A) se vyskytují především chaty obdélníkového půdorysu s nosnými kúly ve středech kratších stěn, někdy

¹⁴ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 785-786. ISBN 80-7277-236-8.

¹⁵ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 783,797. ISBN 80-7277-236-8.

¹⁶ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 784. ISBN 80-7277-236-8.

¹⁷ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 41. ISBN 978-80-86124-81-0.

jsou navíc ještě kůly v rozích. Od přelomu letopočtů (Ř B) převažují, pro starší dobu římskou typické, polozemnice s obdélníkovým půdorysem a nosnou konstrukcí, která je tvořena šesti dřevěnými kůly, a to takto: vedle dvou kůlů ve středech kratších stěn jsou ještě kůly po dvou ve stěnách delších – dělí tak delší stěny zhruba na třetiny. Některé stavby mají v delší straně výklenek, který představuje vchodovou předsíňku. Vchod do domu byl orientován na jih.¹⁸

Polozemnice byly zahloubeny řádově několik desítek centimetrů, při hloubce větší jak půl metru musel být u vchodu dřevěný žebřík či jakési schody. (Zcela výjimečnou archeologickou lokalitou je germánské sídliště u Tuchlovic na Kladensku, kde bylo nalezeno velké množství opracovaných dřev ze sídlištních objektů, mimo jiné i větší část dubového žebříku.¹⁹) Zahloubené domy měly sedlovitou střechu, kterou pokrývala sláma či drny. Stěny domů byly vyplétány proutím a omazány hlínou, někdy byly zevnitř i nabarveny. Podlahu tvořila pouze udusaná hlína. Do podlah příbytků či ke vchodům byli pohřbíváni jako stavební oběti psi, jelikož Germáni věřili, že pes přináší magickou ochranu domů. Plocha polozemnic se pohybovala od 10 do 30 m², neboť v menších prostorách se lépe udržovalo teplo. Takovýto malý prostor byl určen pouze jedné rodině o třech až pěti členech. Uvnitř chaty bylo dozajista dřevěné lóže, snad nějaká sedátka a obdoba stolu, pokud by se v domě nacházelo ohniště (o čemž nejsou jednoznačné důkazy), dalo by se uvažovat o kouřovém otvoru ve střeše.²⁰ V současné době není jisté, zda polozemnice plnily pouze funkci obytnou, dá se též předpokládat její využití jako sklepa, skladovacího prostoru, řemeslnické dílny apod.²¹

Dalším typem sídlištních objektů jsou kúlové stavby – jde o nadzemní stavby, jejichž podlahy nebyly zahlubovány do podloží. „*Dle předpokládané funkce bývají kúlové stavby děleny na obytné a hospodářské.*“ Mezi typické hospodářské budovy patří špýchary se čtvercovým půdorysem, tyto nejsou bohužel v našich končinách pro starší dobu římskou prozatím zjištěny. Mezi obytné kúlové stavby se řadí větší obdélníkové domy. Šířka domů se pohybovala kolem 5 metrů, délka asi okolo 15 metrů (v období následujícím, Ř C, dosahuje délka domů i přes 60 metrů), velikostí své plochy překonávají obytné domy daleko menší polozemnice. Prostor nadzemního domu byl členěn podélně i příčně – byly tak odděleny části domu, které plnily odlišné funkce. Dům mohl sloužit k bydlení lidí, ustájení dobytka, někdy i

¹⁸ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 42. ISBN 978-80-86124-81-0.

¹⁹ MOTYKOVÁ, Karla. Nově objevené sídliště ze starší doby římské u Tuchlovic. In *Památky archeologické 61*, 1970, s. 236-258. ISSN 0031-0506.

²⁰ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 797-798. ISBN 80-7277-236-8.

²¹ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 47-48. ISBN 978-80-86124-81-0.

jako místo výrobní činnosti. Konkrétních příkladů nadzemních domů je u nás známo prozatím jen málo, ač lze předpokládat, že obytné domy tvořily značnou část zástavby v germánských osadách.²²

K dalším častějším sídlištním objektům patří zahlobené železářské pece, topeniště (snad pece na pálení vápna), zásobní jámy, hliníky a odpadní jámy. A také množství jam různých velikostí a tvarů s neznámou funkcí.

3.3 Zemědělství

Základní zdroj obživy starých Germánů tvořilo zemědělství, zejména chov dobytka. Jasnější představu o chovu domácích zvířat si můžeme udělat i díky poznatkům z rozsáhlého nejpodrobněji prozkoumaného sídliště v Mlékojedech na Mělnicku, kde bylo zjištěno a vyzvednuto doposud nejvíce archeologického materiálů z doby římské v Čechách. Germáni nejčastěji chovali skot, prasata, ovce/kozy, a to především kvůli masu a mléku. Jako další domácí zvířata je doložena drůbež, koně a psi. Ustájení zvířat se předpokládá v jedné z částí obytného domu, ale z Čech o tom zatím postrádáme důkazy. Další složkou potravy, ač spíše doplňkovou, byla divoká zvěř – hlavně jelen, srnec a zajíc, o které nebylo v českých lesích nouze. Dále se lovili divocí ptáci, divoká prasata, lišky, medvědi, bobři, jezevci apod. U sídlišť situovaných poblíž větších vodních toků hrál určitý význam i rybolov, i když dokladů o něm je málo (nálezy kostěných navijáků, železných háčků). Lov byl kromě doplňkové obživy i zdrojem zábavy. Z kostí a paroží divoké i domácí zvěře byly vyráběny nejrůznější předměty – hřebeny, jehlice, šídla aj.²³

„U rostlinné produkce se předpokládá střídání obdělávaných ploch s pastvinami – tzv. přílohové zemědělství. Půda se obdělávala pomocí dřevěného rádlu, často zřejmě bez železné radlice.“ V Čechách bohužel postrádáme nálezy zemědělského nářadí (radlic, kos, srpů), buď nebylo náčiní opatřeno železnými prvky a nic se nedochovalo nebo to svědčí o provádění důsledné recyklace materiálu. Chybějí i nálezy zařízení na mletí obilí (rotační mlýnské kameny), jejichž části se na keltských sídlištních nacházejí běžně. Vzhledem k tomu se dá předpokládat, že se Germáni navracejí k dřívějším znotěrkám. Ani o druzích pěstovaných plodin nemáme prozatím dostatek poznatků, dozajista však převažovalo pěstování obilovin.

²² SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 48-49. ISBN 978-80-86124-81-0.

²³ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 55-57. ISBN 978-80-86124-81-0.

Ve starší době římské byly známé běžné plodiny – pšenice, ječmen, proso. Pěstoval se snad i hrách, len, ovoce a zelenina a různé byliny.²⁴

Pokrmu starých Germánů se skládaly nejvíce z masa, ať už vařeného, pečeného či sušeného. „*Důležitou součástí stravy byly také sýry, pšeničné placky a nekvašený chléb. Germáni rovněž jedli různé kaše, ochucené ovocem nebo lesními plody. Kromě jednoduchých nápojů, jakými byly voda, mléko a odvary různých rostlin a bylin, pili také alkoholické moky.*“ Víno se dováželo z římských provincií, bylo velmi vzácné a drahé, ne každý si ho mohl dovolit. Germáni víno ředili s vodou. Velmi oblíbeným pitím se staly kvasnicové nápoje, nejčastěji vyráběné z pšenice – jednalo se o určitý druh piva. Významnější jedinci si pořizovali picí rohy (bohatě zdobené nádoby z volských rohů či ze dřeva), ze kterých konzumovali své oblíbené nápoje.²⁵

3.4 Keramika

Keramika je určitě nejhojnějším artefaktem, který nalzáme po Germánech (a nejen po nich). Byly vyráběny nejrůznější nádoby, ozdoby, plastiky, přesleny, závaží ke tkalcovským stavům a jiné předměty. Zásadní zastoupení v sídlištních i pohřebištních nálezích mají bezesporu nádoby, resp. většinou jen jejich části (střepey). „*Zhotovování keramických nádob bylo jistě jednou z nejrozšířenějších výrobních činností. Velké množství variant výzdobných motivů i tvarových detailů stejně jako odlišné keramické hmoty ukazují, že výroba nádob byla značně rozptýlená.*“ Jednotlivé osady či menší oblasti si vyráběly keramiku samy, nic nenasvědčuje tomu, že by se výroba soustředila do centrálních specializovaných dílen a následně se výrobky dál distribuovaly. „*Technologie výroby se vrací zpět před dobu laténskou – hrnčířský kruh je zapomenut a po celou starší dobu římskou se neužívá.*“ Germáni v tomto období ještě neznali vyspělejší roštové pece, užívané od mladší doby římské, a tak byla keramika vypalována v jednoduchých jámových pecích (nebo na otevřeném ohni). Na vhodném místě, často ve svahu, byla vyhloubena jáma – do ní se naskládaly nádoby, na které se navršilo dřevo a nechalo se vypalovat. Vezme-li se v potaz předpokládaná roztržitost keramické produkce, je zarážející, že hrnčířské pece jsou nalzány jen sporadicky.²⁶

²⁴ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 55. ISBN 978-80-86124-81-0.

²⁵ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 69. ISBN 80-86277-10-0.

²⁶ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 59. ISBN 978-80-86124-81-0.

Dříve se myslelo, že výroba keramiky ve starší době římské má své kořeny v období laténském, neboť byla na starořímských sídlištích i pohřebištích objevena keramika točená na kruhu a rovněž byla shledána i určitá tvarová a výzdobná podobnost mezi nádobami laténskými a starořímskými. Nálezy točené keramiky se dají vysvětlit tím, že se starořímská sídliště nacházela v blízkosti či přímo na zaniklých laténských sídlištích – nádoby byly odtud sebrány a dále používány, též byly přidávány do hrobů zemřelým jako starožitnosti. Tvarová a výzdobná podobnost mezi laténskými a starořímskými nádobami je patrná, zejména u vyšších nádob – laténských na kruhu točených a římských vyráběných v ruce. „*Nezdá se však být pravděpodobné, že k tvarové a mnohdy i výzdobné návaznosti došlo právě v Čechách.*“ Grossromstedtská kultura (její odnož na našem území nazýváme plaňanskou skupinou) nevznikla u nás, ale ve středním Německu a zjevně ještě zde byly laténské prvky na grossromstedtské nádoby přeneseny. „*Nositelé této kultury k nám tedy s takovouto keramikou již přišli a prostor Čech se na přenosu laténských motivů na starořímskou keramiku nepodílel.*“ Z toho vyplývá, že přímé prolínání keltské a germánské keramiky u nás zřejmě vůbec nenastalo. Charakteristickým znakem odlišujícím keramiku starořímskou (od laténské) je její typická černá lesklá úprava povrchu jemných nádob. Rovněž přestal být využíván již zmíněný hrnčířský kruh a též v době laténské používaná vertikální pec, nastala i změna v přípravě keramických hmot.²⁷

Pro nejstarší fázi germánského osídlení Čech (Ř A) jsou příznačné ostře profilované nádoby na štíhlé nožce s širokým ústím – tzv. plaňanské poháry. Výduť těchto pohárů bývá zdobena jemnými rytými liniemi, vytvářejícími meandry, nebo také nejrůznějšími pásy vyplněnými klikatkami, psaníčky a jinou výzdobou. Rytou výzdobu často doplňují jemně provedené jednotlivé vpichy. Mezi další typy nádob patří hluboké kulovité mísy a vysoké vázovité nádoby s plastickými žebry, u hrubší keramiky jsou to nejrůznější mísy s esovitou profilací či zataženým okrajem a vyšší tvary mající často zdrsňené tělo. Celkově pro keramiku jsou typické ostře utvářené (tzv. fasetované) okraje, jemná keramika mívá černý lesklý povrch. Na pohřebištích se vyskytuje spíše jemná keramika.²⁸

Po přelomu letopočtu (Ř B1) začínají mizet tzv. plaňanské poháry a do popředí se dostávají teriny nejrůznějších tvarů (jde o nádoby, které mají vyčleněn okraj, hrdlo a výduť). Vrchní část nádob bývá zdobena horizontálními meandry, klikatkami, občas obloučky

²⁷ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 69-70. ISBN 978-80-86124-81-0.

²⁸ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 72. ISBN 978-80-86124-81-0.

vytvořenými ozubeným kolečkem. Spodní části vyšších nádob jsou opticky členěny svislými liniemi provedenými radélkem, prostory mezi liniemi jsou vyplněny klikatkami, trojúhelníčky apod. Přestože výzdoba působí jednotným charakterem, nelze najít nádoby s totožným dekorem. U hrubé keramiky přetrvávají různé mísy a hrncovité tvary – spodky nádob jsou nyní často zdobeny výraznými oblouky provedenými hřebenováním, častěji jsou těla nádob zdobena chaoticky uspořádanými prstovými vrypy. Nejvýraznější rozdíl mezi keramikou stupně Ř B1 a keramikou plaňanského horizontu představuje vymizení ostře utvářených (fasetovaných) okrajů. Jemná keramika má nadále černý leštěný povrch, hrubá keramika od hlazené úpravy povrchu až po zdrsnění. Běžná je také kombinace, kdy povrch vrchní části nádoby je uhlazen a spodní část zdrsněna.²⁹

V období následujícím (stupeň Ř B2) je poměrně složité odlišit keramiku od stupně předešlého, neboť keramický vývoj postupoval plynule. Totéž platí pro závěr starší doby římské a počátek mladší doby římské (Ř C1). Od druhé poloviny prvního století ustupují do pozadí vyšší tvary a zcela dominují teriny, které jsou zdobeny bohatým radélkovým dekorem (naopak mizí jednoduché linie radélkových vpichů). Jemná keramika je bohatěji zdobena, než v předchozích obdobích. Více se objevuje plastická výzdoba – pupky, kruhové lišty, někdy dokonce napodobuje detaily bronzových nádob jako např. ucha a kroužky na zavěšení. Jemná keramika má stále jemný leštěný povrch. Hrubá keramika se tvarově příliš neliší od předešlého období, ve výzdobě se častěji vyskytují prstové vrypy v liniích.³⁰

3.5 Oděv

V Čechách se s nálezy textilií z doby římské příliš nesetkáváme. Maximálně jsou objeveny malé fragmenty nebo otisky tkanin na kovových předmětech či keramice. Germáni svým zemřelým přidávali do hrobů milodary, které byly často uloženy do nějaké tkaniny či textilního sáčku – nejvíce takovýchto dokladů je u nás známo ze žárového pohřebiště v Třebusicích na Slánsku. I když nálezy vlastního textilu jsou spíše ojedinělé, tak předměty sloužící k textilní výrobě jsou nalézány často. Ať už se jedná o přesleny, tkalcovská závaží, přeslice, nůžky či jehly.³¹

²⁹ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 72. ISBN 978-80-86124-81-0.

³⁰ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 72-76. ISBN 978-80-86124-81-0.

³¹ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 64. ISBN 978-80-86124-81-0.

Tkaniny byly zhotovovány z ovčí vlny, lnu a jiných rostlinných vláken, dozajista byly také barveny. Předpokládá se, že výroba textilu probíhala v polozemnicích.³²

Rekonstrukce germánského oděvu je možná na základě nálezů učiněných v severoněmeckých a dánských bažinách, kde byly zakonzervovány lidské ostatky spolu s oděvem. Další představu si lze udělat na základě reliéfních ztvárnění Germánů antickými umělci – třeba na sloupech, náhrobních kamenech či mincích.³³ Typický germánský mužský oděv se skládal z lněných přilnavých kalhot s opaskem, dlouhé košile či haleny a pláště, který byl sepnut na pravém rameni sponou či jehlicí. Je dost možné, že plášť nosili jen významnější jedinci, tito pak kladli důraz na jeho provedení, barvu, délku a též na kvalitu a zdobnost spínadel. Jistě také existovala různá kožená obuv, u méně majetných nošená pouze v zimě. Ženský oděv tvořilo dlouhé lněné roucho na ramenou sepnuté sponami, pod něj se někdy oblékala halena. Zřejmě se nosily i sukně různých délek. V zimě se Germáni oblékali do oděvů z kožešin a na hlavu nasazovaly plstěné čapky.³⁴

Spony představují v našem prostředí nejdůležitější nalézanou část oděvu. Byly vyráběny z bronzu, mosazi, železa, občas ze stříbra a vzácně ze zlata. Spony nesloužily pouze jako prostá spínadla oděvu, byly chápány jako šperky. Bylo prestižní záležitostí mít vždy spony dle aktuální módy, která se co chvíli měnila. Proto také existuje nepřeberné množství typů a variant spon.³⁵ Základní třídění spon vypracoval švédský archeolog O. Almgren.

3.6 Pohřební ritus

Hlavním způsobem pohřbívání bylo po celou dobu římskou spalování, tedy kremace. Občas se setkáváme i s pohřby kostrovými („na území Prahy to činí asi 15%“), které se ve větší míře začínají rozšiřovat až na konci doby římské a hlavně v době nadcházející – v období stěhování národů.³⁶ Z časně doby římské (Ř A) nemáme prozatím žádné doklady o kostrovém ritu. Kostrové hroby ze starší doby římské se nacházejí většinou osamocené, jen občas v menších skupinkách (př. Praha-Bubeneč), žádná větší samostatná pohřebiště nejsou doložena, sporadicky se kostrové hroby vyskytnou na okraji žárového pohřebiště. Z hlediska milodarů se kostrové hroby vyrovnají množstvím i druhovou skladbou hrobům žárovým –

³² SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 64. ISBN 978-80-86124-81-0.

³³ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 96. ISBN 80-86277-10-0.

³⁴ DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 222. ISBN 80-7277-106-X.

³⁵ O vývoji spon v době římské: SVOBODA, Bedřich. *Čechy a římské impérium*. Praha, 1948.

³⁶ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 794. ISBN 80-7277-236-8.

jediným rozdílem je absence zbraní. Častěji se v bohatých hrobech nalézají importované bronzové nádoby, u těchto hrobů bývá občas zjištěno kamenné obložení. Do kostrových hrobů se v době římské ukládali především společensky významní jedinci, cizinci aj., které měla společnost potřebu posmrtně vydělit – pohřbít je jinak, než bylo běžné.³⁷

Vraťme se tedy k nejrozšířenějšímu pohřebnímu ritu doby římské v Čechách – k ritu žárovému. „Žárové hroby lze rozdělit na popelnicové a jámové. V popelnicovém hrobě byl popel zemřelého dán do keramické, vzácně i do bronzové nádoby, která byla uložena do země.“³⁸ Nebožtík byl spálen na hranici spolu s milodary – o tom svědčí poškozené předměty vkládané do popelnic. Jiné předměty byly přidávány do urny až poté, co byla naplněna popelem. Rozměrnější předměty (meče, plechové nádoby aj.) byly záměrně deformovány, aby se do popelnic vešly. To ale nebyl jediný důvod – ničení osobních věcí zemřelého mělo též zabránit jejich případnému dalšímu používání v pozemském světě.³⁹ V rámci pohřebního obřadu byla popelnice uložena do země – vyhloubila se jamka odpovídající velikosti urny. Méně často byla vykopána větší jáma (obdélníková či oválná), ve které byla popelnice umístěna u stěny, do této jámy byly případně umístěny další nádoby či jiné předměty.⁴⁰

Vedle popelnicových hrobů známe také hroby jámové, kde se popel neukládá do žádné nádoby, nýbrž přímo do země, do prosté jamky. Někdy byly spálené lidské pozůstatky uloženy do jamky v nějakém textilním či koženém vaku. Klasická jamka měla průměr kolem 50 centimetrů a byly v ní uloženy jak ostatky zemřelého, tak milodary. Jindy se vyhloubila poměrně velká obdélníková jáma, popel v ní byl situován u stěny či v menší samostatné jamce – původně snad v již zmíněném organickém obalu. Někdy snad byl popel rozptýlen po jámě. Zpravidla bývá v jámě pouze jeden pohřeb. Milodary jsou v jámových hrobech přímo v popelu, někdy bokem. U žárových pohřbů, popelnicových i jámových, představují milodary osobní věci zemřelého (součásti oděvu – spony, ozdoby opasků, zbraně apod.), též nástroje, nádoby, potraviny, zkrátka vše, co mělo zajistit existenci v záhrobním světě. Na skladbě a množství hrobové výbavy jednotlivých pohřbů lze pozorovat velké rozdíly – jsou doloženy hroby bohaté i chudé zcela bez milodarů, hroby bojovníků se zbraněmi, dokonce i hroby s římskými importy apod. „Oba druhy žárových hrobů se běžně vyskytují vedle sebe na

³⁷ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 93-94. ISBN 978-80-86124-81-0.

³⁸ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 90. ISBN 978-80-86124-81-0.

³⁹ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 794. ISBN 80-7277-236-8.

⁴⁰ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 90. ISBN 978-80-86124-81-0.

*jednom pohřebišti. Nelze říci, že by popelnicové hroby bývaly vždy bohatší, než hroby bez popelnice.*⁴¹

Žárová pohřebišťe ze starší doby římské v Čechách mají rozličnou velikost, od menších skupinek hrobů, přes větší pohřebišťe (Tišice, Dobřichov-Pičhora), po nekropole se stovkami hrobů (Třebusice). Většinou však jde pouze o torza větších útvarů. Pohřebišťe se nacházela většinou na vyvýšených místech, jejich vnitřní strukturu blíže neznáme, protože chybí potřebné podklady – žádné nebylo prozkoumáno vcelku. Pro poznání starší doby římské v Čechách jsou zásadní především dvě největší nekropole – pohřebišťe v Třebusicích na Slánsku a v Dobřichově-Pichoře na Kolínsku. Dá se předpokládat, že se na pohřebišťích nacházela žárovišťe, na kterých se prováděla kremace a též jakási kultovní místa, svatyně. Na třebusické nekropoli byla objevena čtyřúhelníková ohrazení (dvě větší: 15,5 x 15,5 metrů a tři menší), ve kterých chybí stopy po pohřbech či spalování mrtvých. „*Takto vymezené prostory na pohřebišťích bývají vysvětlovány jako svatyně, místa kultu mrtvých či kultu předků.*“ Rozsáhlá vrstva popela a kostí u jednoho z třebusických ohrazení nás zas přivádí k hypotéze, že existovaly i jiné praktiky vedle ukládání do hrobů, jak naložit s lidskými ostatky. Nevíme, zda šlo o tzv. vrstevové hroby, tj rozptýlení pozůstatků více jedinců do pohřebních vrstev či se mělo jednat o zbytky ostatků zemřelých, které se nedostaly do popelnic (existuje názor, že do urny byla ukládána pouze část popela). Ve starší době římské se rovněž setkáváme s hroby symbolickými, tedy s hroby bez reálných lidských ostatků. Vztah mezi pohřebišťi a jim náležejícími sídlišťi neznáme, neboť onen vztah není v současnosti nikde jasně prokázán. Je možné, že na velkých nekropolích pohřbívalo více osad, nejen jedna.⁴²

O náboženských praktikách mimo pohřební areály toho příliš nevíme, archeologické doklady jsou u nás spíše vzácné. Provozování kultu bylo u germánského obyvatelstva spojeno předně s vodou. „*Je pravděpodobně, že i u nás se náboženské rituály odehrávaly často na březích vodních ploch.*“ Dokladem toho mohou být mince nalezené v korytě Labe či nález římských bronzových nádob v Labi mezi Hradcem Králové a Litoměřicemi. Dokladem kultovních praktik mohou být také tzv. obětní jámy – v těchto sídlišťních jámách se nacházejí celé nádoby obrácené dnem vzhůru. Jámy pocházejí z časné doby římské (Ř A) a jsou v nich zastoupeny zvláště plaňanské poháry. Zajímavostí zůstává, že tyto objekty, které se u nás vyskytují velmi zřídka, nebyly doloženy na velkoplošně zkoumaných rozsáhlých sídlišťích

⁴¹ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 90-91. ISBN 978-80-86124-81-0.

⁴² SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 91-92. ISBN 978-80-86124-81-0.

(př. Mlékojedy na Mělnicku). Spojitost s kultem lze spatřovat i v zoomorfních nádobkách či plastikách zvířat, avšak jejich výskyt je v Čechách velmi vzácný a většině nálezů chybí nálezové okolnosti. Účel těchto předmětů není jasný. Dalším ukazatelem náboženských představ jsou zajisté, již výše zmíněné, pohřby psů v podlahách polozemnic či v jiných objektech na sídlišti, které se interpretují jako stavební obětiny. Pes byl uctíván jakožto strážce domu a ochránce majetku. Podobně výsadní postavení mělo mít v germánské společnosti i nové domácí zvíře – kočka, avšak z doby římské nebyly prozatím v Čechách její ostatky zaznamenány.⁴³

3.7 Společnost

„Základem germánské společnosti byla rodina.“ Jednotlivé rodiny, některé příbuzensky propojené, žily společně v osadách. Určitý počet osad v jednom regionu (asi deset až dvacet) se sdružoval do větší územní jednotky, tzv. župy. Měla-li jedna osada v průměru 50 obyvatel, tak v jedné župě jich mohlo být asi 500 až 1000. Vyšší územní jednotkou byl kmen. Jednotlivé kmeny byly různě velké, ale řádově se dá mluvit o několika desítkách tisíc osob. *„Některé kmeny pojil jejich společný původ nebo kulturní blízkost. Několik kmenů tvořilo kmenový svaz, který se jako nejvyšší organizační forma starých Germánů stal základem např. Marobudovy říše.“* (viz kapitola následující). V čele říše či kmenového svazu stál král nebo kníže, který byl současně i vojevůdcem. V čele kmenů byli náčelníci, vyššími náčelníky byla knížata. Nejvýznamnější postavení ve společnosti měla šlechta, ať už stará rodová, kterou tvořily rodiny náčelníků, knížata a velmožové nebo nově se rodící šlechta vojenská. Tuto novou válečnou šlechtu tvořili příslušníci z řad nobility a vynikajících bojovníků. Vedle šlechty měli významné postavení šamani a kněží, kteří se starali o záležitosti náboženské a kultovní, též věštili a jejich vliv na společnost, nejvyšší vrstvy nevyjímaje, byl mnohdy značný. Dále existovala vrstva obyčejných bojovníků a samozřejmě i nejpočetnější skupina – vrstva obyčejných lidí, o které se toho ale příliš neví.⁴⁴

3.8 Marobudova říše

Chtěla bych se zde trochu podrobněji zmínit o Marobudově říši jako o výjimečném fenoménu starší doby římské v Čechách, potažmo v celém barbariku. Jedná se totiž o vůbec nejstarší historicky doložený mocenský útvar na našem území.

⁴³ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 94-95. ISBN 978-80-86124-81-0.

⁴⁴ DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 302-303. ISBN 80-7277-106-X.

Zakladatelem říše byl germánský velmož Marobud (též Marbod, Marobod, Maroboduus) z kmene Markomanů – polabských Germánů. Mládí prožil Marobud v Římě, v hlavním městě římské říše, kam se dostal nejspíše jako rukojmí. Nebylo to nic neobvyklého, jak známo, tak císař Augustus (27 př. Kr. – 14 po Kr.) nechával na svém dvoře vzdělávat děti barbarských vládců, byli vychováváni v římské kultuře a ideologii a jednou se měli stát nástrojem římské zahraniční politiky. Tak se na dvoře císaře Augusta dostalo všestranného vzdělání i mladému Marobudovi, naučil se zde číst a psát a získal cenné zkušenosti z oblasti politiky, organizace a správy říše, diplomacie a válečné strategie. A všechny tyto v Římě nabyté poznatky se mu v budoucnu měly stát základem pro vybudování mocné říše, která naháněla obavy i samotným Římanům. Po návratu ke svému kmeni do Pomohání si jistě získal Marobud velkou autoritu a respekt. Je pravděpodobné, že poté, co byl Markomany vyhnán nám neznámý král (–) er, dosadil císař Augustus na jeho místo právě Marobuda. Na konci starého letopočtu, někdy mezi roky 9-6 př. Kr., odvádí Marobud jako vůdce (a snad už i král) Markomany ze středního Pomohání do klidnějších končin na východ. Důvodem přesídlení byl strach z územní expanze římské říše, která svými výboji, započatými již v roce 12 př. Kr., rozšiřovala sféru svého vlivu stále hlouběji do germánského zázemí. Měl-li být kmen v bezpečí, mimo dosah římské moci, musel se přesunout. Nejlépe tomuto plánu vyhovovaly Čechy, ze kterých část jiného germánského kmene Hermundurů právě odcházela.⁴⁵

Eduard Droberjar o přesunu Markomanů z Pomohání do Čech píše: „*Marobudovi Germáni museli projít několik set dlouhých kilometrů (asi 400-500 km) podél řeky Mohanu, přes Smrčiny a údolím Ohře, než se dostali do nitra Čech.*“⁴⁶ Stěhování muselo být v každém případě velmi náročné a zřejmě probíhalo v několika vlnách. Přesunu do české kotliny se účastnili vedle samotných Markomanů i příslušníci jiných menších kmenů, kteří se posléze asimilovali s Markomany. Stejný osud potkal i zbytky původního obyvatelstva.

Markomané se po přesunu do Čech začali usazovat hlavně v úrodných oblastech kolem velkých řek – v povodí Ohře, Labe a Vltavy. Za centrum říše si Marobud zvolil Čechy a postavil si zde své hlavní sídlo – Marobuduum. O tom, kde se Marobudova rezidence nalézala, se vedou již dlouho polemiky, nejspíše se však nacházela někde v oblasti středních Čech (od Kladenska, přes českou kotlinu po Kolínsko).⁴⁷

⁴⁵ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 35-41. ISBN 80-86277-10-0.

⁴⁶ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 41. ISBN 80-86277-10-0.

⁴⁷ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 56-64. ISBN 80-86277-10-0.

Postupně se začaly k Marbudovi přidávat sousední germánské kmeny (Lugiové, Semnonové, Langobardi, Gótové, částečně také Hermunduři a snad i Kvádové).⁴⁸ Spojenectví bylo uzavíráno dobrovolně či násilně na základě smluv. Tímto způsobem vznikla v barbariku velká germánská říše, v jejímž čele stál král Marobud. Marobudova říše zaujímal přibližně prostor mezi Dunajem na jihu, Šumavou, Českým lesem, Krušnými horami a Labem na západě, Baltským mořem na severu a Vislou na východě.

Marobud se snažil vybudovat silnou říši dle římského vzoru, základem byla armáda – ta měla čítat na 74 000 bojovníků. Pro fungování říše byl též podstatný organizovaný správní systém, zejména systém družinictví a zvykového práva. A o jakých správních orgánech říše je to vlastně řeč? Vedle úřadu krále, zastávala důležitou roli Marobudova družina. Ta byla složená z významných bojovníků a velmožů, tyto pak obklopovali krále. Dále to byla rada starších, která se skládala z nejvýznamnějších velmožů a náčelníků Markomanů a též z významných představitelů dalších germánských kmenů Marobudovy říše. Na tuto radu starších, tzv. senát se obracel král i jednotliví kmenoví náčelníci při řešení nejrůznějších situací. Hlas tohoto senátu, ač pouze poradní, měl velkou váhu. Neméně významnou institucí bylo lidové shromáždění, které tvořili všichni bojeschopní muži kmene – zástupci jednotlivých rodů.⁴⁹

Marobud si získal silné postavení mezi germánskými kmeny, jeho rozsáhlá říše spolu s početnou, dobře vycvičenou armádou budila strach. Rozkvět Marobudovy říše se ovšem příliš nezamlouval Římanům, neboť se obávali o bezpečnost severních oblastí římské říše, kde ještě neměli pevnou pozici. Na Dunaji sousedil Řím přímo s Marobudovu říší, a to prostřednictvím klientského území zvaného Norické království, kde ještě nebyla zřízená ani samostatná provincie. Císař Augustus se před hrozící ztrátou vlivu v těchto končinách rozhodl zasáhnout, měl v plánu upevnit svou moc v Norickém království a též získat pod svou vládu předpolí Norika, tedy podstatnou část Marobudovy říše. Toto území pak plánoval připojit k provincii Germania. A tak se roku 6 po Kr. uskutečnila vojenská výprava proti Marobudovi. Byla to největší římská vojenská operace do té doby, na sever od Dunaje, účastnily se jí dva obrovské expediční sbory. Dle nejspolehlivějších představ se mohl každý sbor skládat až z 6 legií, přičemž jedna legie v tomto období čítala 4500 až 6000 mužů. První, tzv. jihovýchodní sbor táhl na Čechy z vojenského ležení v Carnuntu, které se nacházelo východně od dnešní Vídně,

⁴⁸ DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 171-172. ISBN 80-7277-106-X.

⁴⁹ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 49-52. ISBN 80-86277-10-0.

nedaleko soutoku Moravy s Dunajem. Vrchním velitelem tohoto sboru byl dokonce samotný následník trůnu Tiberius. Druhá, tzv. západní expedice měla svou základnu v Porýní, přesněji v Mogontiacu (dnešní Mohuč). V této západní expedici působily rovněž germánské pomocné sbory, v jejichž čele stál cheruský kníže Arminius (viz níže). Oba sbory se měly dle plánu setkat v nitru Čech a sevřít tak Marobuda ze dvou stran. K tomu však již nedošlo, neboť těsně před příchodem vojsk do nitra Čech vypuklo v Panonii velké povstání a tak byl Řím nucen ukončit své tažení proti Marobudovi a převelet svá vojska do Panonie. Rychlý přesun římských vojsk svědčí o skvěle organizovaném výzvědném a zpravodajském systému.⁵⁰

Eduard Droberjar píše o předčasně ukončeném tažení: „*Je tedy velmi pravděpodobné, že obě vojska (jihovýchodní i západní kontingent) se dostala na území nynější České republiky. Svědčí o tom údaj zachovaný v antických písemných pramenech, který nám sděluje, že oběma vojenským seskupením chybělo k vzájemnému spojení pouhých pět denních pochodů... Jenom pět dní scházelo a naše země se mohly stát součástí římské říše.*“⁵¹

Marobud nevyužil výhody a nepokusil se ustupující římské vojsko napadnout, čímž by znatelně oslabil Řím. Z hlediska diplomatické strategie bylo jistě výhodnější se s Římany dohodnout a zachovat si tak nezávislost na Římu, než riskovat rozpad říše či dokonce ztrátu suverenity. I Římané měli dobrý důvod se s Marobudem domluvit a zamezit tak případným markomanským vpádům na území římské říše. A tak byla ještě téhož roku podepsána tzv. římsko-markomanská smlouva, která měla nastolit klid zbraní. Je ovšem jasné, že ne všem germánským náčelníkům a velmožům v říši se touto smlouvou Marobud zavděčil. V této době měli rovněž dorazit do Čech větší skupiny římských obchodníků jako gesto dobré vůle od Augusta, po antickém zboží byla v našich končinách stále větší poptávka.⁵²

Další velkou událostí v následujících letech bylo povstání Germánů sídlících na sever od Rýna. V čele této vzpoury proti Římu stál Marobudův budoucí úhlavní rival cheruský kníže Arminius a ten samý, který ještě před třemi lety pochodoval spolu s Římany na Čechy. Cheruskové obývali oblasti mezi řekami Vezrou a Labem, jenž byly součástí nově zřizované provincie Germania. Nad provincií vládl tvrdou rukou římský místodržící Publius Quinctilius Varus, který byl současně i vrchním velitelem porýnských legií. Místním germánským obyvatelům byly omezovány jejich osobní svobody a zvyková práva, k tomu si připočeté stálé zvyšování daní a vzpoura na sebe nenechala dlouho čekat. K prvotnímu impulsu

⁵⁰ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 108-120. ISBN 80-86277-10-0.

⁵¹ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 115. ISBN 80-86277-10-0.

⁵² DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 116-119. ISBN 80-86277-10-0.

Arminia se přidaly i další germánské kmeny sídlící na sever od Rýna. Proti vzbouřeným Germánům vysílá Řím trestnou výpravu pod velením samotného místodržícího Vara.⁵³

„Římská expediční armáda postupovala nížinou podél řeky Lippe, dále přes řeku Emži směrem na pohoří Teutoburský les.“⁵⁴ Arminius se mezitím chystal na přichozí útok, byl ve výhodě, neboť římské vojsko se nacházelo v neznámém terénu. Arminius se obrátil s žádostí o pomoc i na Marobuda, ten však v rámci dodržení římsko-markomanské smlouvy z roku 6 po Kr. odmítl a zachoval neutralitu. V září roku 9 po Kr. se podařilo Arminiovi vlákat římské legie do oblasti rozsáhlých bažin, obklopené neprůchodnými lesy na svazích. Donutil tak Římany pochodovat ve velmi úzkých zástupech, čímž se stali zranitelnějšími. Když se římsí vojáci dostali do míst zvaných Teutoburský les, Arminius na ně bleskově zaútočil. Cheruskům se podařilo zcela zničit tři římské legie, boj se změnil v masakr. V bitvě u Teutoburského lesa byla zdecimována celá severní Augustova armáda. Řím byl rovněž nucen vzdát se své správy nad územím mezi Rýnem a Labem. Velitel římských legií, Varus, spáchal raději sebevraždu. Císař Augustus byl vzteky bez sebe, tak drtivou porážku Řím už dlouho nezažil. Místo bitvy hledali archeologové dlouho, dnes je ztotožněno s lokalitou nedaleko hory Kalkriese v Dolním Sasku u města Osnabrücku.⁵⁵

Arminius se po vítězné bitvě opět snažil Marobuda přesvědčit, ať se s ním postaví proti Římu a jako dar mu posílá do jeho rezidence v Čechách největší trofej bitvy – Varovu uťatou hlavu. Marobud ihned pochopil, jaké důsledky by mohla mít zvěst o přijetí tohoto „dárku“ na jeho vztahy s Římem a tak obratem zasílá Varovu hlavu do hlavního města impéria. Marobudova říše zůstává i po této bitvě neutrální, jak k Římu, tak Cheruskům, tak k jejich vzájemným bojům, které trvaly do roku 16 po Kr. Tehdy Římané porazili Cherusky na hlavu a smazali tak definitivně potupu porážky u Teutoburského lesa. Římané však neměli v úmyslu Cherusky úplně zničit, jen pokořit a oslabit. Doufali totiž, že dojde k vnitrogermánským sporům mezi rivaly Arminiem a Marobudem a tak nebude muset Řím vynakládat tolik sil na boj s potencionálními protivníky, kteří se zneškodní navzájem.⁵⁶

Cheruský kníže Arminius neměl krále Marobuda příliš v oblibě, záviděl mu jeho schopnosti a postavení. Oba sice prošli římskou výchovou, oba měli velké ambice, avšak vybudovat rozsáhlou pevně organizovanou říši, vůbec první v germánském prostředí, se

⁵³ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 146-149. ISBN 80-86277-10-0.

⁵⁴ DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 19. ISBN 80-7277-106-X.

⁵⁵ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 149-152. ISBN 80-86277-10-0.

⁵⁶ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 154-162. ISBN 80-86277-10-0.

podářilo pouze jednomu z nich – Marobudovi. Arminius toužil vybudovat ještě významnější říši, než byla ta Marobudova. Rozpoutal rozsáhlou akci ve snaze zdiskreditovat Marobuda. Přál si být viděn jako osvoboditel celé Germánie, jako vůdce sjednocených Germánů a Marobudovi přisoudil roli opačnou - obvinil ho, že je proti myšlence sjednocení germánských kmenů. Nakonec se mu podařilo přesvědčit germánské kmeny Semnonů a Langobardů, aby vystoupily ze svazku s Marobudovou říší a přidaly se k němu. Marobud zase získal na svou stranu významného velmože, Arminiova strýce Inquiomera spolu s jeho družinami. K rozhodující bitvě mezi Arminiem a Marobudem došlo roku 17 po Kr., vojska se střetla pravděpodobně někde na sever od Čech (snad v Sasku). První část bitvy dopadla nerozhodně, Marobud se poté rozhodl stabilizovat pozice svého vojska a tak se přesouvá na jisté návrší, což bylo Arminiem mylně pokládáno za ústup. Tato vojensko – strategická chyba se Marobudovi stala osudnou, na Arminiovu stranu přecházejí Hermunduri a po nich také Gótové. Marobud opouští bojiště a ustupuje do nitra Čech.⁵⁷

A tím se pomalu chýlí ke konci jedna epizoda našich dějin, období Marobudovy říše. Po neúspěšné válce s Arminiem začala rapidně klesat Marobudova obliba i u vlastních Markomanů. O jeho definitivní pád se postaral mladý velmož Katvalda, původem snad také Markoman, který utekl před léty ke Gótům. V roce 19 po Kr. zaútočil Katvalda se svými vojsky na Čechy a za účasti některých markomanských velmožů vyplenili Gótové i samotnou Marobudovu rezidenci. Marobud doufaje v pomoc Říma utíká se svou družinou na jih. Císař Tiberius (14-37 po Kr.) slibuje Marobudovi azyl, když se dostaví na císařský dvůr sám – bez své družiny, a tak se i stalo. Marobud byl po zbytek života internován v Ravenně, kde mu byl přidělen luxusní palác. Svou moc definitivně pozbyl.⁵⁸

Katvalda si vládnutí moc neužil, v roce 19 či 20 po Kr. byl svržen hermundurským králem Vibliem. Tím nadobro končí existence Marobudovy říše. Po jejím pádu se Čechy ocitají mimo světové dění a už nikdy v době římské nenabudou tak významného postavení jako za vlády prvního známého panovníka české kotliny – Marobuda.⁵⁹

3.9 Obchod

Nepostradatelným jevem v lidské společnosti byl už nejpozději od neolitu obchod, dozajista byl provozován i Germány ve starší době římské. Důkazy o obchodování tkví

⁵⁷ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 162-164. ISBN 80-86277-10-0.

⁵⁸ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 165-172. ISBN 80-86277-10-0.

⁵⁹ DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 172. ISBN 80-7277-106-X.

především v nálezech římských importů na germánském území. Od počátku 20. století se vedou o těchto importech četné diskuze a existuje několik názorů, jak se k nám z římského impéria dostaly. Někdy se předpokládá, že římské výrobky přiváželi do Čech germánští obchodníci nebo naopak že římské obchodníci dováželi své zboží do Germánie, někteří soudí, že vzájemný obchod mezi Římem a Germánií vůbec neexistoval – římské importy představovaly zejména dary společensky vysoce postaveným jedincům, úplatky, loupežnou kořist či pozornost za dobré služby Impériu. Je ale jisté, že alespoň zčásti se k nám římské importy dostaly obchodní cestou.⁶⁰

Již v období plaňanského horizontu, resp. na sklonku starého letopočtu, se začalo zboží z římského impéria dostávat do Čech, potažmo do pražské oblasti. Intenzita obchodování s Římem se v průběhu starší doby římské měnila, její vrchol je spatřován v prvních desetiletích po Kr., v období tzv. Marobudovy říše. Římské kupce obcházeli germánské osady nebo měli trvalé působiště při dvorech barbarských vládců – jako například na dvoře markomanského krále Marobuda ve středních Čechách.⁶¹ Na Marobudově dvoře působily celé kolonie římských obchodníků – ti poblíž dvora a v přilehlých osadách budovali tržiště, kde nabízeli své zboží. Mezi nejčastější importy patřily bronzové nádoby, které byly vyráběny v severní Itálii (Aquilea, Kampánie aj.), jednalo se především o konvice, vědra, kotle, pánve, cedníky, naběračky a další. Kvalitní kovové nádoby byly u majetnějších jedinců velice žádané. Římské kupce dováželi do Čech také různé ozdoby a součásti oděvů – spony, kování opasků, pásové garnitury. Zvýšená poptávka po římském zboží vedla též k výrobě nejrůznějších imitací (spon, stříbrných nádob aj.), neboť římské luxusní předměty byly velmi drahé, a tudíž ne každému dostupné. Zřejmě byly dováženy i jiné produkty, které se v archeologických nálezech nedochovaly, jako např. víno, olivový olej, koření, vonné látky, textil, drahé látky. Germáni platili za římské zboží naturáliemi – nejčastěji kožešinou, kůží, pryskyřicí, voskem, medem, jantarem, ženskými vlasy, někdy snad i otroky (Germáni a Germánky byli za trest dáni do římského otroctví). Nejvíce se z Čech vyvážely kožešiny a kůže, o které byl v Římské říši velký zájem.⁶²

Za nejpravděpodobnější cestu, kterou museli římské obchodníky projít, aby se dostali do Čech, se považuje následující. „*Obchodní karavany, které směřovaly ze severní Itálie, tj.*

⁶⁰ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 66. ISBN 978-80-86124-81-0.

⁶¹ DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 221. ISBN 80-7277-106-X.

⁶² DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 139-144. ISBN 80-86277-10-0.

Aquileie, procházely přes průsmyk Camporosso, do Korutan na Magdalensberg, dále přes průsmyk Pyhrn, směrem do míst pozdějšího římského města Ovilavi, resp. Lauriaka, průsmykem vyšebrodským a dále postupovali podél Vltavy do nitra Čech.“ Tato nejkratší možná trasa do středních Čech byla dlouhá asi 550 – 600 kilometrů a mohla trvat několik týdnů, dokonce až měsíc. Lauriaka a Magdalensberg byla města Norického království, které bylo ve vazalském vztahu k Římské říši. Importované výrobky do Čech neproudily pouze z Itálie, ale rovněž i z Norika a díky zprostředkovatelské činnosti norických kupců i z Gálie. Určitý sortiment se k nám dostával i z Porýní přes Pomohání. Putování obchodníků bylo velmi náročné, zboží bylo přepravováno na povozech zapřažených do koní, cesty ještě nebyly na mnoha místech vybudovány a tak se zboží v neprůjezdných oblastech nakládalo přímo na koně a osly. Římští obchodníci, resp. celé karavany musely být ozbrojeny, protože na cestách hrozila mnohá nebezpečí včetně loupežných přepadení.⁶³

Obchodování s Římskou říší neprobíhalo pouze v mírových dobách, další mohutná vlna importů do českých zemí (především na Moravu) je zaznamenána na konci starší doby římské – v období tzv. Markomanských válek. Spolu s římským vojskem postupovali do nitra barbarika i početné skupiny obchodníků, kteří z válečných konfliktů těžili.⁶⁴

Nelze pochybovat, že existoval i značně rozsáhlý vnitrogermánský obchod, i když o něm mnoho informací nemáme. Předměty římské provenience jsou snadno rozpoznatelné, daleko hůře se rozpoznává původ, tj. místo výroby germánských předmětů. U keramiky, jak už bylo řečeno výše, nelze určit ani český region, ve kterém byla vyrobena, a už vůbec ne její případnou distribuci. U zjišťování obchodu s náradím a nástroji tkví problém ve vzácnosti nálezů a jejich jednotvárnosti. Jinak je tomu u ozdob a součástí oděvu (spony, přezky, kování opasků), které jakožto součást regionálního kroje bývají nalézány pouze v určitém prostoru. S kroji se však příliš neobchoduje a tak nemůže být ani součást kroje nalezená v cizím prostředí považována za jednoznačný důkaz vnitrogermánského obchodu. Lze to vysvětlit i jinak, např. přesunem jednotlivce, skupiny obyvatelstva či části kmene na cizí území, braním rukojmí, prodáváním žen do jiných kmenů apod. Tyto jevy bývaly dosti časté především ve válečných dobách (např. Markomanské války). Často se obchodovalo s různými druhy potravin, surovin a látek, avšak toto zboží se nám v archeologických nálezech nedochovalo. Určitě probíhal i obchod se zbraněmi. O tom, jak velký měl vlastní germánský obchod

⁶³ DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. s. 141-143. ISBN 80-86277-10-0.

⁶⁴ DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. s. 221. ISBN 80-7277-106-X.

význam a jak byl organizován, nám bohužel schází dostatek informací. Rozhodně však musel v určité míře existovat, dokládají to i nálezy bronzových předmětů po celé střední a severní Evropě, ač ve zmíněné oblasti je ložisek cínu a mědi velmi málo. Doklady germánského obchodu lze potažmo spatřovat i v přítomnosti římských importů – lze předpokládat, že alespoň jejich část se ke Germánům dostala obchodní cestou, resp. směnou. Též je pravděpodobné, že římské zboží nebylo v Germánii distribuováno pouze římskými obchodníky, ale že to byli i samotní Germáni, kdo zboží šířil po germánských osadách a usedlostech.⁶⁵

S obchodem je též spojena otázka mincí. Germáni oproti svým předchůdcům Keltům mince nerazili. To ale neznamená, že neznali římské mince a že s nimi nemohli případně i platit. Dá se to předpokládat spíše u kmenů žijící u hranic s Římskou říší – tedy i u našich Markomanů či Kvádů. Jakou funkci však plnily římské mince v germánské společnosti? V minulosti převládal názor, že importované mince sloužily hlavně jako surovina pro další výrobu – především nejrůznějších stříbrných a zlatých šperků. Případně mohly mít funkci estetickou a symbolickou a být samy o sobě využívány jako šperky, závěsky a někdy dokonce i jako obětiny. V současné době převládá názor, že mince byly i mezi Germány používány jako platidla, i když se nejspíše jednalo pouze o doplněk naturální směny. Užívání mincí zřejmě souviselo se sociálním prostředím, společensky výše postavení Germáni k nim měli dozajista snazší přístup. A jak se vůbec římské mince do barbarika, potažmo do Čech dostaly? Soudí se, že nejčastěji prostřednictvím směny s římskými obchodníky. Dále připadá do úvahy, že Římané vypláceli germánským elitám v penězích tributy a jiné platby, popřípadě se mohlo jednat o válečnou kořist – tyto varianty však nejsou v našem prostředí zatím jednoznačně doloženy. Mince se do Čech nemusely dostat pouze z římských provincií, mohly být získány i ze sousedních germánských oblastí, ale tato možnost je velmi obtížně prokazatelná. Je s podivem, že ze starší doby římské existuje v Čechách relativně málo nálezů římských mincí, i když konkrétně v období Marobudovy říše byly kontakty s Římem daleko větší, než po celou mladší dobu římskou (vyjma Markomanských válek). Do mladší doby římské a období stěhování národů pak spadá většina dosud objevených mincí, ať se jedná o depoty (ukryté poklady) či jednotlivé nálezy (tzv. ztrátové mince).⁶⁶

⁶⁵ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 67. ISBN 978-80-86124-81-0.

⁶⁶ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 803-809. ISBN 80-7277-236-8.

Co se týká nominálů nalezených mincí v Čechách, kopírují vývoj mincovnictví v Římské říši. „Mezi ražbami 1. až 2. stol. převládají stříbrné denáry; z bronzových mincí jsou zastoupeny sestercie, dupondie a asy.“ Méně často se nalézá zlatý aureus.⁶⁷

Z doby římské a doby stěhování národů je v Praze registrováno na 37 nálezů – z toho 6 depotů a drobných hromadných nálezů a 31 jednotlivě nalezených mincí. „Celkem bylo na pražském území dosud objeveno nejméně 84 římských a raně byzantských ražeb.“⁶⁸ Bohužel valná většina z nich je dnes nezvěstná. Pro starší dobu římskou v Praze postrádáme nález depotu, který byl jednoznačně ukryt ve zkoumaném období. Jednotlivě nalezených mincí bezpečně datovatelných do starší doby římské byla nalezena zhruba desítka, to ale nevylučuje možnost, že se mince dostaly do barbarika až za nějaký čas, zde pak mohly být dlouhou dobu využívány a poztráceny či uloženy do země mnohem později. Nejlepším zdrojem informací o rozšíření a užívání římských mincí Germány jsou nálezy mincí objevených přímo na sídlištích, mnohem častěji se však nacházejí v povrchových vrstvách ornice. Zvláštní skupinu v Praze tvoří jednotlivě nalezené římské mince, které byly objeveny v korytě Vltavy a na jejích březích – tyto nálezy bývají nejčastěji vykládány jako obětiny.⁶⁹

⁶⁷ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 35. ISBN 978-80-86124-81-0.

⁶⁸ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 803. ISBN 80-7277-236-8.

⁶⁹ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 803-807. ISBN 80-7277-236-8.

4 Osídlení z doby římské v Praze – Letňanech

4.1 Lokalizace a přírodní podmínky

Letňany byly v roce 1968 připojeny k hlavnímu městu České republiky. Rozkládají se na severovýchodním okraji Prahy, na tzv. severní terase. Jsou katastrálním územím Prahy, které je shodné s městskou částí Praha 18. Nachází se v městském obvodu Praha 9. Katastrální výměra činí 5,61 km². Leží na 50° 8' 10" zeměpisné šířky a 14° 30' 36" zeměpisné délky. Nadmořská výška Letňan je asi 270 – 280 metrů nad mořem. Na severu sousedí s Čakovicemi, na východě s městskou částí Praha 19 – Kbely, na jihu s městskou částí Praha 9 (Prosek, Střížkov) a na západě s Dáblicemi.

Jak přišly Letňany ke svému názvu? Překlad nejstarších písemných zmínek zní Ves Letňanů, tj. lidí z Letné.⁷⁰ Název je snad odvozen od staroslovanského slova „letnice“, které bylo chápáno jako „*místo letního pobytu majitele panství*“. Dále je možno hledat původ názvu ve slově „letník“, jednalo se o povinnost poddaných platit určitý poplatek vrchnosti – dělo se tak v letních měsících. Lidé s touto poddanskou povinností pak byli nazýváni „letňané“ – odtud patrně Ves Letňanů. Možná má ale název své kořeny někde úplně jinde.⁷¹

Okolí Letňan je jedna velká nakloněná rovina, jež je součástí území, které je dnes nazýváno „pražská severní plošina“. Základní podoba tohoto území vznikla patrně před více než sto miliony let, v geologickém období druhohor. „*V této době se zde rozlévalo druhohorní moře, na jehož dně postupně vznikaly usazeniny (tzv. jezerní usazeniny staropleistocenního datování, jinak řečeno slíny).*“ Jelikož se tvar mořské zátoky neustále měnil, tak docházelo ke zpevnění usazených hornin. Z mořské zátoky se postupem těchto změn stalo jezero, které již nebylo propojeno přímo s mořem, a později zaniklo úplně. O tomto vývoji se dozvídáme ze slínových a ordovických nerostných vrstev, které se nacházejí několik metrů hluboko pod zemí.⁷²

Letňany leží ve výšce 270 – 280 metrů nad mořem, což je příznačné pro sprašovou krajinu, která se obvykle nachází níže, než 350 metrů nad mořem. Spraš vyrovnává nerovnosti terénu – to odpovídá i typickému reliéfu Letňan, coby nakloněné roviny. Spraš je půda z ledových dob, kdy v krátkých horkých létech vznikaly z jemného křemenného prachu a jílových minerálů právě spraše. Vznikaly v širokém předpolí kontinentálního ledovce

⁷⁰ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 967. ISBN 80-7277-236-8.

⁷¹ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 9. ISBN 80-86098-31-1.

⁷² BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 17. ISBN 80-86098-31-1.

(spojnice mezi pohraničními horami, Berlínem a Varšavou) a silnými větry byly odváty daleko na jih. V třetihorách pak tato spraš (žlutá cihlářská hlína) pokryla říční terasy Labe. Ještě mohutnější vrstvy spraše se nacházely v závětří mezi Ládvím a Kobylicí, a proto zde byly v pozdějších dobách dobré podmínky pro vznik cihelen. Spraše ovlivnily podobu středních Čech, kde vzniklo tzv. sprašové plató, pro které je typická řada otevřených ploch a řídkých světlých lesů s převládajícím výskytem dubů – šlo spíše o háje.⁷³

Ještě níže pod povrchem země se nachází nepravidelné křídové souvrství a v hlubší vrstvě leží horniny proterozoika, tj. šedavé břidlice a droby, občas protknuté porfyrickými žilnými horninami. Výstižný obraz o tom, jakými vrstvami je krajina Letňan tvořena, si lze učinit v údolí Vltavy mezi Suchdolem a Bohnicemi.⁷⁴

4.2 Sídlní kontext

O osídlení Letňan v paleolitu (staré době kamenné) nejsou žádné důkazy, ale zhruba před 250 tisíci lety sídlila na nedalekém kopci Ládví skupina paleolitických lovců. Tehdy ve zdejší krajině převládala studená tundra, tu a tam se vyskytovaly menší seskupení bříz a zakrslých smrků. Labským údolím putovali mamuti, divocí koně, srstnatí nosorožci a sobi. „*V ledových dobách měla říční niva jiný charakter než okolní krajina. Voda vytvářela odlišné mikroklima, celkově oteplovala.*“ Po okraji údolí se pohybovala stáda zvířete a někdy se snad zatoulávala desítky kilometrů daleko až k Letňanům a Ládví. Paleolitičtí lovci vyhledávali příhodná místa – pozorovatelná, odkud sledovali tahy divoké zvířete. Podobnou funkci měl nejspíš i Zlatý Kopec u Přezletic nacházející se poblíž Letňan na severním okraji Prahy, kde sídlili paleolitici již asi před 700 tisíci lety. Vzhledem ke kočovné povaze paleolitických lovců, kteří pravidelně migrovali za zvířeti, se dá předpokládat, že byli vůbec prvními lidmi, kteří touto krajinou (včetně území Letňan) procházeli a snad její i využívali. Osídlení Letňan nebylo v pravěku tak intenzivní jako např. v nedalekém údolí VINOŘSKÉHO POTOKA, ale přesto po sobě zanechalo stopy.⁷⁵

Nejstarší nález z katastru Letňan byl objeven v roce 1941 v areálu továrny Avia – kdesi západně od severního konce ulice Beranových. Při stavbě továrny byl nalezen hrob kultury se

⁷³ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 17. ISBN 80-86098-31-1

⁷⁴ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 17-18. ISBN 80-86098-31-1.

⁷⁵ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 19. ISBN 80-86098-31-1.

šňůrovou keramikou. Tento lid obýval Čechy v mladším eneolitu (2800 – 2200 př. Kr.). Výbavu hrobu tvořily nádoby, kostěné šídlo a kus měděného plechu.⁷⁶

Již v roce 1930 byl učiněn nález východně od ulice Beranových, při oblouku s Toužimskou ulicí, resp. v areálu letecké továrny Avia. K objevu došlo „*při úpravě staveniště hangáru ve vojenské továrně*“. Byly zjištěny kostrové hroby kultury únětické, která je u nás doložená ve starší době bronzové (2000 – 1600 př. Kr.). Ve sbírkách Národního muzea se z těchto hrobů dochovaly dvě nádoby. Roku 1938 byl v tomto areálu prozkoumán další hrob únětické kultury, který obsahoval dvě misky na nožkách a nádobku. V roce 1952 byl v prostoru továrny nalezen ještě jeden hrob únětické kultury a to při zemních pracích, byl prokopán J. Mayerem. V hrobě byly pouze zlomky keramiky, které jsou nyní uloženy v Muzeu hlavního města Prahy. V tomto muzeu je rovněž uschován antropologický materiál a nádoba z únětického hrobu, které byly získány z neznámé lokality Letňan, při bližší neznámé akci v roce 1940 – nálezy mají zřejmě souvislost s objevy v areálu letecké továrny Avia. Dá se předpokládat, že nalezené hroby jsou torzem většího únětického pohřebiště.⁷⁷

Z dalšího období našich dějin byly v neznámé poloze na katastru Letňan objeveny zlomky keramiky patřící kultuře knovízské. Lid kultury knovízské sídlil v Čechách v mladší době bronzové (1250 – 900 př. Kr.). Ony zlomky knovízské keramiky jsou uloženy ve sbírkách Národního muzea. Bližší údaje se postrádají.⁷⁸

V neznámé lokalitě na území Letňan bylo nalezeno sídliště z mladší doby železné, tj. z doby laténské (4. – 1. století př. Kr.), kdy v Čechách sídlili Keltové. Z tohoto období pochází i keramika nalezená v roce 1990 při povrchovém sběru na severovýchodním okraji intravilánu („*přibližně 500 metrů jihozápadně od železniční trati Praha – Mladá Boleslav*“). Tento výzkum probíhal pod vedením M. Kuny. Sebraný materiál je uložen v muzeu v Brandýse nad Labem. Na základě zlomků keramiky můžeme uvažovat o přítomnosti dalšího keltského sídliště na katastru Letňan.⁷⁹

Další nálezy pocházejí až ze středověku, z mladší doby hradištní (11. – 12. století). Jedná se o slovanské hroby objevené v ulici Beranových poblíž domu čp. 64. „*Při kopání základů strážního domku došlo v roce 1926 k narušení kostrového hrobu se dvěma malými*

⁷⁶ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 333. ISBN 80-7277-236-8.

⁷⁷ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 440. ISBN 80-7277-236-8.

⁷⁸ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 559. ISBN 80-7277-236-8.

⁷⁹ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 767. ISBN 80-7277-236-8.

stříbrnými esovitými záušnicemi.“ Jedna záušnice se ztratila, druhá byla získána od nálezce. Další čtyři hroby zde byly odkryty v roce 1943 při zemních pracích, prozkoumal je J. Kabát. V jednom z hrobů byla zjištěna nádoba a nůž, ostatní postrádaly milodary. Jeden hrob byl obložen plochými kamennými deskami. Do mladohradištního období spadá také nález z areálu továrny Avia – západně od severního konce ulice Beranových (lokalizováno stejně jako hrob kultury se šňůrovou keramikou, i zde je bližší poloha neznámá). V roce 1941 tu bylo při stavbě továrny prozkoumáno 18 kostrových hrobů, které skrývaly esovité záušnice a železné nože. Výzkum vedl J. Sláma. Nálezy se bohužel nepodařilo ve sbírkách Národního muzea ztotožnit.⁸⁰

Předpokládá se, že již od poloviny 11. století existovala na území Letňan vesnice, vedla tudy totiž stará poutní stezka mezi Prosekem a Starou Boleslaví. Území zde bylo tehdy dost zalesněné, jen místy se vyskytovaly zemědělské usedlosti. Kraj vlastnili Přemyslovci. „*O něco později měla ves ryze zemědělský charakter, který si ostatně podržela po několik staletí...*“⁸¹

Prvním známým majitelem Letňan byl Mikuláš Velflin od Věže, který náležel mezi bohaté pražské měšťany. Letňany měl v držení snad od roku 1307. O založení poplužního dvora „*villa Lethnyan*“⁸² nás informuje nejstarší písemná zmínka pocházející z roku 1347, v této době už vlastnili Letňany Mikulášovi vnuci Jan a Matěj. Další písemný záznam je z roku 1376, jde o žádost Matěje Velflina od Věže k arcibiskupskému úřadu ohledně převodu peněžních dávek z „*de villa Lethnan*“⁸³ do Chlumína. Rodové přízvisko Velflinové odkazuje na jméno nejstaršího známého předka. Dle domu s věží, který rodina vlastnila (stával na dnešním Ovocném trhu v Praze), se pak nazývali „od Věže“ (de Turri, im Thurm). Někdy na konci 14. století Matěj Velflin od Věže Letňany prodává, není známo komu. A i o prvních známých majitelích vsi již nejsou žádné zprávy. Napříště se Letňany staly zřejmě majetkem významných pražských měšťanů.⁸⁴

Na počátku husitských válek zabírají Letňany Pražané, z roku 1448 existuje záznam o sporu mezi Starým a Novým městem pražským – šlo právě o vlastnictví Letňan. Rozepře byla vyřešena a ves na nějaký čas zůstala v držení Nového města pražského. V roce 1547 došlo k protihabsburskému povstání českých stavů, na odbojné Pražany byly uvaleny sankce a

⁸⁰ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 920. ISBN 80-7277-236-8.

⁸¹ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 21. ISBN 80-86098-31-1.

⁸² LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 967. ISBN 80-7277-236-8.

⁸³ LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. s. 967. ISBN 80-7277-236-8.

⁸⁴ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 21-23. ISBN 80-86098-31-1.

Nové město přišlo na krátkou dobu mimo jiné i o Letňany. Roku 1558 pozbylo Nové město pražské Letňany definitivně, Ferdinand I. je daroval svému oblíbenci Janu z Valdštejna a z Hrádku nad Sázavou. Po jeho smrti v roce 1576 přešly Letňany na jeho syna Adama z Valdštejna, který byl svého času nejvyšším hofmistrem Království českého. S menší pauzou vlastnil ves až do roku 1638. Kolem roku 1616/1617 se staly Letňany majetkem Marie Magdaleny Trčkové, rozené z Lobkovic, která je roku 1621/1622 prodala císařskému panství brandýskému. Na počátku třicátých let je posléze odkupuje zpět Adam z Valdštejna za dvacet tisíc zlatých. Po Adamově smrti v roce 1638 jsou Letňany převedeny v rámci dědictví na jeho manželku Johannu Emilii, rozenou Žerotínovou. Ves pak připadla synovi Karlu Ferdinandovi z Valdštejna, který ji roku 1650 prodal Heřmanu hraběti Černínu z Chudenic. Heřman Černín z Chudenic byl ve své době jedním z nejvýznamnějších a nejbohatších šlechticů v Království českém, v mládí podnikl spolu se svým švagrem – též významným šlechticem Kryštofem Harantem z Polžic a Bezdružic výpravu do Svaté země. Jednu dobu byl i velvyslancem na dvoře tureckého sultána. V roce 1651 se Letňany stávají součástí vinořského panství, které nadále spravuje rod Černínů z Chudenic – přesněji řečeno Humprecht Jan, Heřmanův prasynovec. Tento šlechtic nechal postavit například velkolepý Černínský palác v Praze či lovecký zámek Humprecht u Sobotky na Jičínku. Letňany zůstaly ve vlastnictví Černínů z Chudenic až do poloviny 19. století. Mnohdy polnosti dále pronajímali a jejich části i prodali. Za vlády Františka Josefa I. se roku 1850 stávají Letňany samostatnou obcí.⁸⁵

Obec byla po dlouhá léta pouze jakýmsi předměstím Prahy, velkou úlohu zde hrála zemědělská výroba, kolem dokola se rozprostírala pole. Byla zde pěstována především řepa, obilí, dále všelijaká zelenina a ovocné stromy. O velmi výhodných podmínkách pro zemědělství svědčí i množství velkých statků situovaných v poměrně malém prostoru za Starou Návší. V obci bývaly také dva rybníky, jeden velký se nacházel přímo ve vsi a druhý trochu stranou u jednoho ze statků.⁸⁶ Význam Letňan stoupl po první světové válce, kdy zde vznikly letecké továrny – Letov (1921), později zde byl vybudován Výzkumný a zkušební letecký ústav (1927), továrna Avia, (1931) a pobočky Aera a Pragy. V meziválečném období jsou založena dvě letiště. V roce 1968 byly Letňany připojeny k Praze. V sedmdesátých a osmdesátých letech bylo na západní straně Letňan vystavěno sídliště, kterému ustoupilo množství historických budov. Na začátku devadesátých let pak panelová výstavba na Staré Návši nahradila dřívější centrum obce s rybníkem a usedlostmi.⁸⁷ Z původní obce se

⁸⁵ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 24-26. ISBN 80-86098-31-1.

⁸⁶ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. s. 36. ISBN 80-86098-31-1.

⁸⁷ Z historie Letňan. URL: <<http://www.letnany.cz/clanky.php?clanek=historie>>. [cit. 2011-03-03].

zachovala jen pozdně klasicistní kaple sv. Kříže z roku 1865, která stojí na místě bývalé zvoničky. Je nejcennější letňanskou památkou, což naznačuje i její znázornění ve znaku městské části Prahy 18.⁸⁸

4.3 Poloha naleziště a okolnosti výzkumu

V posledních letech se na území Letňan hodně staví – mimo jiné probíhá rozsáhlá bytová výstavba, která se dotkla i parcely číslo 470/23, kde je plánováno vybudovat obytný soubor rodinných domů. Jedná se o rozsáhlou plochu na severovýchodním okraji Letňan – v prostoru sevřeném ulicemi Beranových, Toužimská a Veselská. Nezastavěná mírně k severovýchodu skloněná plocha sloužila jako pole. Pozemek, i jeho blízké okolí, postrádal doposud archeologické nálezy. V roce 2008 se uskutečnila v jeho bezprostředním sousedství skrývka, která ale odhalila pouze nedatovatelný zahloubený objekt (bez nálezů z výplně). Tento objev, i když osamocený, dal impuls k provedení záchranného archeologického výzkumu na zkoumané ploše.⁸⁹

Objednatelem záchranného archeologického výzkumu byla akciová společnost Coventina, která hodlá na pozemku vystavět rezidenci Blankyt, resp. soubor devíti komorních vila-domů. Není bez zajímavosti, že dotyčná parcela byla v minulosti součástí gruntu, na kterém od roku 1706 hospodařili předci předsedy představenstva společnosti Coventina. Rod Nepomuckých se mimo jiné zasloužil i o osamostatnění obce v roce 1850. Na počest těchto významných letňanských rodáků by nově vzniklá ulice v areálu rezidence měla nést jméno „Nepomuckých“.⁹⁰

„Záchranný archeologický výzkum provedl Archeologický ústav AV ČR, Praha, v.v.i. (PhDr. Jan Frolík, CSc., Radek Moureček) ve spolupráci s firmou Kropáček (archeologičtí dělníci). Geodetické práce zajistila také firma Osina Archeo s.r.o.“ Výzkum trval od 18. února 2009 do 29. dubna 2009. Nejprve byla na zkoumané lokalitě provedena plošná skrývka, po začišťení byly zjištěny archeologické objekty a tehdy se přistoupilo k „pravému“ archeologickému výzkumu. Posléze byl získaný materiál v laboratoři ošetřen a pečlivě zaevidován, terénní dokumentace kontextů byla převedena do digitální podoby.⁹¹

⁸⁸ KOCOUREK, Jaroslav. *Český atlas – Praha*. Praha, 2006. s. 38. ISBN 80-7316-209-1.

⁸⁹ FROLÍK, Jan. *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na lokalitě Praha 18 – Letňany* (sezóna 2009, smlouva 790037), čj. 13111/09, s. 3

⁹⁰ Blankyt – rezidence Letňany. URL: <<http://www.blankyt-letnany.cz/spolecnost.aspx>>. [cit. 2011-03-05].

⁹¹ FROLÍK, Jan. *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na lokalitě Praha 18 – Letňany* (sezóna 2009, smlouva 790037), čj. 13111/09, s. 4

4.4 Průběh záchranného výzkumu

Nejprve na zkoumané ploše proběhla skrývka, kterou zajišťoval objednatel. Zhotovitel konal dohled nad skrývkou a v místech s výskytem archeologických objektů organizoval její postup. Skrývka byla realizována ve dvou fázích – těžké stroje odebraly vrchní část ornice, poté bylo provedeno začišťení v úrovni podloží, a to rovnou lžící bez zubů. Na některých místech však přesto nebyla situace dost zřetelná a tak se přítomnost domnělých archeologických objektů potvrzovala či vyvracela na základě ručního dočištění. Skrývku komplikovala spodní voda nacházející se v severovýchodní části plochy dost mělko pod dnešním povrchem. Stroje se bořily do nezpevněného terénu a postup prací byl značně ztížen. Přitom docházelo i k narušení některých archeologických objektů, které pak vzhledem ke své nečitelnosti mohly být přehlédnuty, u menších objektů (zejména kúlových jamek) se nevylučuje ani jejich úplné zničení. Skrývka spolu s následným dočištěním odhalila 96 objektů (označeny čísla 500 – 595), některé z nich byly identifikovány jako součást větších objektů (polozemnic či kúlových staveb).⁹²

Po dokončení skrývky následoval samotný archeologický výzkum. Vedoucí výzkumu PhDr. Jan Frolík, CSc. o metodě archeologických prací píše: „Zahloubené objekty byly zkoumány po polovinách či sektorech. V rámci těchto sektorů byla výplň rozebírána po přirozeně vzniklých vrstvách /pokud byly zjištěny/, event. po mechanických vrstvách /v případě silné stejnorodé výplně/. Nálezově chudé objekty byly prozkoumány minimálně z 50%, kúlové jamky a ostatní objekty v úplnosti. Z vybraných výplní byly odebrány vzorky na paleobotanický průzkum. Zjištěné zaniklé komunikace byly prozkoumány formou série řezů. Průběžně byla pořizována fotografická a kresebná dokumentace (plány a řezy).“⁹³

4.5 Popis terénní situace

Na jihu zkoumané plochy je podloží tvořeno spraší, v severní části („v místech s vysokou hladinou spodní vody“) je podložím lokality žlutohnědá jílovitá hlína – za sucha pevná, za vlhka mazlavá.⁹⁴

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ FROLÍK, Jan. *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na lokalitě Praha 18 – Letňany* (sezóna 2009, smlouva 790037), čj. 13111/09, s. 4-5

Jak již bylo řečeno, při záchranném archeologickém výzkumu bylo odkryto 96 objektů (číslo 500 – 595). Většina nálezů pochází z doby římské, tedy z období, kdy naše území trvale obývali Germáni. Dále bylo zjištěno i několik novověkých objektů, ale o těch až později.

Všechny objekty se koncentrují ve východní části zkoumané plochy, tvoří několik nepravidelných seskupení. Začneme z jihu – nejjižněji se nachází skupina jam (objekty 501 – 506). Objekt 503 byl s největší pravděpodobností hliník, tj jáma, ze které se za různým účelem získávala hlína (poté sloužila k odstranění odpadu). Objekt byl uvnitř nepravidelně členěný. Objekty 501, 502, 504, 505 a 506 představují méně rozsáhlé jámy, k čemu sloužily, se neví. Tyto pak obklopovaly zmíněný hliník. O něco severněji byly nalezeny další dvě jámy, resp. spíš jamky (objekt 507 a 525).⁹⁵

Nyní se přesuneme zhruba doprostřed zkoumané plochy – zde bylo nalezeno několik shluků kůlových jamek, které představují pozůstatky jednotlivých kůlových staveb. Shluky jamek však nevytváří plně čitelnou strukturu a není tedy možné si udělat přesný obrázek o půdorysu kůlových staveb. Nejzápadněji se nachází seskupení jamek značených jako objekty 564 – 570. Jamky 567 až 570 jsou v řadě a zřejmě představují západní stranu kůlové stavby, u protější strany je to složitější, neboť jamky 564 až 566 nejsou v řadě a nelze v nich jednoznačně vidět východní stranu stavby. V blízkosti tohoto seskupení kůlových jamek byly zjištěny ještě dvě rozměrné jámy (objekt 563 a 561). Západnější jáma (objekt 563) má místy nepravidelný oválný tvar. Druhá jáma (objekt 561) má tvar obdélný, se zaoblenými rohy – bohužel jejímu výkladu jako menší polozemnice brání absence kůlových jamek. Ani u jedné zmíněné jámy není jasné, jaký měla původně účel, každopádně později posloužily jako odpadní jámy. Tento shluk objektů ještě doplňuje kůlová jamka 562, která se nachází těsně nad rozměrnou jámou 561.⁹⁶

Další kůlová konstrukce se nacházela o něco východněji, zbyly po ní kůlové jamky – objekty 548 až 560. Nepravidelná kumulace jamek ale bohužel nedává jasnou představu o podobě půdorysu a tedy ani o případném vzhledu kůlové stavby.⁹⁷

Kousek severněji byly odkryty kůlové jamky (objekty 529 – 534) tvořící oválný tvar. Jde o pozůstatek mělké polozemnice, nejtypičtějšího germánského příbytku. Ve vnitřním prostoru polozemnice byly objeveny dvě menší odpadní jámy (objekty 535 a 528), mezi nimiž

⁹⁵ FROLÍK, Jan. *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na lokalitě Praha 18 – Letňany* (sezóna 2009, smlouva 790037), čj. 13111/09, s. 5

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž.

se nacházela ještě jedna kúlová jamka (objekt 536). Východně od polozemnice se našly dvě polodlouhé odpadní jámy (objekt 527 a 526).⁹⁸

Zcela východně na zkoumané ploše byl odhalen ještě jeden shluk kúlových jamek (objekty 519 – 524 a 540 – 547). Vzhledem k jejich neuspořádanému rozmístění v terénu však nelze jednoznačně vymezit půdorys stavby. I když dle náznaků lze předpokládat, že delší osa kúlové stavby byla orientovaná ve směru východ-západ. O něco jižněji se při východním okraji plochy nachází pět kúlových jamek (objekt 509 – 513), které byly jistě součástí nějaké kúlové stavby. Severně od těchto jamek bylo zjištěno pět odpadních jam (objekt 514 – 518), z nichž ta nejsevernější (objekt 518) byla samostatná a zbylé jámy (objekt 514 – 517) se navzájem porušovaly.⁹⁹

Všechny tyto výše popsané objekty se rozprostíraly v oblasti se sprašovým podložím. Zamokřené partie (s vysokou hladinou spodní vody) začínaly severním okrajem právě popsaných objektů. V zamokřené oblasti bylo prozkoumáno několik jednotlivě situovaných objektů. Jednalo se o dvě menší kúlové jamky (objekt 571 a 572), jak už bylo zmíněno, je možné, že další jamky tvořící konstrukci této kúlové stavby byly kvůli bortícímu se terénu těžkou technikou při skrývce poničeny či úplně zničeny, a tudíž výzkumem neodhaleny. Západně od kúlových jamek byla zjištěna zásobní jáma (objekt 573), tj. jáma sloužící zejména k uskladnění obilí přes zimu, aby se mohlo na jaře zasít. Zásobní jáma 573 se během výzkumu neustále zaplňovala spodní vodou, přesto se podařilo vybrat kompletně její obsah.¹⁰⁰

Nejnápadnějším objektem zamokřené části plochy je bezesporu polozemnice zhruba obdélného tvaru (objekt 575). Uvnitř stavby bylo zjištěno množství jamek (objekty 576 – 583 a 585 – 595) – ať již se jednalo o kúlové jamky, jakožto pozůstatky po nosné konstrukci a vnitřní výbavě, či jiné jamky, které upomínají na činnosti, které se v polozemnici odehrávaly. A úplně na severu zkoumané plochy se skrývala menší odpadní jáma (objekt 584).¹⁰¹

Již byly zmíněny všechny objekty z doby římské, takže teď nastal ten pravý čas přejít k popisu novověkých objektů. V podstatě byly zjištěny jen dva druhy památek – drenážní, resp. odvodňovací kanálky, které měly za úkol odvádět spodní vodu z dotyčného území, a poté dvě novověké cesty. Drenážní kanálky byly situovány u jižního okraje zamokřené

⁹⁸ Tamtéž

⁹⁹ Tamtéž.

¹⁰⁰ FROLÍK, Jan. *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na lokalitě Praha 18 – Letňany* (sezóna 2009, smlouva 790037), čj. 13111/09, s. 6

¹⁰¹ Tamtéž.

oblasti. Dva východněji položené kanálky (objekt 337 a 338) byly vytvořeny z opukových kamenů vyskládaných do tvaru korýtka, které pak překrývaly další ploché kusy opuky. U třetího kanálku (objekt 539) je tomu trochu jinak – byl vybudován z části z opuky a z části ze speciálních cihel, což vede k domněnce, že třetí kanálek by mohl spadat do mladšího období, než dva předcházející - ryze kamenné kanálky. Datace kanálků je velmi obtížná a ani v jejich výplni nebyl nalezen žádný archeologický materiál, který by datování usnadnil, a tak se u doby jejich vzniku musíme spokojit s obdobím novověku. Dále byly odkryty dvě souběžně probíhající cesty (objekt 500 a 508), které byly místy zahloubeny až jeden metr do podloží. Tu a tam se zachovaly i stopy po kolech vozů. Výplň cest představuje zejména hnědá hlinitá vrstva – zřejmě se jedná o ornici, která byla na současné místo splavena z okolí poté, co zmíněné cesty přestaly fungovat. Ve výplni (i na dně zářezu) byla nalezena jak keramika z doby římské, tak i keramika novověká (mj. i keramické zlomky se svítivě hnědou polevou, které jsou charakteristické pro 18. až počátek 20. století). Cesty jsou bezpochyby z období novověku, na severní straně se vytrácejí na pomezí sprašové a zamokřené části plochy, na jihu potom pokračují na přilehlou parcelu.¹⁰²

Posledním nálezem, o kterém je záhodno se zmínit, jsou železné fragmenty interpretované jako kusy leteckých pum, které byly použity při „*bombardování na konci druhé světové války*“. Tyto železné úlomky byly objeveny při začišťování zkoumané plochy.¹⁰³

4.6 Nálezy

V této kapitole se pokusím přiblížit konkrétní nálezy objevené na zkoumané ploše, ať již jde o keramické zlomky, zvířecí kosti, mazanici aj. Jedná se o soubory nálezů číslované 1 – 136, resp. LE/1 – LE/136¹⁰⁴. Dotyčné soubory budou zařazeny do archeologického kontextu, bude tedy určen objekt (popřípadě jeho sektor či polovina) a vrstva v objektu, ze které byly získány. U vrstvy je vždy uvedeno nejdříve číslo dle původní terénní dokumentace a poté číslo vrstvy vztahující se ke stratigrafii jednotlivých objektů (dle digitálně zpracované verze). Do výzdoby jsou zahrnuty i podélné žlábký, které mohou v některých případech být pouze oddělovacími prvky jednotlivých částí nádoby – okraje od výdutě apod.

¹⁰² FROLÍK, Jan. *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na lokalitě Praha 18 – Letňany* (sezóna 2009, smlouva 790037), čj. 13111/09, s. 6-7

¹⁰³ FROLÍK, Jan. *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na lokalitě Praha 18 – Letňany* (sezóna 2009, smlouva 790037), čj. 13111/09, s. 7

¹⁰⁴ „LE“ je zkratkou pro naleziště, resp. Letňany.

Soubor nálezů **LE/1** byl získán z východní poloviny odpadní jámy 517 (vrstva č. 118/č. 3). Celek obsahuje 4 nevýrazné keramické výdutě a 1 zdobený keramický zlomek – zvenku světle šedý, zevnitř černý, výzdoba prstovými vrypy. Váha souboru 21 gramů. Nálezy označené **LE/2** byly objeveny v téže části objektu, pouze o vrstvu výše (č. 117/č. 2). Jedná se o 99 zlomků keramiky, z toho 79 kusů nezdobených výdutí, 5 střepů s okrajem, 3 menší části dna. K tomu jeden keramický zlomek s téměř celým dnem nádoby – černá barva, průměr dna 7,9 centimetrů, hmotnost 93 gramů. Dále do souboru spadá 11 zdobených výdutí světle hnědé až šedé barvy – 7x vrypy nehtem, 4x vrypy prstem. Celková váha **LE/2** činí 748 gramů.

Keramické zlomky **LE/3** byly zjištěny při začištění v objektu 508 (východněji situovaná novověká cesta). Jde o 5 výdutí bez výzdoby, 2 střepy s okrajem a 1 střep s výzdobou. Soubor nálezů váží 70 gramů.

V severní polovině zásobní jámy 573, ve spodní vrstvě (č. 173/č. 3) byly odkryty nálezy celky **LE/4** – **LE/7**. Pod označením **LE/4** se skrývá kámen o hmotnosti 91 gramů, který měl zřejmě na sídlišti nějakou funkci. **LE/5** představuje 3 fragmenty tkalcovského závaží vyrobeného z hlíny, váha 123 gramů. Nálezem **LE/6** je mazanice, tj. vypálená či ztvrdlá hlína, kterou se vymazávaly především stěny domů – polozemnic a kůlových staveb. Hmotnost nalezených kousků mazanice činí 199 gramů. Soubor nálezů **LE/7** je o něco rozsáhlejší, obsahuje 7 gramů mazanice, kámen o hmotnosti 64 gramů a 60 keramických zlomků. Je zde zastoupeno 44 nezdobených výdutí, 8 keramických střepů s okrajem (dva z nich s podélnou rytou linií), 3 střepy s částí dna, 4 střepy s výzdobou (jednoduchá podélná rytá linie, podélné žlábků a 2x nehtové vrypy). Nejvýraznějším předmětem z této skupiny je zachovalá spodní část nějaké nádoby, snad poháru – zvenku tmavě hnědá, zevnitř černá, průměr dna 6,2 centimetrů, maximální výška 5,5 centimetrů, váha 103 gramů. Celkově váží keramika **LE/7** 1165 gramů.

Z východní poloviny odpadní jámy 517 (vrstva č. 117/č. 2) pochází 22 gramů mazanice označeného číslem **LE/8**.

V rozsáhlé jámě neznámého účelu (objekt 502) byl zjištěn železný fragment (**LE/9**), který je interpretován jako pozůstatek nože, váha 4 gramy. V již zmíněné zásobní jámě 573 (severní polovina, vrstva č. 173/č. 3) se ukrýval jiný kovový nález (**LE/10**), který patří bezesporu mezi nejzajímavější předměty na lokalitě – řeč je o bronzové faléře (průvlečce). Falérou se rozumí ozdobná okrouhlá puklice, která mohla být součástí oděvu, zbroje, štítu či koňského postroje. Letňanská faléra je v současnosti v konzervátorské dílně.

Z rozměrné jámy 563 (sektor 3, vrstva č. 123/č. 1), která druhotně sloužila na odpad, byly získány dva úlomky kostěného šídla (**LE/11**), váha 4 gramy. Kostěná šídla byla nejčastěji používána při výrobě keramiky či zpracování kůže.

Soubor keramiky **LE/12** byl skryt v poměrně rozsáhlé odpadní jámě 514 (sektor 1, vrstva č. 112/č. 12), nalezlo se 28 nezdobených výdutí, 3 keramické zlomky s okrajem, 2 zlomky s částí dna, 1 část dna (šedivá barva, průměr 6,6 centimetrů) a 5 zlomků s výzdobou (2x vrypy prstů, 1x vrypy nehtů, 2x dva podélné žlábků). Váha nálezového celku **LE/12** činí 552 gramů. Nález **LE/13**, který byl odkryt v odpadní jámě 517 (východní polovina, vrstva č. 116/č. 1), představuje větší zlomek keramické nádoby s okrajem – cihlová až šedá barva, maximální výška 9,8 centimetrů a šířka 10,5 centimetrů, váha 132 gramů. V jámě s nejasným účelem (objekt 504, sektor 3, vrstva č. 194/č. 1) byly nalezeny 2 keramické zlomky (**LE/14**) – výdutě bez výzdoby, váha 88 gramů.

Zvířecí kosti (**LE/15**) byly získány z nálezově poměrně bohaté odpadní jámy 573 (severní polovina, vrstva č. 173/č. 3) – 26 kostí či jejich úlomků o celkové váze 71 gramů. Další kosti (**LE/16**) byly vyjmuty z jámy 501 (sektor 1, vrstva č. 190/č. 2) – 9 kostí, celkem 127 gramů. Zvířecí kosti jsou jedním z nejčastějších nálezů na sídlišťích, jsou důkazem, že lidé zvířectvo chovali a konzumovali.

Rozsáhlá jáma 561 (sektor 3, vrstva č. 121/č. 1) v sobě skrývala keramický soubor **LE/17** skládající se ze 40 keramických zlomků: 28 výdutí bez výzdoby, 5 keramických zlomků s okrajem (1x část terinu), 2 střepy s okrajem a výzdobou (rytá podélná linie), 1 větší střep s okrajem a částí dna (nejspíš fragment miskovité nádoby), 1 střep s částí dna a konečně 3 střepy s výzdobou (nejvíce zaujme černý střep s podélnou rytou linií v horní části doplněný třemi svislými rytými liniemi, maximální výška 5,9 centimetrů a šířka 10,5 centimetrů, hmotnost 64 gramů). Celková váha keramiky **LE/17** činí 622 gramů. Ze stejného místa bylo vyzvednuto i 20 úlomků kostí (**LE/18**), váha 29 gramů. V téže jámě 561 (sektor 1, vrstva č. 121, 122/č. 1, 2) byl nalezen i keramický celek **LE/19**, jeho součástí je 59 keramických zlomků: 45 nezdobených výdutí, 6 střepů s okrajem (jeden z nich s podélnou rytou linií), 1 střep s částí dna, 7 střepů s výzdobou (vrypy prstem, vrypy nehtem či podélná rytá linie). Keramika **LE/19** váží 1207 gramů. Další keramikou objevenou v dotyčné jámě (sektor 3, vrstva č. 122/č. 2) je soubor **LE/20** obsahující 35 výdutí bez výzdobných prvků, 2 jemné černé střepy s okrajem (jeden s dvěma podélnými rytými liniemi), 1 střep s částí dna a 1 střep zdobený prstovými vrypy. Váha celku **LE/20** je 409 gramů.

Z výplně novověké cesty (objekt 500) bylo při začišťení sebráno 25 keramických zlomků (**LE/21**): 22 výdutí bez výzdoby (3 zlomky černé barvy představují jemnou keramiku), dále 2 střepy s okrajem (jeden černý jemný) a 1 střep zdobený nehtovými vrypy – zvenku světle šedý, zevnitř tmavě šedý. Celková váha 315 gramů.

Z nepravidelně oválné jámy druhotně využívané na odpad (objekt 563, sektor 4, vrstva č. 123/č. 1) bylo vyjmuto 5 menších kousků uhlí (**LE/22**) o váze 2 gramy. Ve stejné jámě (sektor 3, vrstva č. 123/č. 1) bylo nalezeno 5 kostí (**LE 24**), hmotnost 16 gramů.

Jižní polovina kúlové jamky 513 (vrstva č. 193/č. 1, 2, 3) měla ve výplni 3 malé kůstky (**LE/23**) vážící sotva 1 gram.

Nálezový celek **LE 25** zjištěný ve výplni rozsáhlé jámy neznámé funkce (objekt 502, sektor 1, vrstva č. 191/č. 1) tvoří 7 keramických výdutí bez výzdoby o celkové váze 40 gramů.

Nevelká odpadní jáma 535 (severo-západní polovina, vrstva č. 102/ č. 1) situovaná ve vnitřním prostoru mělké polozemnice skrývala nálezový celek **LE/26**, resp. 9 keramických výdutí bez známek výzdoby a 5 zlomků keramiky s okrajem – jeden z nich světle šedé barvy s výzdobou v podobě dvou rytých podélných linií. Hmotnost 194 gramů.

Po skrývce byl na zkoumané ploše sebrán z neznámého místa nález **LE/27**, jedná se o broušenou štípanou industrii – malý fragment pazourku, váha 1 gram. Pazourky nalézané na sídlišťích jsou nejčastěji interpretovány jako součásti křesacích zařízení (křesadel), avšak jejich výskyt na pohřebišťích může být důkazem i jiného využití.

V odpadní jámě 518 (západní polovina, vrstva č. 102/č. 1) byl nalezen blíže neidentifikovatelný fragment barevného kovu (**LE/28**), který je v současné době v konzervátorské dílně.

Velmi zajímavý nález (**LE/29**) byl učiněn v rozsáhlé odpadní jámě 514 (sektor 2, vrstva č. 109/č. 9), kde byla nalezena malá keramická nádobka – světle hnědé až šedé zabarvení s lehkým cihlovým nádechem, průměr dna 2,4 centimetrů, výška 2,1 centimetrů, váha 17 gramů. Ve výduti je patrná malá prohloubenina neznámé funkce.

Z menší odpadní jámy 516 (sektor 4, vrstva č.105/č. 5) byly vybrány 3 kosti o hmotnosti 63 gramů (**LE/30**). Ze stejného místa pak pochází i keramický celek **LE/31** skládající se ze 4 nezdobených výdutí a jednoho střepu černé barvy zdobeného dvěma

souběžnými horizontálními prohlubněmi, které vedou přes celou šířku onoho keramického zlomku. Váha souboru činí 32 gramů.

Východně od mělké polozemnice v obdélné odpadní jámě (severo-západní polovina, vrstva č.126/č. 1) byl nalezen jeden větší zlomek keramické výdutě (**LE/32**) – hnědavé barvy, bez výzdoby, hmotnost 17 gramů.

Nálezový celek **LE/33** se skládá z 29 kostí či jejich částí, váha 126 gramů. Byl vybrán z odpadní jámy 517 (východní polovina, vrstva č. 117/č. 2). Dalšíh 9 kostí (**LE/34**) o celkové hmotnosti 26 gramů bylo sebráno v odpadní jámě 563 (sektor 2, vrstva č. 123/č. 1). A jedna menší kůstka (**LE/35**) o 2 gramech se ukrývala v kúlové jamce 533 (severní polovina, vrstva č. 133/č. 1), jamka je součástí mělké polozemnice.

Keramický soubor **LE/36** byl nalezen v kúlové jamce 530 (západní polovina, vrstva č.130/č. 1) náležící mělké polozemnici. Obsahuje 10 nevýrazných výdutí bez výzdoby a 1 zlomek dna šedé barvy. Hmotnost keramiky **LE/36** je 174 gramů. Ze stejného místa byla získána nevelká kůstka (**LE/38**) vážící pouhý 1 gram. Obdobná kůstka (**LE/37**) byla vyjmuta z výplně menší odpadní jámy 528 (sektor 5, vrstva č. 128/č. 1) situované v těsné blízkosti zmíněné polozemnice.

Rozsáhlá jáma 561 (sektor 2, vrstva č. 122/č. 2) nalezená v blízkosti drenážního kanálku ukrývala mimo jiné i 6 kostí či jejich částí (**LE/39**) o celkové váze 15 gramů

Z výplně kúlové jamky 533 (severní polovina, vrstva č. 133/č. 1) bylo vybráno 6 keramických zlomků (**LE/40**) – 4 nezdobené výdutě, 2 černé střepy s okrajem (jeden s rytou linií po délce střepu). Váha souboru 116 gramů. Z jiné kúlové jamky (objekt 529, severní polovina, vrstva č. 129/č. 1) náležící rovněž mělké polozemnici byl získán nálezový celek **LE/41**, který se skládá z 6 kostí vážících celkem 19 gramů.

Z nepravidelně obdélné jámy 563 (sektor 3, vrstva č. 123/ č. 1) druhotně sloužící na odpad byl získán celek **LE/42** – 8 výdutí bez výzdobných prvků, 1 zdobený střep s okrajem (tmavě šedá barva, podélná rytá linie uprostřed střepu) a 1 zlomek dna (barva zvenku šedá, zevnitř černá, průměr dna 6,3 centimetrů). Váha souboru činí 173 gramů.

Z větší jámy neznámého účelu (objekt 502, sektor 1, vrstva č.191/č. 1) nacházející se poblíž hliníku 503 byly získány 3 kůstky (**LE/43**) vážící 25 gramů. Další nálezy (**LE/46**) pochází z jámy 501 (sektor 1, vrstva č. 190/č. 2). Tato jáma a jáma předcházející (objekt 502)

se navzájem porušují. Celek LE/46 zahrnuje 8 nezdobených keramických výdutí a 2 výdutě s výzdobou (1x prstové vrypy, 1x nehtové vrypy). Váha zmíněných střepů je 229 gramů. Pod stejné označení spadá i 1 keramický zlomek z období novověku, který upoutá svou svítivě hnědou polevou – pochází z 18. až počátku 20. století, váží 4 gramy.

Ze západněji situované novověké cesty (objekt 500, sektor 2, vrstva č. 192/č. 1) pocházejí nálezkové celky LE/44 a LE/45. Soubor **LE/44** se skládá z 20 nevýrazných výdutí bez výzdoby a jednoho zdobeného střepu s okrajem, celková hmotnost 150 gramů. Pod označením **LE/45** se skrývá 12 menších kostí vážících 31 gramů.

Ve velké odpadní jámě 514 (sektor 1, vrstva č. 112/č. 12), která se nachází s odpadními jámami 515, 516 a 517 v jednom velkém soujámí, resp. tyto všechny se navzájem porušují, bylo nalezeno přibližně 14 menších kousků mazanice (**LE/47**) vážící 75 gramů.

V již několikrát zmíněné rozsáhlé jámě 561 (sektor 2, vrstva č. 122/č. 2) bylo nalezeno 6 keramických výdutí bez výzdoby a 1 jemný keramický zlomek černé barvy s okrajem (**LE/48**), váha 79 gramů. O vrstvu výše (č. 121/č. 1) bylo ve stejné části objektu objeveno 27 menších kostí (**LE/50**), váha 32 gramů. Ze stejného místa pochází i keramika **LE/51**: 23 výdutí bez výzdobných motivů, 3 zlomky s okrajem, 2 zlomky s částí dna. Dále 7 keramických zlomků s výzdobou – 2 výraznější střepy s dvěma podélnými žlábkami vedoucími po celé délce střepu a 5 menších zlomků s prstovými vrypy, podélným žlábkem či jednoduchou rytou linií. Soubor váží 383 gramů. Další keramický celek (**LE/49**) spadá do sektoru 4, vrstvy č. 122/č. 2 téhož objektu, stejně jako nálezy předcházející, zahrnuje 19 nezdobených výdutí, 4 střepy s okrajem, 1 střep s částí dna a 5 střepů s výzdobou. Celková váha 490 gramů.

Z rozsáhlejší jámy 563 (sektor 1, vrstva č. 123/č. 1) byl získán nálezkový soubor **LE/52**, tedy 11 výdutí bez výzdoby a 1 jemný černý keramický zlomek s okrajem. Váha 72 gramů.

Jáma 561 (sektor 2, vrstva č. 122/č. 2) v sobě ukrývala i jeden ze zajímavějších nálezů (**LE/53**) – jedná se o fragment železného předmětu, snad nože. Obecně nože sloužily jako zbraně či nástroje. S přihlédnutím k místu nálezů (sídliště) se však dá spíše předpokládat funkce nástroje denní potřeby, mohl být používán k různým činnostem. V současnosti se železný fragment nože nachází v konzervátorské dílně. Z objektu 561 (sektor 21, vrstva č. 121, 122/č. 1, 2) pak pochází i kámen (**LE/54**) o hmotnosti 136 gramů. Jiný kámen (**LE/55**),

vážíci 314 gramů, byl nalezen v severo-západní polovině odpadní jámy 535 (vrstva č.135/č. 1).

V nepravidelně oválné jámě 563 (sektor 1, vrstva č. 123/č. 1) byl zjištěn i nálezový soubor **LE/56**, který představuje 1 gram mazanice a 48 kostí vážících 215 gramů. V témže objektu a vrstvě (sektor 4) byl odkryt i soubor **LE/57**, který je tvořen 10 keramickými zlomky: 6 nezdobených výdutí, 1 zlomek s okrajem, 1 černý zlomek s podélným žlábkem po celé délce střepe, 1 zlomek (zvenku šedý, zevnitř černý) s výzdobou ve formě podélné ryté linie, 1 střep (též zvenku šedý, zevnitř černý) s výzdobou – vyhlouben tvar ve tvaru kapky. Celková váha činí 71 gramů.

Ze severní poloviny kúlové jamky 531 (vrstva č.131/ č. 1) byly vyjmuty 4 kosti (**LE/58**), váha 16 gramů. Poblíž se nachází menší odpadní jáma 528 (sektor 4, vrstva č. 128/č. 1), z které byl vyjmut nálezový celek **LE/59** – 7 kostí o váze 24 gramů.

Nálezem **LE/60** je kámen o hmotnosti 150 gramů, pochází z jámy neznámého účelu (objekt 501, sektor 1, vrstva č. 190/č. 2).

Pod označením **LE/61** je evidován železný kroužek neznámé funkce, byl objeven v rozsáhlé odpadní jámě 514 (sektor 1, vrstva č.112/č. 12), v současné době je spolu s dalšími předměty uložen v konzervátorské dílně.

V rozměrné jámě 561 (sektor 1, vrstva č. 121, 122/č. 1, 2) bylo nalezeno 57 kostí či jejich částí (**LE/62**), váha 303 gramů. Ze stejné jámy (sektor 4, vrstva č. 122/ č. 2) bylo vybráno i 13 dalších kostí (**LE/63**) o celkové hmotnosti 80 gramů.

Nález **LE/64** pochází ze severní poloviny kúlové jamky 529 (vrstva č. 129/č. 1), jedná se o 2 nezdobené keramické výdutě, váha 13 gramů. Nálezový soubor **LE/65** byl vyzvednut celkem poblíž – v odpadní jámě 528 (sektor 4, vrstva č. 128/č. 1). Tvoří jej menší kámen (2 gramy) a 2 keramické výdutě bez výzdoby o hmotnosti 11 gramů.

V jámě 563 (sektor 2, vrstva č. 123/č. 1) byl odhalen keramický celek **LE/66**. Spadá do něj 7 nezdobených výdutí – u jedné výdutě (zvenku cihlová až šedivá barva, zevnitř černá) je patrné zdrsnění povrchu, které se provádělo z praktického důvodu, aby se nádoba lépe uchopovala. Dále je zde 1 střep s výzdobou – barva zvenku světle hnědá s nádechem oranžové, zevnitř černá, výzdoba formou podélné ryté linie v horní části střepe. Dále 1 střep s výzdobou a okrajem – menší rozměr, jemný černý s podélným žlábkem po celé délce střepe.

Tento soubor váží 74 gramů. Ve stejném objektu (sektor 4, vrstva č. 123/č. 1) se našlo 5 kostí (**LE/68**), váha 41 gramů.

Ze západní poloviny kůlové jamky 556 (vrstva č. 156/č. 1) byl vyzvednut keramický zlomek **LE/67** – nezdobená výduť světle hnědé barvy, váha 13 gramů.

Soubor **LE/69** se nacházel v severo-západní polovině odpadní jámy 535 (vrstva č. 135/č. 1), jde o 18 kostí vážících souhrnně 33 gramů.

Z rozsáhlé jámy 561 (sektor 3, vrstva č. 122/ č. 2) bylo vyzvednuto na 37 kousků mazanice (**LE/70**), váha 219 gramů. Ze stejného objektu (sektor 4, vrstva č. 121/č. 1) pochází i keramický celek **LE/71**, resp. 18 nezdobených výdutí, 2 střepy s okrajem, 1 střep s částí dna, 1 zlomek dna a 1 střep s výzdobou (vrypy prstů). Tento soubor keramických zlomků váží 358 gramů. Na stejném místě bylo pak sebráno i 25 kostí (**LE/72**) vážících celkem 104 gramů.

Odpadní jáma 514 (sektor 1, vrstva č. 112/č. 12) ukrývala nálezový celek **LE/73**, tedy 41 kostí či jejich částí, váha 193 gramů.

Z výplně obdélné jámy 563 (sektor 4, vrstva č.123/č. 1) byly sebrány 3 kousky mazanice (**LE/74**), váha 34 gramů. V jámě poblíž (objekt 561, sektor 3, vrstva č. 122/č. 2) bylo nalezeno 20 kostí (**LE/75**) o celkové hmotnosti 33 gramů.

V severo-západní polovině kůlové jamky 532 (vrstva č. 132/č. 1) byl nalezen keramický celek **LE/76** – 3 keramické zlomky s částí dna, jeden z nich s výzdobou (vrypy nehtem). Váha 78 gramů.

V obdélné polozemnici situované v zamokřené části zkoumané plochy (objekt 575, severní polovina, vrstva č. 175/č. 1) bylo objeveno 78 zvířecích kostí (**LE/77**), jejich váha činí 544 gramů. Ze stejného místa pochází i poměrně rozsáhlý keramický soubor **LE/79** (celková váha 1181 gramů), jde o 39 nezdobených výdutí, 1 střep s okrajem, 3 střepy s částí dna, 3 zlomky dna, 10 střepů s výzdobou (7x vrypy nehtem, 2x prohlubně ve tvaru kapek, 1x kulaté prohlubně). Mimo to se našly i tři zajímavější kusy, k nim teď trochu podrobněji. Jeden keramický zlomek má zvláštní jakoby kroucený okraj, resp. v okraji jsou jakési šikmé vrypy, střep je černé barvy, maximálně 4,4 centimetru vysoký a 4,9 centimetru široký, váží 29 gramů. Druhým nálezem je větší část ucha nějaké nádoby – světle hnědá barva, výška 2,6 centimetrů, šířka 1,5 centimetrů, váha 9 gramů. Třetím nálezem je černý jemný keramický zlomek – uprostřed podélná rytá linie, dole svislé žlábků, váha 15 gramů. V polozemnici 575

(jižní polovina, vrstva č. 175/č. 1) byl nalezen též keramický soubor **LE/78** vážící neuvěřitelných 2442 gramů. Tento se skládá ze 78 výdutí bez výzdobných prvků, 16 střepů s okrajem – jeden z nich je větších rozměrů (cihlová barva, maximální výška 8,3 centimetrů a šířka 11 centimetrů, váha 114 gramů). Dále do souboru patří 3 střepy s částí dna, 1 zlomek dna a 15 střepů s výzdobou (9x vrypy nehtem, 2x vrypy prstem, 3x prohlubně ve tvaru kapek, 1x svislé přerušované linie vytvořené radélkem). K tomu náleží ještě jedna nevšední výduť, na které je patrné místo po uraženém uchu – světle hnědá barva s nádechem šedivé, maximální výška 6,1 centimetrů a šířka 6,5 centimetrů, váha 50 gramů.

V jamce 588 (vrstva č.188/č. 1), která náleží výše zmíněné polozemnici, byla nalezena 1 kost (**LE/80**), váha 2 gramy. Ve výplni další jamky vztahující se k oné polozemnici (objekt 583, vrstva č. 183/č. 1) byl objeven 1 keramický zlomek černé barvy s okrajem vážící 8 gramů (**LE/81**). V jižní polovině oné polozemnice 575 (vrstva č. 175/č. 1) bylo zjištěno 9 kousků mazanice o hmotnosti 84 gramů (**LE/82**). V téže vrstvě byl v severní polovině polozemnice vyjmut kámen o váze 51 gramů, který je evidován pod označením **LE/83**.

Při začištění řezu v objektu 500 (západněji situovaná novověká cesta) byl nalezen keramický soubor **LE/84**, který tvoří 2 výdutě bez výzdoby a 2 keramické střepy s okrajem, váha 41 gramů. Dále bylo při začištění odkryto 17 kostí (**LE/85**) o souhrnné hmotnosti 92 gramů.

Následující objekty se všechny vztahují k polozemnici 575, ať již jde o kulové jamky či jamky dokládající nejrůznější činnosti odehrávající se v obydlí. V jamce 585 (vrstva č. 185/č. 1) byl objeven nálezový celek **LE/86** stávající se z jedné kůstky o váze 1 gram a ze 4 keramických zlomků – 2 výdutě bez výzdobných motivů, 1 jemný černý střep s okrajem (zdoben podélnou rytou linií) a 1 zlomek dna. Hmotnost souboru 77 gramů. V objektu 593 (vrstva č. 203/č. 2), resp. v jiné jamce nacházející se uvnitř oné polozemnice byly odkryty 4 keramické výdutě (**LE/87**). Jedna z nich je zdobená – zvenku světle šedá barva, zevnitř černá, výzdoba v podobě nehtových vrypů. Váha souboru 44 gramů. V jamce 592 (vrstva č. 192/č. 1), napojené na jamku 593, bylo nalezeno 9 kostí (**LE/88**) vážících 43 gramů. Z téhož místa pochází i nálezový celek **LE/91**, který představují 4 keramické výdutě bez výzdoby, váha 69 gramů. V jižní polovině samotné polozemnice 575 (vrstva č. 175/č. 1) pak bylo nalezeno poměrně velké množství zvířecích kostí (**LE/89**), jedná se o 135 kusů o celkové váze 417 gramů. Z výplně jamky 576 (vrstva č. 176/č. 1) byly získány nálezové celky **LE/90** – kámen těžký 49 gramů, **LE/93** – 17 kostí (36 gramů) a **LE/95** – kus mazanice vážící 24 gramů. Další

kusy mazanice (**LE/94**) byly vybrány z výplně již zmíněné jamky 585 (vrstva č. 185/č. 1) – 10 kusů, 19 gramů. V jamce 590 (vrstva č. 201/č. 1) byl objeven nálezový celek **LE/96**, skládající se z 10 keramických zlomků – 7 výdutí bez výzdoby, 1 střep s částí okraje, 2 střepy s výzdobou – světle hnědé až šedé barvy, na obou kusech je patrný horizontální žlábek vedoucí přes celou šířku střepu. Celková váha 160 gramů. Pod označením **LE/97** je evidován malý kousek mazanice (1 gram), 4 nezdobené keramické výdutě a 1 zlomek dna, váha keramiky 52 gramů – tento archeologický materiál byl vyjmut z jamky 577 (vrstva č. 177/č. 1), která rovněž náleží zmíněné polozemnici.

V jižní polovině kúlové jamky 529 (vrstva č. 129/č. 1) byl objeven nález **LE/98**, resp. poměrně velká část výdutě keramické nádoby – barva zvenku cihlová, zevnitř šedá, maximální výška 11 centimetrů a šířka 12,7 centimetrů, váha 182 gramů.

Ze zásobní jámy 573 (jižní polovina, vrstva č. 173/č. 3) byl vyzvednut nálezový celek **LE/99** – 4 nevýrazné keramické výdutě bez výzdoby (63 gramů) a 1 novověký zlomek keramiky se svítivě hnědou polevou (charakteristický pro 18. století až počátek 20. století, jeho váha je 5 gramů).

Jeden zajímavější nález (**LE/100**) byl zjištěn ve výplni jámy 593 (vrstva č. 203/č. 2), jde o keramický přeslen – symetrický kuželovitý tvar s otvorem uprostřed, světle hnědá barva s nádechem šedé, výška 2 centimetry, maximální průměr 3,3 centimetrů, váha 20 gramů. Takovýto přeslen byl součástí ručního vřetene – sloužil jako setrvačnický při spřádání vlákna. Jedná se tedy o předmět potřebný k textilní výrobě. Přesleny patří obecně k nejčastějším sídlištním nálezům.

V jižní polovině odpadní jámy 535 (vrstva č. 135/č. 1) byl objeven keramický celek **LE/101**, resp. 11 nezdobených výdutí, 1 keramický zlomek s okrajem a 1 keramický zlomek s částí dna, celková váha 40 gramů. Na téže místě bylo zjištěno i 14 kostí či jejich částí (**LE/102**) o hmotnosti 92 gramů.

Pod označením **LE 103** se skrývá 1 menší kůstka o váze 2 gramy a 6 keramických výdutí (jedna s výzdobou v podobě podélného žlábků) o váze 55 gramů. Tyto byly získány z výplně rozsáhlé odpadní jámy 514 (sektor 3, vrstva č. 112/č. 12). Na stejném místě byly nalezeny i 2 drobné kůstky (**LE/105**). Ve stejné jámě (sektor 2, vrstva č. 109/č. 9) byly zjištěny nálezy **LE/104** – kámen o 99 gramech a **LE/106** – 2 nezdobené keramické výdutě, 2 střepy s okrajem. V objektu 514 (sektor 2, vrstva č. 111/č. 11) byly zjištěny také nálezové

celky **LE/107** – 2 kosti vážící 15 gramů a **LE/108** – 8 nezdobených výdutí a jedno téměř celé ucho nádoby. Ucho nádoby má šedo-hnědou místy cihlovou barvu, výšku 5,9 centimetrů, průměr 2 centimetry a váhu 28 gramů. Celková hmotnost nálezového celku LE/108 činí 89 gramů.

Z východní poloviny odpadní jámy 518 (vrstva č. 103/č. 2) byl vyjmut soubor **LE/109**, čili 6 nezdobených výdutí a 1 střep s okrajem. Ze západní části této jámy (vrstva č. 102/č. 1) pochází 7 menších kousků mazanice (**LE/110**), váha 11 gramů. Na tomto místě bylo také objeveno 10 kostí zvířectva (**LE/111**) o souhrnné váze 15 gramů. Ve výplni odpadní jámy 516 (sektor 2, vrstva č. 105/č. 5) byly nalezeny 3 kosti (**LE/112**), váha 3 gramy.

Označení **LE/113** se vztahuje na 2 menší kůstky (3 gramy) nalezené v předpokládaném hliníku 503 (sektor 2, vrstva č. 115/č. 2). V hliníku (sektor 1, vrstva č. 114/č. 1) bylo nalezeno i 6 dalších kůstek (**LE/115**), váha 42 gramů.

V nedávno zmíněné odpadní jámě 518 (východní polovina, vrstva č. 102/č. 1) se ukrývalo i 14 kousků mazanice (**LE/114**) o celkové hmotnosti 21 gramů. Ze stejného místa pochází keramický soubor **LE/117**, resp. 12 výdutí bez výzdobných motivů, 6 střepů s okrajem a 2 střepy zdobené, váha 85 gramů. V témže objektu (západní polovina, vrstva č. 102/č. 1) byl odkryt i dost nevýrazný keramický celek (**LE/118**) – 4 nezdobené výdutě, 1 střep s okrajem a 1 střep s částí dna, váha 53 gramů.

Celek **LE/116** obsahuje 2 kůstky vážící 5 gramů, byly sebrány v jamce 578 (vrstva č. 178/č. 1).

Ve velké odpadní jámě 514 (sektor 2, vrstva č. 109/č. 9) byly odhaleny 3 malé kůstky (**LE/119**), jejich celková váha je pouhý 1 gram. Z těžší jámy (sektor 3, vrstva č. 109/č. 9) byly sebrány i nálezové celky LE/120, LE/122 a LE/123. Soubor **LE/120** je tvořen 37 keramickými zlomky, jde o 32 nezdobených výdutí, 2 střepy s okrajem, 1 cihlově zbarvená část dna, 2 střepy s výzdobou, váha souboru 264 gramů. Pod označením **LE/122** je vedeno několik drobných kousků mazanice o hmotnosti 40 gramů. Nálezový celek **LE/123** se stává z 32 kostí či jejich částí o souhrnné váze 107 gramů.

Ve východní polovině odpadní jámy 518 (vrstva č. 102/č. 1) se nalézalo 43 kostí (**LE/121**) o hmotnosti 68 gramů. Ze západní poloviny této jámy (vrstva č. 103/č. 2) pochází keramický soubor **LE/124**, tedy 4 nezdobené výdutě a 1 keramický zlomek s částí ucha –

tmavě šedé až černé barvy, v dolní části patrný svislé žlábký, maximální výška 9,6 centimetrů a šířka 11,4 centimetrů, váha 134 gramů. Soubor LE/124 váží 203 gramů.

Z výplně hliníku 503 (sektor 1, vrstva č. 114/č. 1) byly sebrány 2 keramické výdutě bez výzdobných prvků (**LE/125**), váha 17 gramů. Z hliníku 505 (sektor 2, vrstva č. 115/č. 2) pochází i keramika **LE/126**: 1 nezdobená výduť, 1 dno nádoby (barva zvenku světle hnědá, zevnitř šedá, průměr 11,5 centimetrů) a 1 keramický zlomek s výzdobou (hnědá barva, výzdoba v podobě černé podélné rýhy). Váha souboru 225 gramů.

Soubory nálezů LE/127, LE/128, LE/129 a LE/131 pocházejí z odpadní jámy 517 (západní polovina, vrstva č.117/č. 1). Soubor **LE/127** obsahuje 18 kostí o váze 60 gramů. Keramický celek **LE/128** zahrnuje 1 výduť bez výzdoby, 1 černý střep s okrajem, 2 výdutě zdobené prstovými vrypy a 1 pěkný zdobený střep – barva zvenku šedo-oranžová, zevnitř černá, maximální výška 10,4 centimetrů a šířka 6,8 centimetrů, výzdobu představují oblouky provedené hřebenováním. Váha keramiky LE/128 činí 156 gramů. Do keramického souboru **LE/129** spadá 52 nezdobených výdutí, 2 zlomky s okrajem a 12 zlomků s výzdobou (5x vrypy prstem, 3x vrypy nehtem, 1x podélná rytá linie, 2x oblouky provedené hřebenováním). Velmi hezký je jeden ze střepů zdobených hřebenováním, zvenku je šedo-oranžový, zevnitř šedý, výška 7,2 centimetrů a šířka 6,2 centimetrů. Váha souboru je 452 gramů. Dále je tu nález **LE/131**, tedy 43 drobných kousků mazanice o váze 37 gramů.

Keramický celek **LE/130** byl sebrán v odpadní jámě 516 (sektor 2, vrstva č. 105/č. 5). Zahrnuje 11 nezdobených výdutí, 3 střepy s okrajem (jeden zdoben prstovými vrypy uspořádanými do jedné podélné linie, váha 39 gramů), 1 zdobená výduť (hnědo-černá barva, též vrypy prstem uspořádané do jedné podélné linie, váha 31 gramů), 1 keramický zlomek s téměř celým dnem (šedo-černá barva, průměr dna 7,2 centimetrů, váha 212 gramů) a posledním nálezem ze souboru je celá spodní část nádoby s výzdobou (hnědo-šedá barva, průměr dna 8 centimetrů, výška 7,6 centimetrů, váha 243 gramů, po obvodu se táhne linie prstových vrypů). Soubor LE/130 váží 593 gramů.

V hliníku 503 (sektor 1, vrstva č. 114/č. 1) byl odkryt nález **LE/132**, jedná se o větší keramický zlomek s okrajem a zachovalým uchem – barva světle hnědá (místy tmavě hnědá), výška 9,6 centimetrů, šířka 12,8 centimetrů, váha 216 gramů.

Označení **LE/133** nesou dvě cihly odebrané jako vzorek z drenážního kanálku 539, který jako jediný ze tří zjištěných kanálků byl vybudován nejen z opukových kamenů ale i z cihel.

Problém se zařazením nastal u čtyř keramických nálezů slepených z více keramických zlomků, které však nespádaly pouze pod jedno evidenční číslo. Proto zde budou teď tyto nálezy zvlášť popsány. Jeden větší keramický zlomek s okrajem byl slepen ze stěpů dříve náležejících do souborů LE/1 a LE/2. Je zdoben prstovými vrypy, spodní část světle hnědá až šedá, výška 11,4 centimetrů, šířka 12,6 centimetrů, váha 167 gramů. Dalším nálezem je větší část výdutě nádoby složená ze zlomků keramiky dříve spadajících do souborů LE/1, LE/2 a LE/129 – barva světle hnědá - místy šedá, výzdoba v podobě nehtových vrypů, váha 314 gramů. Následuje rozměrnější část výdutě složená ze zlomků keramiky, které dříve náležely souborům LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129. Tato keramická výduť je zdobena oblouky provedenými hřebenováním, barva hnědo-šedá, výška 18 centimetrů, váha 867 gramů. A posledním nálezem je torzo nádoby (zlomky z LE/1, LE/2, LE/28, LE/29), resp. světle hnědý až šedý terin (nádobu s vyčleněným okrajem, hrdlem a výdutí). Terin je zdoben nehtovými vrypy, průměr dna 13 centimetrů, výška 25,5 centimetrů. Teriny obecně jsou typickým tvarem germánské keramiky ve starší době římské.

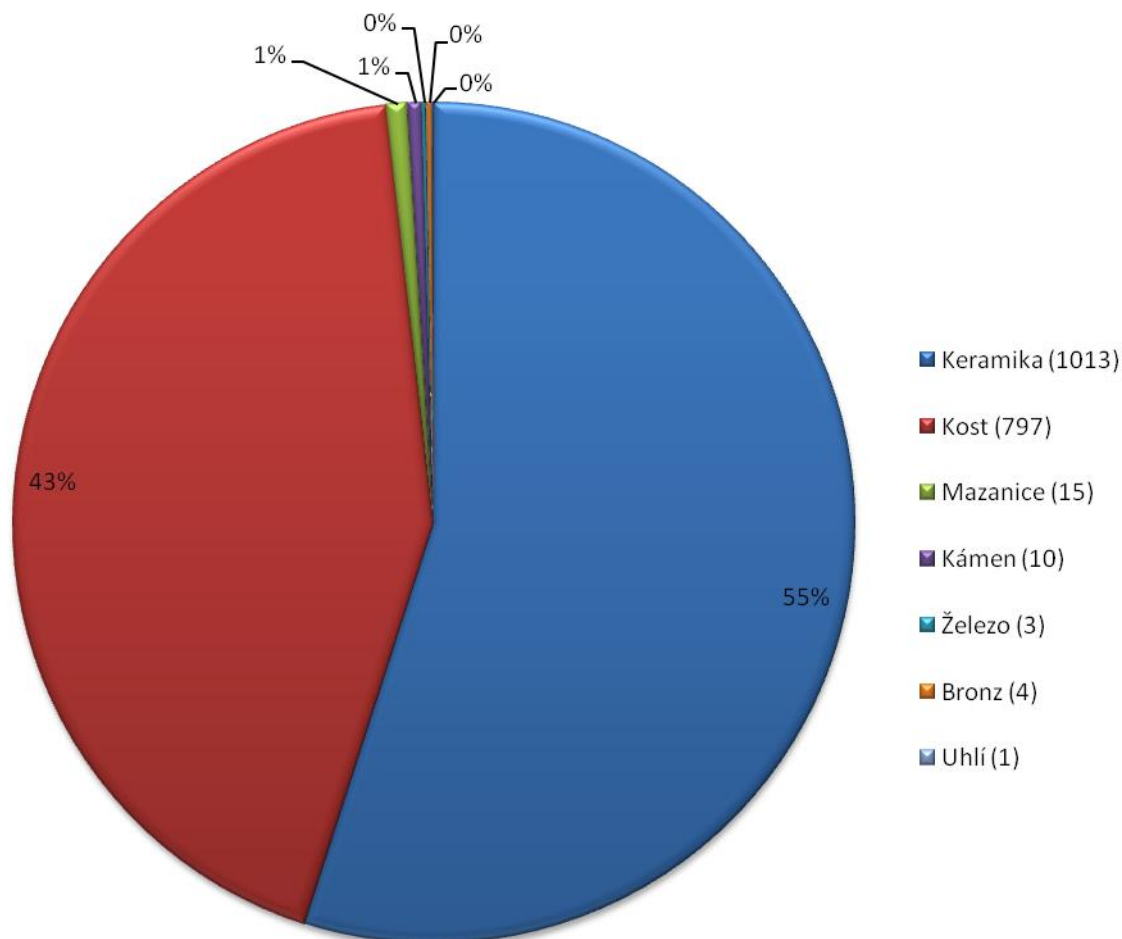
V roce 2010 proběhla dodatečná fáze výzkumu na severu zkoumané plochy, při které bylo odkryto pár nových archeologických objektů. Z výplně objektu 596 byla získána 1 novověká keramická výduť (**LE/134**) – žluto-oranžovo-zelená barva, hmotnost 3 gramy. Objekt 598 skrýval nálezový celek **LE/135**, který tvoří 1 novověká keramická výduť (žluto-zelená barva, hmotnost 2 gramy) a především zlomek bronzové mince (průměr asi 2,5 centimetru). Z výplně objektu 602 byl vyjmut nález **LE/136**, řeč je o bronzovém kování – výška 4,1 centimetrů, šířka 2 centimetry, hmotnost 17 gramů. Takovéto kování bylo zřejmě součástí opasku.

4.7 Grafické zobrazení

V následujících grafech jsou porovnávány pouze hodnoty vztahující se k nálezům z doby římské. Novověké nálezy (4 keramické zlomky, 2 cihly a fragmenty z leteckých pum) nejsou do statistik zahrnuty.

4.7.1 Podíl nálezů dle druhu materiálů

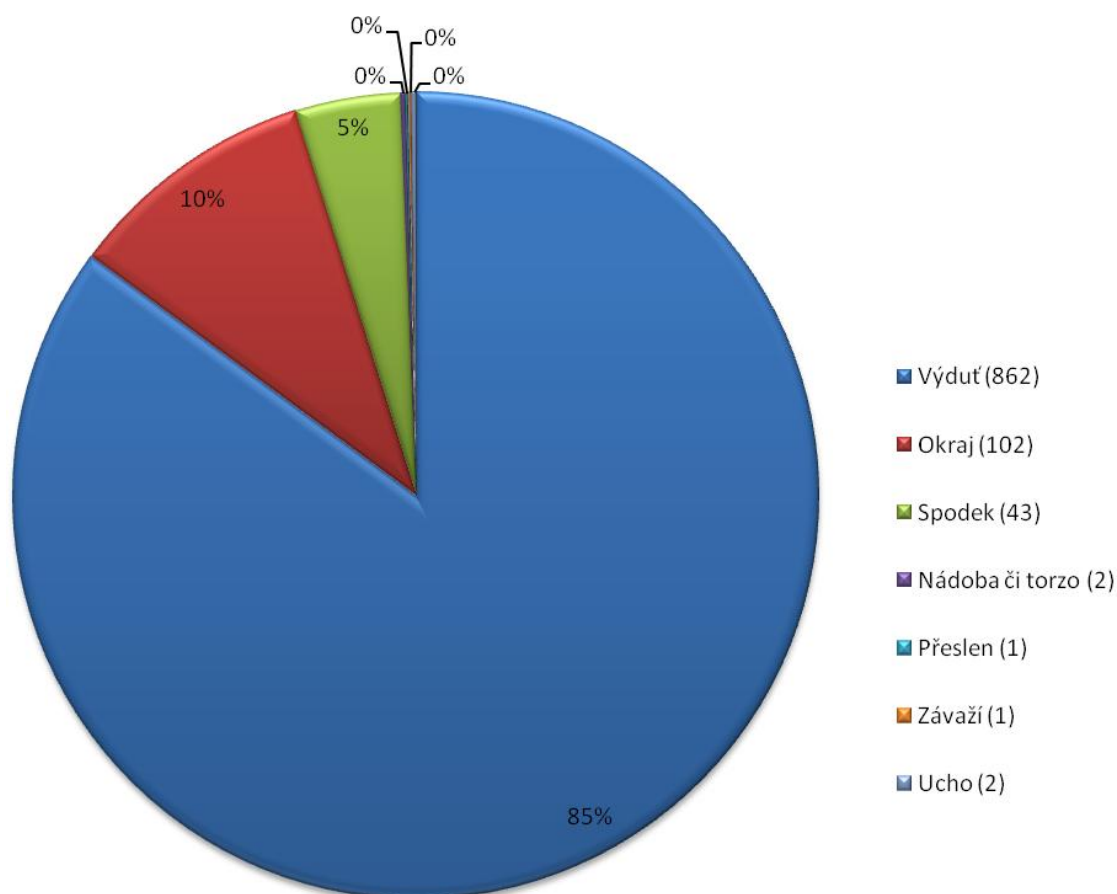
V legendě grafu je každému materiálu přiřazena barva, v závorce je poté uvedeno početní zastoupení nálezů. V jednotlivých výřezech lze podle přidělených barev zjistit procentuální zastoupení nálezů dle materiálů. Mazanice a uhlí jsou vzhledem ke své značné rozdrobenosti těžko spočítatelné na kusy, a proto jsou započítány pouze jejich nálezové celky.



4.7.2 Podíl jednotlivých zlomků keramických nádob

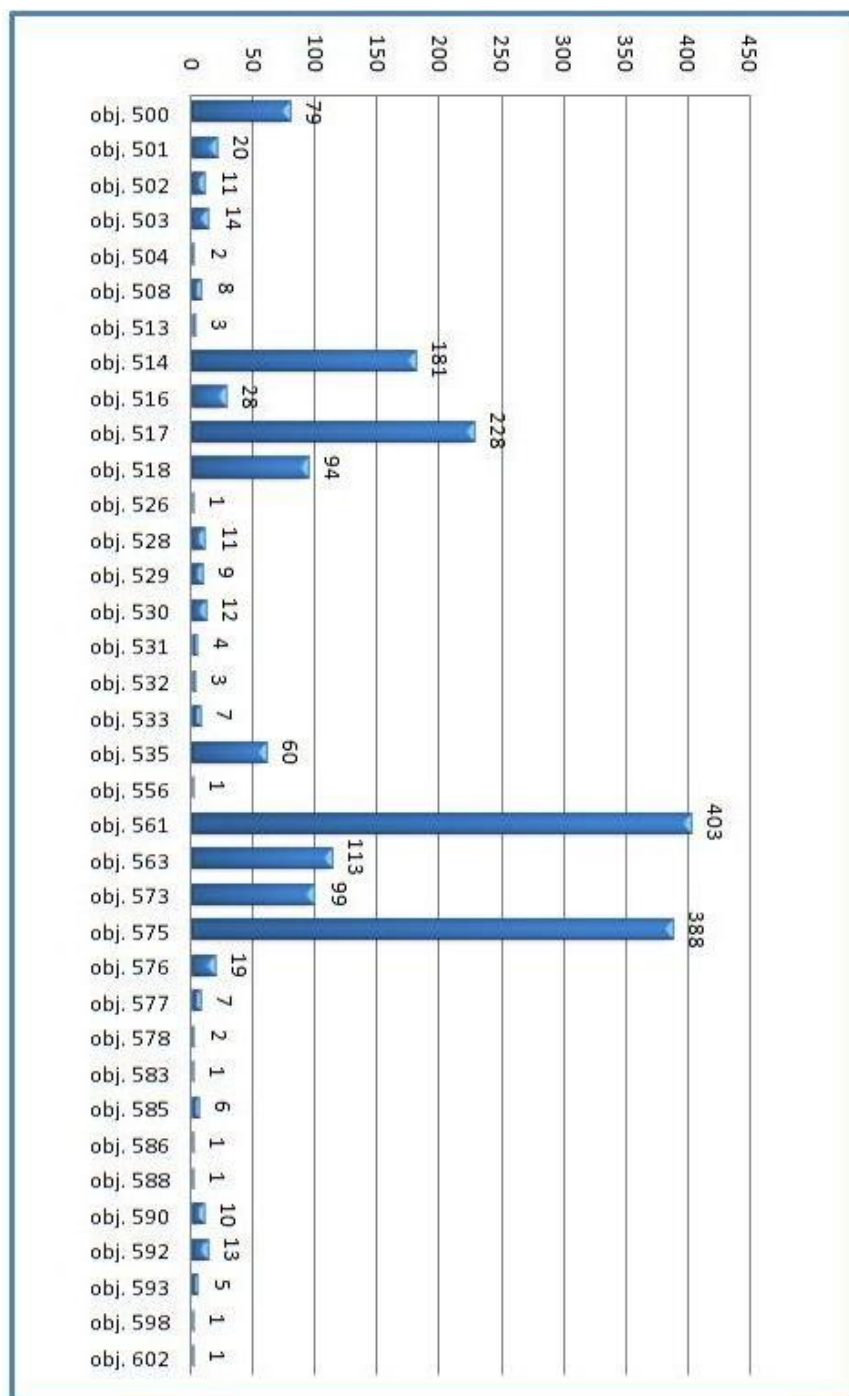
Keramické nádoby se skládají z několika částí, pro potřeby grafu jsou děleny na výdutě, okraje a spodky. Nejčastěji bývají nalézány zlomky z výdutí nádob. Pod označením „spodky“ jsou zahrnuty dna či jejich zlomky, střepy s částí dna a také celé spodní části nádob. Torzem nádoby je míněna nádoba, která byla slepena z více částí a není kompletní. Samostatně jsou ucha nádob uváděna pouze v případě, že byla nalezena odděleně od nádob či jejich částí. V grafu jsou též uváděny dva ojedinělé keramické nálezy, a to přeslen a tkalcovské závaží.

V legendě grafu jsou barevně označeny jednotlivé části nádob, v závorce je jejich početní zastoupení. V samotném grafu pak lze dle přidělených barev zjistit procentuální zastoupení jednotlivých částí keramických nádob.

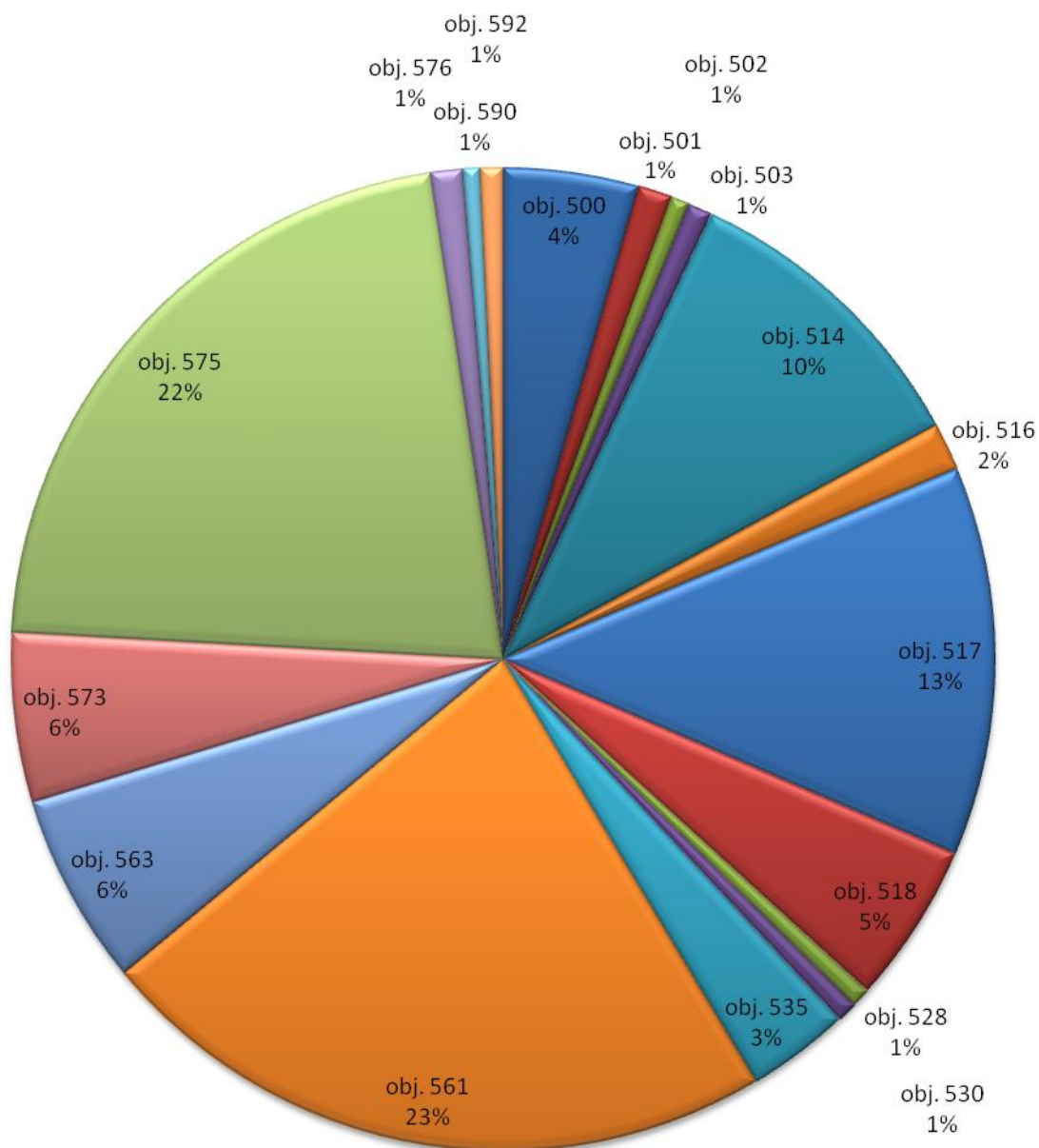


4.7.3 Podíl nálezů v jednotlivých objektech

V následující tabulce jsou nalevo uvedena čísla objektů – každému objektu náleží příslušný grafový sloupec, který znázorňuje početní zastoupení nálezů v dotyčném objektu. V rámci objektů jsou zastoupeny i dvě novověké cesty (objekt 500 a 508), neboť z jejich výplně pochází nálezy z doby římské. Do grafu jsou zahrnuty objekty, z nichž pochází alespoň jeden nález.



Ve druhém grafu jsou v jednotlivých výřezech uvedena čísla objektů a poté procentuální podíl nálezů. V rámci přehlednosti nejsou v grafu zaneseny objekty s méně než deseti nálezy, resp. s podílem nálezů 0%.



4.8 Celkové zhodnocení zkoumané lokality

Zkoumaná lokalita se nachází na severovýchodě Prahy, v městské části Praha 18 – v Letňanech. Jedná se o nezastavěnou parcelu číslo 470/23 situovanou v prostoru sevřeném ulicemi Beranových, Toužimská a Veselská, na které se v budoucnu plánuje výstavba komplexu rodinných domů. Před skrývkou se pozemek jevil jako rovná, mírně k severovýchodu skloněná plocha.

Podloží zkoumané lokality je tvořeno v jižní části spraší a v severní části žlutohnědou jílovitou hlínou. V severní části plochy byla zjištěna vysoká hladina spodní vody, tento úsek byl tedy značně zamokřený. V roce 2009 bylo při záchranném archeologickém výzkumu odkryto 96 objektů (číslo 500 – 595), z toho 91 pocházejících ze starší doby římské a 5 objektů novověkých (číslo 500, 508, 537 až 539). V roce 2010 proběhla dodatečná etapa výzkumu, při které bylo na severu plochy zjištěno pár nových objektů, u tří objektů byly shledány nálezy ve výplni (objekt 596, 598 a 602).

Objekty ze starší doby římské byly součástí germánského sídliště. Význam sídliště tkví v odhalení prvních stop po sídlení Germánů na katastru Letňan. Pro zkoumání této lokality je též podstatný fakt, že germánské sídliště zde existovalo pouze ve starší době římské. Na zkoumané ploše se nevyskytují pozůstatky po jiných pravěkých kulturách, ani známky o osídlení ve středověku. Vzhledem k tomu, že zkoumaná plocha tedy nebyla během pravěku a středověku kontinuálně osídlena, zůstalo germánské sídliště zcela nedotčené jinými pravěkými či středověkými vlivy.

Zjištěné objekty se koncentrují při východním okraji zkoumané plochy, na tomto místě pak budou shrnuty ty nejvýraznější. Zcela na jihu se nalézají zřejmě hliník (objekt 503), tedy rozsáhlá jáma, ze které se za různým účelem získávala hlína. Je obklopen menšími jámami neznámého účelu. Zhruba uprostřed zkoumané plochy bylo objeveno několik shluků kúlových jamek, jenž představují pozůstatky germánských staveb. Nejzápadněji se nalézají jamky 564 až 570, které byly součástí konstrukce kúlové stavby. V blízkosti byly zjištěny dvě velké jámy druhotně sloužící na odpad (objekt 561 a 563). Jáma 563 má obdélný tvar a zaoblené rohy, nebýt absence kúlových jamek, mohla by být interpretována jako menší polozemnice. Východněji se nacházejí kúlové jamky 548 až 560, pozůstatky druhé kúlové stavby. Kousek severněji byly odkryty kúlové jamky 529 až 534 náležící mělké polozemnici, tedy nejtýpichtějšímu germánskému příbytku. Uvnitř polozemnice byly zjištěny dvě menší odpadní jámy, v jejím okolí pak dvě rozsáhlejší. Zcela východně na zkoumané ploše byla

odhalena stopa po další kúlové stavbě, a to v podobě seskupení kúlových jamek 519 – 524 a 540 – 547. O něco jižněji při východním okraji plochy stávala jiná kúlová stavba, po které zbyly kúlové jamky 509 až 513. Severně od těchto jamek se rozprostírá pět odpadních jam. V jižní části zamokřené plochy byly zjištěny kúlové jamky 571 a 572, které byly dozajista součástí nějaké kúlové stavby. Západně od těchto kúlových jamek se nalézají zásobní jáma 573. Dále byla v této části objevena obdélná polozemnice 575. V prostoru polozemnice bylo objeveno množství jamek vztahujících se ke konstrukci samotné stavby či k činnostem, které se v polozemnici odehrávaly. Úplně na severu zkoumané plochy byla odhalena menší odpadní jáma.

Z hlediska typů sídlištních objektů bylo na zkoumané lokalitě zaznamenáno nejméně pět kúlových staveb, dvě polozemnice, jedna zásobní jáma, jeden hliník, deset odpadních jam, devět jam neznámého účelu a jedna samostatně situovaná kúlová jamka.

Nálezově nejbohatšími jsou objekty číslo 561 a 575. Rozsáhlá jáma 561 v sobě ukrývala 403 nálezů, což činí podíl 23% z celkového množství získaného ze sídliště. Hned v závěsu se drží polozemnice 575 se svými 388 nálezy, podíl nálezů je 22%. Následuje odpadní jáma 517, z jejíž výplně bylo sebráno 228 kusů archeologického materiálu, nálezový podíl tak činí 13%. Rozsáhlá odpadní jáma 514 obsahovala 181 nálezů, které tvoří podíl 10%. Další v pořadí je jáma 563 (113 nálezů) a zásobní jáma 573 (99 nálezů), obě jámy mají podíl nálezů 6%. Za zmínku stojí ještě odpadní jáma 518 (94 nálezů, podíl 5%), novověká cesta 500 (79 nálezů, podíl 4%), odpadní jáma 535 (60 nálezů, podíl 3%) a odpadní jáma 516 (28 nálezů, podíl 2%). Zbylé objekty ukrývaly maximálně 20 nálezů, podíl každého z nich může být nanejvýš 1%.

Mezi hojně nalezené patří keramické zlomky, kterých se na ploše našlo přes tisíc kusů, což odpovídá více jak polovině ze všech zjištěných nálezů. Z keramických zlomků drtivě převažují výdutě (862 kusů), následují zlomky s okrajem (102 kusů) a poté spodky, resp. dna či jejich části, zlomky s částí dna či celé spodní části nádob (43 kusů). Odděleně od zlomků nádob se našla dvě keramická ucha. K relativně zajímavějším keramickým nálezům patří kupříkladu celá spodní část poháru (LE 7) – barva zvenku tmavě hnědá, zevnitř černá, průměr dna 6,2 centimetrů, váha 103 gramů. Dále zlomek menšího terinu s okrajem (LE/17) – šedo-černá barva, váha 69 gramů. Zlomek jemné černé keramiky s krouceným okrajem (LE/79) – resp. v okraji jsou patrné šikmé vrypy, váha 24 gramů. Zdobená výduť s částí ucha (LE/124) – tmavě šedá až černá barva, váha 134 gramů, pod uchem jsou patrné svislé žlábkové. Celá

spodní část nádoby (LE/130) – hnědo-šedá barva, průměr dna 8 centimetrů, váha 243 gramů, po obvodu se táhne linie prstových vrypů. Zlomek nádoby s okrajem a celým uchem (LE/132) – barva světle hnědá až místy tmavě hnědá, váha 216 gramů. Unikátem je jediné torzo nádoby (terinu), které bylo slepeno z keramických zlomků dříve spadajících do celků LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129 – barva světle hnědá až šedá, průměr dna 13 centimetrů, výška 25,5 centimetrů. Kromě torza terinu zaujme miniaturní nádobka (LE/29) – hnědá až šedá barva, ve výdutí patrna prohlubeň neznámé funkce, průměr dna 2,4 centimetrů, výška 2,1 centimetrů, váha 17 gramů.

Přes sto keramických zlomků je opatřeno výzdobou, nejčastěji v podobě prstových či nehtových vrypů, podélných rytých linií, podélných či svislých žlábků. Dále jsou zaznamenány oblouky provedené hřebenováním, prohlubně ve tvaru kapek, kulaté prohlubně a též svislé přerušované linie provedené radélkem. Prstové vrypy jsou dobře patrné třeba na světle hnědém až šedém keramickém zlomku LE/2, světle hnědém zlomku LE/19, tmavě hnědém keramickém zlomku LE/78 či na světle hnědém až šedém keramickém zlomku s okrajem, který byl slepen ze střepů dříve náležejících náleзовým celkům LE/1 a LE/2. Na torzu nádoby (terinu) jsou k vidění jak prstové, tak nehtové vrypy. Vlastní vrypy nehtem zdobí například světle hnědý zlomek LE/2, dva světle hnědé zlomky pocházející ze souboru LE/78, šedý zlomek LE/79 nebo béžový zlomek LE/79. Dobře čitelné ryté linie se nalézají na černém zlomku LE/17 či na hnědém zlomku LE/78. Podélné žlábků se vyskytují u béžovo-černého zlomku LE/51 nebo u šedého zlomku LE/49, svislé žlábků pak třeba u cihlovo-šedého zlomku LE/49, černého zlomku LE/79 či šedo-černého zlomku s částí ucha LE/124. Oblouky provedené hřebenováním jsou nejlépe dochovány na světle hnědých zlomcích LE/128 a LE/129, dále na velké části výdutě slepené ze střepů náležejících původně do celků LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129. Prohlubně ve tvaru kapek jsou nejčitelnější na tmavě hnědém zlomku LE/78 a na dalších zlomcích z tohoto souboru. V náleзовém celku LE/78 je též přítomen nevelký zlomek s výzdobou v podobě svislých přerušovaných linií provedených radélkem.¹⁰⁵

V rámci keramiky bylo tedy nalezeno 85% výdutí, 10% zlomků s okrajem a 5% spodků (dna, zlomky s částí dna či celé spodní části nádob). Necelé procento potom zaujímají jiné keramické nálezy – torzo terinu, drobná nádobka, dvě ucha nádob, přeslen a tkalcovské závaží.

¹⁰⁵ Ukázky výzdoby viz obrazová a kresebná dokumentace (kapitola 9 a 10).

Poslední dva zmíněné předměty, tedy přeslen (LE/100) a tkalcovské závaží (LE/5) jsou s velkou pravděpodobností důkazy o textilní výrobě na sídlišti. Přeslen byl součástí ručního vřetene, měl funkci setrvačnicku při sprádání vlákna. Letňanský přeslen má symetrický kuželovitý tvar, světle hnědou barvu s nádechem šedé, průměr v nejširším místě 3,3 centimetrů, výšku 2 centimetry a hmotnost 20 gramů. Vzhledem k tomu, že výroba textilií je předpokládána v polozemnicích, tak neudiví, že přeslen byl nalezen v jámě 593, která je situovaná v polozemnici 575. Jinak je tomu u tkalcovského závaží, které bylo vyjmuto ze zásobní jámy 573, je možné, že bylo do této jámy druhotně přemístěno jako odpad.

Keramické zlomky, potažmo keramika tedy tvoří největší část ze zjištěných nálezů na zkoumané lokalitě (podíl 55%). Druhou významnou složku nálezů představují zvířecí kosti (podíl 43%), kterých bylo vyjmuto na osmset kusů. Kosti a kůstky jsou stopami po chovu a konzumaci zvířectva na sídlišti. Trochu jiným nálezem je kostěné šídlo (LE/11), které odkazuje na výrobu keramiky či zpracování kůže.

Znatelně menší zastoupení v nálezech má mazanice (podíl 1%), vzhledem k tomu, že se dochovaly pouze malé kousky, není pak ve statistice počítána na kusy – berou se jen celé nálezové celky (takových se zjistilo patnáct). Výskyt mazanice byl zjištěn v polozemnici 575 a jámách jí náležejících (objekt 576, 577 a 585), dále v rozměrných jámách 561 a 563, v zásobní jámě 573 a v odpadních jámách 514, 517 a 518. Stěny germánských domů (polozemnic a kůlových staveb) byly omazávány hlínou, pozůstatky po takovéto úpravě stěn se nalézají v podobě mazanice – ztvrdlé či vypálené hlíny.

Podobné nálezové zastoupení jako mazanice mají kameny (podíl 1%). Evidováno je deset kusů, z toho jeden pazourek (LE/27) – tato štípaná industrie sloužila snad jako součást křesacích zařízení, kterými se rozdělával oheň. S ohněm také souvisí nález LE/22, resp. 5 drobných uhlíků o celkové váze 2 gramy, které byly vyjmuty z rozsáhlé jámy 563. Uhlíky představují zbytky spáleného dřeva.

Mezi nálezy se vyskytlo i pár předmětů ze železa a z bronzů. Dva železné fragmenty (LE/9 a LE/53) jsou snad pozůstatky nožů, jeden byl vyjmuto z jámy 561 a druhý z jámy 502. Obecně byly nože využívány jako zbraně nebo nástroje. Na letňanském sídlišti sloužily nože nejspíše jako nástroje, tedy předměty denní potřeby určené k nejrůznějším činnostem. Dalším železným předmětem je kroužek LE/61 s neznámou funkcí, který byl nalezen v rozsáhlé odpadní jámě 514. Mezi bronzové předměty patří faléra (LE/10) zjištěná v zásobní jámě 573. Faléra neboli průvlečka je předmět kruhového tvaru sloužící nejčastěji jako ozdobná součást

oděvu, zbroje, štítu nebo koňského postroje. V jaké souvislosti byla používána zdejší faléra se můžeme pouze domnívat. V roce 2010 při dodatečném zkoumání severní části lokality byl objeven zlomek bronzové mince (LE/135), konkrétně v nově objevené jámě 598. Mince má průměr 2,5 centimetrů a je značně zkorodovaná, takže určit dobu jejího vzniku není možné. V roce 2010 byl nalezen ještě jeden bronzový předmět – z nově objevené jámy 602 bylo vyjmuto kování (LE/136), které bylo zřejmě součástí opasku. I na tomto předmětu jsou patrné známky koroze, výška 4,1 centimetru, šířka 2 centimetry a hmotnost 17 gramů. Poslední je nález LE/28, tedy fragment barevného kovu – snad bronzu, který byl zjištěn v odpadní jámě 518.

Druh výzdoby keramiky výše popsany nasvědčuje tomu, že se jedná o nálezy pocházející ze starší doby římské, zřejmě ze stupně Ř B. V tomto období ustupují do pozadí tzv. plaňanské poháry a typickou nádobou se stávají hluboké mísy – teriny.¹⁰⁶ Oproti stupni Ř A bývá keramika častěji zdobena hřebenováním, prstovými a nehtovými vrypy – chaoticky či rovnoměrně uspořádanými. Bližší datace je velmi obtížná, neboť na sídlištích postupoval vývoj keramiky plynule.¹⁰⁷ O tom, že letňanské sídliště pochází ze starší doby římské, svědčí i zjištění mělké polozemnice s šestikúlovou konstrukcí – takovéto uspořádání kúlů začíná být dominantní právě od stupně Ř B. Ve vnitřním prostoru zmíněné polozemnice jsou situovány dvě odpadní jámy a jedna samostatná kúlová jamka. Ani druhá polozemnice (obj. 575) obsahující větší množství jamek – pozůstatky po nosné konstrukci, vnitřní výbavě či po činnostech probíhajících v objektu se zřejmě nedá datovat dřív, než do stupně Ř B. Ve stupni předcházejícím totiž převládá zejména dvojkúlová konstrukce polozemnic – po jednom kúlu ve středech kratších stěn. Množstvím zjištěných polozemnic nepatří letňanská lokalita k těm nejbohatším ze starší doby římské (v Letňanech 2, např. v Mlékojedech na Mělnicku zhruba 40, Soběsuky na Chomutovsku nejméně 25, Praha-Běchovice nejméně 8).¹⁰⁸ Interpretace nadzemních kúlových staveb je složitější, neboť se nezachovaly všechny stavbám náležející kúlové jamky nebo není struktura staveb dost čitelná, tudíž není dost dobře možné rekonstruovat původní půdorysy staveb. Výskyt nadzemních kúlových staveb není však na lokalitách ze starší doby římské až tak častý.¹⁰⁹ Odkrytá část sídliště v Letňanech tedy náleží k důkazům o způsobu života ve starší době římské.

¹⁰⁶ V rámci doby římské obecně se dá mluvit o postupném přechodu od vertikálně stavěných nádob k nádobám horizontálním.

¹⁰⁷ Obecně o keramice kapitola 3.4.

¹⁰⁸ SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 21-24. ISBN 978-80-86124-81-0.

¹⁰⁹ Obecně o typech sídlištních objektů kapitola 3.2.

5 Závěr

Území Letňan bylo osídleno již od pravěku. Na konci doby kamenné zde žil lid kultury se šňůrovou keramikou, v době bronzové zas lid kultury únětické a knovízské, v mladší době železné obývali Letňany Keltové. Záchraný archeologický výzkum provedený v roce 2009 v prostoru sevřeném ulicemi Beranových, Toužimská a Veselská vnesl do bádání o pravěkém osídlení Letňan zcela nové světlo. Výzkum odhalil část sídliště ze starší doby římské, jedná se o první doklad germánské přítomnosti na katastru Letňan. Na zkoumané ploše bylo odkryto celkem 96 objektů. Nejvíce zaujmou pozůstatky po pěti kúlových stavbách a dvou chatách. Též bylo zjištěno deset odpadních jam, jeden hliník, devět jam neznámého účelu a jedna samostatně situovaná kúlová jamka. Z archeologických objektů bylo sebráno přes 1800 nálezů, evidovaných pod značkou LE/1 až LE/136. Nepřekvapí, že mezi nálezy dominují keramické zlomky a zvířecí kosti. Mezi zajímavější nálezy patří drobná keramická nádoba, přeslen, tkalcovské závaží, kostěné šídlo a pazourek. Nalezeny byly i bronzové předměty – faléra (průvlečka), kování a část mince, ze železa se jedná o kroužek a fragmenty dvou nožů.

Germánské sídliště fungovalo pouze ve starší době římské, pak zřejmě zaniklo. Na zkoumané ploše se nevyskytují stopy po jiném pravěkém či středověkém osídlení, což dává odkrytí germánského sídliště v Letňanech jedinečný význam. Takovéto záchrané archeologické výzkumy jsou pro odhalování minulosti zcela zásadní, neboť se jedná o autentická svědectví z historie osídlení našeho území.

Další důkazy o osídlení Letňan pochází až z mladší doby hradištní, kdy se zde usídlují Slované. Postupně tu vzniká vesnice zemědělského charakteru. Prvním známým majitelem Letňan byl od roku 1307 významný pražský měšťan Mikuláš Velflin od Věže. Letňany často měnily majitele. Mezi významné vlastníky patřili zejména Valdštejnové a Černínové z Chudenic. Samostatnou obcí se Letňany staly roku 1850 za vlády Františka Josefa I., k Praze pak byly připojeny roku 1968. Od sedmdesátých let se podoba Letňan velmi mění, bylo zde vybudováno sídliště, kterému ustoupilo množství historických staveb. Původní centrum obce s rybníkem a usedlostmi nahradily panelové domy. Vzhledem k tomu, že jsou Letňany v současné době stavebně velmi exponované, tak nelze vyloučit, že i v budoucnu budou v rámci postupu výstavby objeveny další cenné pozůstatky po osídlení této oblasti z dob dávno minulých.

6 Summary

Letňany territory has been inhabited since prehistoric times. At the end of the Stone Age Corded Ware culture people lived there, during the Bronze Age Unetic and Knovíz culture has played the major role in this region. Finally the Iron Age brought Celts with their culture to Letňany.

Archeological research conducted in 2009 in the location bordered by Beranových, Toužimská and Veselská street brought to the question of historical settlement of Letňany a fresh light. Archeologists have revealed a part of the settlement from the Older Roman Age and it has become the first evidence for the presence of the Germanic nation within Letňany region. At the surveyed area there were discovered the rests of 96 historical subjects. The most interesting ones are five pale's buildings and two cottages. There were also found ten waste pits, one piece of aluminum, nine pits of unknown purpose and a pale's pit located separately. There were more than 1800 samples collected during the research, registered under the labels LE/1 to LE/136.

Not surprisingly, the findings are dominated by fragments of pottery and animal bones. Among the most valuable and interesting objects we can find a small ceramic cup, spindle, loom weights, awl made of bone and flint. Also a couple of bronze samples have been found – falera (slings) or piece of coin. There were some iron made objects as well, for example ring or fragments of two knives.

Germanic settlements existed most probably only in the Older Roman Age, then it was apparently destroyed. There are no evidences of any other prehistorical or medieval culture settlements so that's why the discovery of Germanic settlements in Letňany has absolutely unique significance. Similar rescue archeological researches are vital for our society since it's a very important authentic view to the history of settlement and culture in our country. Further evidences of the settlement of Letňany comes from the young hillfort period, when we can register the first footprints of Slavs. Since this period we gradually start to see the agricultural village character behaviour. The first known owner of Letňany was since 1307 an influential Prague citizen Mikuláš Velflin od Věže.

However the owner of Letňany has been changed quiet often during these times. As the most important owners of Letňany are considered Wallenstein or Černín from Chudenice families.

However the independence gained Letňany in 1850 during Franz Joseph's I. period and it became a part of Prague town in 1968.

Since the 70th Letňany came through a significant change. A huge blocks of flats have been built here and these ones have replaced a lot of historical buildings. The original center of the village - farms with a pond in the middle have been replaced by blocks of flats. In these days Letňany is still a very popular and sought-after area and there are many developer's projects running so we might see in the future another evidences from the historical ages coming on the daylight again.

7 Bibliografie

7.1 Prameny

Archeologický materiál získaný při záchranném výzkumu v Letňanech v roce 2009, který je nyní uložen na Pražském hradě (Jiřská ulice čp. 2, oddělení záchranných výzkumů Archeologického ústavu AV ČR – pracoviště Pražský hrad).

Plán naleziště v Letňanech – geodeticky zaměřil a graficky zpracoval Michal Kotek (zapůjčeno od PhDr. Jana Frolíka, CSc.).

Terénní dokumentace objektů a její digitální zpracování – měřil a kreslil Radek Moureček (zapůjčeno od PhDr. Jana Frolíka, CSc.).

7.2 Literatura

BRONCOVÁ, Dagmar (ed.). *Letňany: kniha o Praze 18*. Praha, 2003. ISBN 80-86098-31-1.

DROBERJAR, Eduard. *Encyklopedie římské a germánské archeologie v Čechách a na Moravě*. Praha, 2002. ISBN 80-7277-106-X.

DROBERJAR, Eduard. *Příběh o Marobudovi a jeho říši*. Praha, 2000. ISBN 80-86277-10-0.

DROBERJAR, Eduard. Od plaňanských pohárů k vinařické skupině: kulturní a chronologické vztahy na území Čech v době římské a v časně době stěhování národů. In *Sborník národního muzea v Praze* 53, řada A, 1999, č. 1-2, s. 1-17. ISSN 0036-5335.

DROBERJAR, Eduard. Dobřichov-Pičhora. Ein Brandgräberfeld der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen. In *Fontes Archaeologici Pragenses* 23, 1999. ISBN 80-7036-104-2.

DROBERJAR, Eduard. Boje v barbariku a římské tábory na Moravě. In *Živá archeologie* 8, 2007, s. 39-44. ISSN 1213-1628.

FROLÍK, Jan. *Zpráva o záchranném archeologickém výzkumu provedeném na lokalitě Praha 18 – Letňany* (sezóna 2009, smlouva 790037), čj. 13111/09.

KOCOUREK, Jaroslav. *Český atlas – Praha*. Praha, 2006. ISBN 80-7316-209-1.

LUTOVSKÝ, Michal – SMEJTEK, Lubor a kol. *Pravěká Praha*. Praha, 2005. ISBN 80-7277-236-8.

MOTYKOVÁ, Karla. Nově objevené sídliště ze starší doby římské u Tuchlovic. In *Památky archeologické* 61, 1970, s. 236-258. ISSN 0031-0506.

MOTYKOVÁ, Karla. Osídlení ze starší doby římské u Dolních Břežan. Příspěvek k problematice výzkumů germánských sídlišť a jejich interpretace. In *Archeologické rozhledy* 33, 1981, s. 504-533, 598. ISSN 0323-1267.

MOTYKOVÁ, Karla. Příspěvek k diskusi o zániku českých oppid a o počátcích germánského osídlení Čech. In DROBERJAR, Eduard – LUTOVSKÝ, Michal (ed.). *Archeologie barbarů 2005*. Praha, 2006, s. 217-227. ISBN 80-86756-11-4.

PODBORSKÝ, Vladimír. *Dějiny pravěku a rané doby dějinné*. 3. vydání. Praha, 2006. ISBN 80-210-4153-6.

SALAČ, Vladimír. Kdy začíná doba římská? In DROBERJAR, Eduard – LUTOVSKÝ, Michal (ed.). *Archeologie barbarů 2005*. Praha, 2006, s. 229-235. ISBN 80-86756-11-4.

SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. ISBN 978-80-86124-81-0.

SVOBODA, Bedřich. *Čechy a římské impérium*. Praha, 1948. ISBN není.

ŠIMEK, Emanuel. *Čechy a Morava za doby římské*. Praha, 1923. ISBN není.

7.3 Internetové zdroje

URL: <<http://www.blankyt-letnany.cz/spolecnost.aspx>>. [cit. 2011-03-05].

URL: <<http://www.letnany.cz/clanky.php?clanek=historie>>. [cit. 2011-03-03].

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Heřman_Černín_z_Chudenic>. [cit. 2011-03-5].

URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Humprecht_Jan_Černín>. [cit. 2011-03-5].

URL:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=850&lang=cs&z_width=950&z_newwin=0&map_root=mul&map_region=ce&map_list=c013>. [cit. 2011-03-18].

URL:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=850&lang=cs&z_width=950&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c108>. [cit. 2011-03-18].

URL:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=850&lang=cs&z_width=950&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_8_II>. [cit. 2011-03-18].

URL:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=850&lang=cs&z_width=950&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=75&map_list=3953>. [cit. 2011-03-18].

URL:

<<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=731439&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>. [cit. 2011-03-18].

URL:

<http://www.mapy.cz/#mm=TtTcPFh@sa=s@st=s@ssq=letnany@sss=1@ssp=121019500_126627532_149560428_149434060@x=133284061@y=136126332@z=12>. [cit. 2011-03-18].

URL: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Praha>>. [cit. 2011-03-18].

8 Seznam obrazových příloh

Obr. 1. Mapa ČR, červeně zobrazeno umístění hlavního města Prahy. URL:

<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Praha>>. [cit. 2011-03-18].

Obr. 2. Mapa Prahy – katastrálních území a městských částí, červeným bodem označeno umístění Letňan. Tamtéž. [cit. 2011-03-18].

Obr. 3. Letecký snímek Letňan. URL:

<http://www.mapy.cz/#mm=TtTcPFh@sa=s@st=s@ssq=letnany@sss=1@ssp=121019500_126627532_149560428_149434060@x=133284061@y=136126332@z=12>. [cit. 2011-03-18].

Obr. 4. Letňany na Müllerově mapě Čech z roku 1720 ve vydání z roku 1790. URL:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=850&lang=cs&z_width=950&z_newwin=0&map_root=mul&map_region=ce&map_list=c013>. [cit. 2011-03-18].

Obr. 5. Letňany na mapě vojenského mapování I. z let 1764-1768 a 1780-1783. URL:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=850&lang=cs&z_width=950&z_newwin=0&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c108>. [cit. 2011-03-18].

Obr. 6. Letňany na mapě vojenského mapování II. z let 1836-1852. URL:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=850&lang=cs&z_width=950&z_newwin=0&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_8_II>. [cit. 2011-03-18].

Obr. 7. Letňany na mapě vojenského mapování III. z let 1877-1880. URL:

<http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=850&lang=cs&z_width=950&z_newwin=0&map_root=3vm&map_region=75&map_list=3953>. [cit. 2011-03-18].

Obr. 8. Katastrální mapa Letňan (městské části Praha 18), červeným bodem označeno místo zkoumané lokality v roce 2009. URL:

<<http://sgi.nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&&MarQueryId=6D2BCEB5&MarQParam0=731439&MarQParamCount=1&MarWindowName=Marushka>>. [cit. 2011-03-18].

Obr. 9. Katastrální mapa Letňan – detail, červeným křížem označena parcela, kde probíhal v roce 2009 záchranný archeologický výzkum. Tamtéž. [cit. 2011-03-18].

Obr. 10. Fotografie rodinného statku Nepomuckých, který stával na zkoumané parcele. URL: <<http://www.blankyt-letnany.cz/spolecnost.aspx>>. [cit. 2011-03-05].

Obr. 11. Pohled na západ zkoumané plochy, drenážní kanálek 537 a pozůstatky kúlové stavby (obj. 548-560). Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 12. Drenážní kanálek 537 v superpozici s kúlovou jamkou 551. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 13. Dvě souběžné novověké cesty (obj. 500 a 508). Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 14. Jáma 563 a pozůstatky kúlové stavby (obj. 564-570). Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 15. Pohled na východ zkoumané plochy, jáma 563 a 561, drenážní kanálek 538. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 16. Jáma 563 a 561. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 17. Odpadní jámy 514, 515, 516 a 517. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 18. Odpadní jáma 518. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 19. Zásobní jáma 573. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 20. Polozemnice 575. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 21. Pozůstatek kúlové stavby – kúlové jamky 519-524 a 540-547. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 22. Pozůstatek mělké polozemnice – kúlové jamky 529-534 a 536, odpadní jámy 528 a 535. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

Obr. 23. Keramický zlomek LE/2. Vlastní fotografie.

Obr. 24. Keramický zlomek LE/2. Vlastní fotografie.

Obr. 25. Keramický zlomek LE/2. Vlastní fotografie.

Obr. 26. Keramický zlomek LE/7. Vlastní fotografie.

Obr. 27. Keramický zlomek LE/13. Vlastní fotografie.

- Obr. 28.** Keramický zlomek LE/17. Vlastní fotografie.
- Obr. 29.** Keramický zlomek LE/17. Vlastní fotografie.
- Obr. 30.** Keramický zlomek LE/19. Vlastní fotografie.
- Obr. 31.** Nádobka LE/29. Vlastní fotografie.
- Obr. 32.** Keramický zlomek LE/49. Vlastní fotografie.
- Obr. 33.** Keramický zlomek LE/49. Vlastní fotografie.
- Obr. 34.** Keramický zlomek LE/51. Vlastní fotografie.
- Obr. 35.** Keramický zlomek LE/71. Vlastní fotografie.
- Obr. 36.** Keramický zlomek LE/78. Vlastní fotografie.
- Obr. 37.** Keramický zlomek LE/78. Vlastní fotografie.
- Obr. 38.** Keramický zlomek LE/78. Vlastní fotografie.
- Obr. 39.** Keramický zlomek LE/78. Vlastní fotografie.
- Obr. 40.** Keramický zlomek LE/78. Vlastní fotografie.
- Obr. 41.** Keramický zlomek LE/78. Vlastní fotografie.
- Obr. 42.** Keramický zlomek LE/78. Vlastní fotografie.
- Obr. 43.** Keramický zlomek LE/79. Vlastní fotografie.
- Obr. 44.** Keramický zlomek LE/79. Vlastní fotografie.
- Obr. 45.** Keramický zlomek LE/79. Vlastní fotografie.
- Obr. 46.** Keramický zlomek LE/79. Vlastní fotografie.
- Obr. 47.** Keramický zlomek LE/79. Vlastní fotografie.
- Obr. 48.** Keramický zlomek LE/98. Vlastní fotografie.
- Obr. 49.** Přeslen LE/100 – z boku. Vlastní fotografie.
- Obr. 50.** Přeslen LE/100 – ze shora. Vlastní fotografie.
- Obr. 51.** Přeslen LE/100 – ze spoda. Vlastní fotografie.
- Obr. 52.** Keramický zlomek LE/108. Vlastní fotografie.
- Obr. 53.** Keramický zlomek LE/120. Vlastní fotografie.
- Obr. 54.** Keramický zlomek LE/124. Vlastní fotografie.

- Obr. 55.** Keramický zlomek LE/128. Vlastní fotografie.
- Obr. 56.** Keramický zlomek LE/129. Vlastní fotografie.
- Obr. 57.** Keramický zlomek LE/130. Vlastní fotografie.
- Obr. 58.** Keramický zlomek LE/130. Vlastní fotografie.
- Obr. 59.** Keramický zlomek LE/130 – zvenku. Vlastní fotografie.
- Obr. 60.** Keramický zlomek LE/130 – zevnitř. Vlastní fotografie.
- Obr. 61.** Keramický zlomek LE/130. Vlastní fotografie.
- Obr. 62.** Keramický zlomek LE/132. Vlastní fotografie.
- Obr. 63.** Keramický zlomek slepený ze střepů dříve náležejících souborům LE/1 a LE/2. Vlastní fotografie.
- Obr. 64.** Keramický zlomek slepený ze střepů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2 a LE/129. Vlastní fotografie.
- Obr. 65.** Keramický zlomek slepený ze střepů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129. Vlastní fotografie.
- Obr. 66.** Torzo nádoby slepené ze střepů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129. Vlastní fotografie.
- Obr. 67.** Torzo nádoby slepené ze střepů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129 – druhá strana. Vlastní fotografie.
- Obr. 68.** Část bronzové mince LE/135 (průměr 2,5 cm). Vlastní fotografie.
- Obr. 69.** Bronzové kování LE/136 (výška 4,1 cm, šířka 2 cm) – ze shora. Vlastní fotografie.
- Obr. 70.** Bronzové kování LE/136 – ze spoda. Vlastní fotografie.
- Obr. 71.** Bronzové kování LE/136 – z boku. Vlastní fotografie.
- Obr. 72.** Bronzová faléra LE/10 – ze shora. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.
- Obr. 73.** Bronzová faléra LE/10 – ze spoda. Fotografie zapůjčena od PhDr. Jana Frolíka, CSc.
- Obr. 74.** Zkoumaný pozemek v dnešní době. Vlastní fotografie.
- Obr. 75.** Zkoumaný pozemek v dnešní době. Vlastní fotografie.

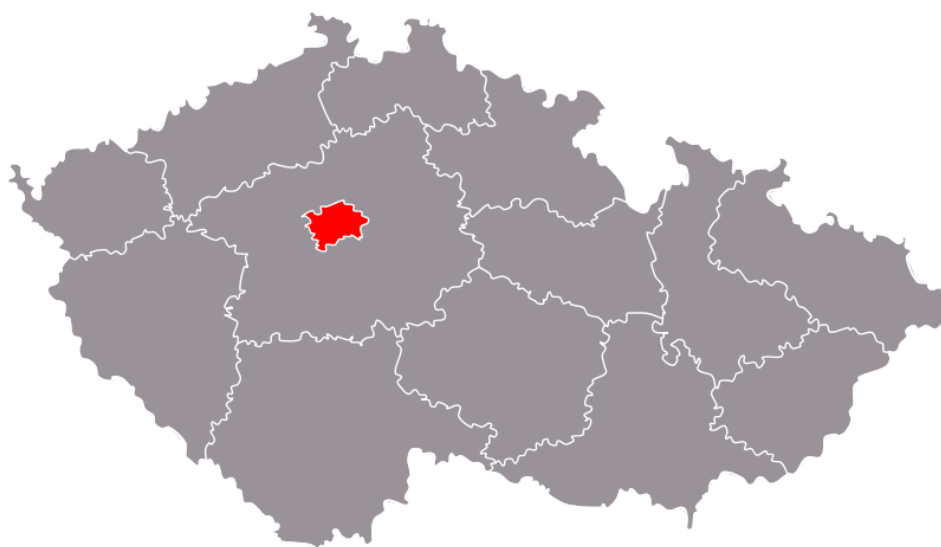
Obr. 76. Klasicistní kaple Sv. Kříže z roku 1865 v Letňanech – z přední strany. Vlastní fotografie.

Obr. 77. Klasicistní kaple Sv. Kříže z roku 1865 v Letňanech – ze zadní strany. Vlastní fotografie.

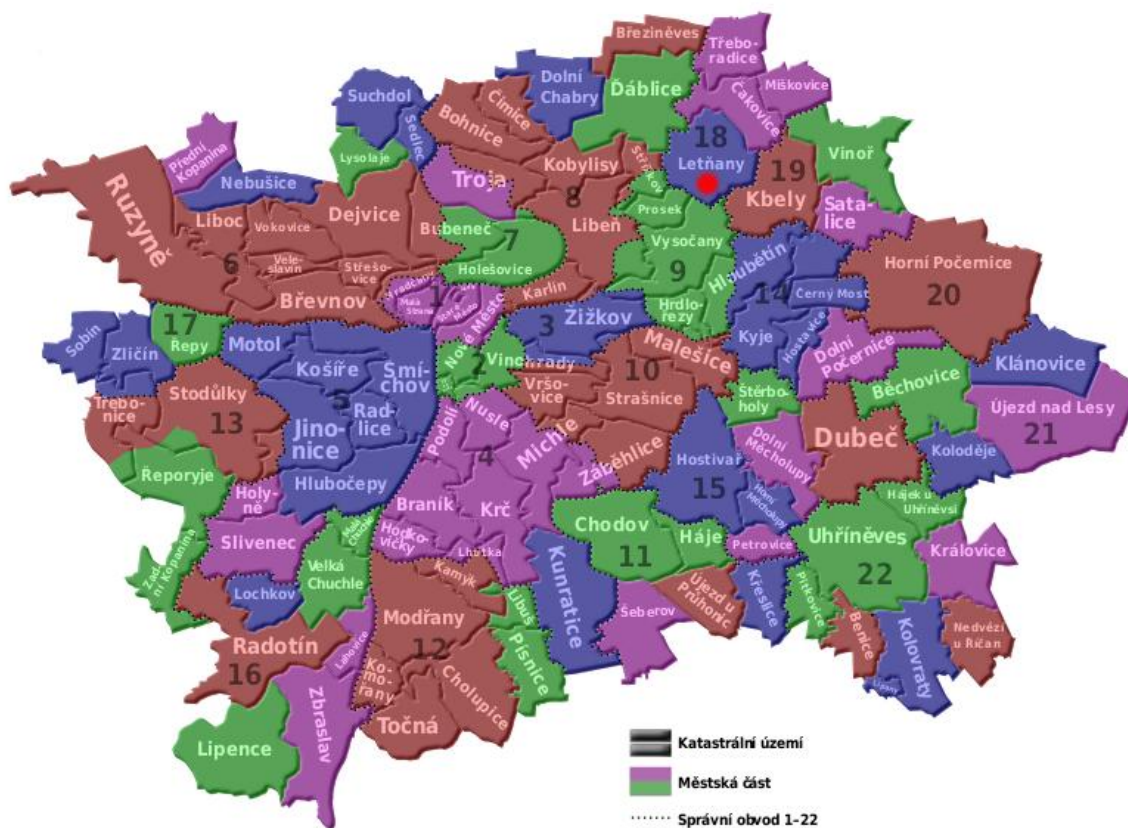
Obr. 78. Vývoj chronologie starší doby římské v Čechách (navrhované členění sestavil Vladimír Salač). SALAČ, Vladimír (ed.) et al. *Archeologie pravěkých Čech 8. Doba římská a stěhování národů*. Praha, 2008. s. 38. ISBN 978-80-86124-81-0.

Plán naleziště. Pro svou rozměrnost vsazen do zadních desek práce. Geodeticky zaměřil a graficky zpracoval Michal Kotek, zapůjčeno od PhDr. Jana Frolíka, CSc.

9 Obrazová příloha



Obr. 1. Mapa ČR, červeně zobrazeno umístění hlavního města Prahy.



Obr. 2. Mapa Prahy – katastrálních území a městských částí, červeným bodem označeno umístění Letňan.



Obr. 3. Letecký snímek Letňan.



Obr. 4. Letňany na Müllerově mapě Čech z roku 1720 ve vydání z roku 1790.



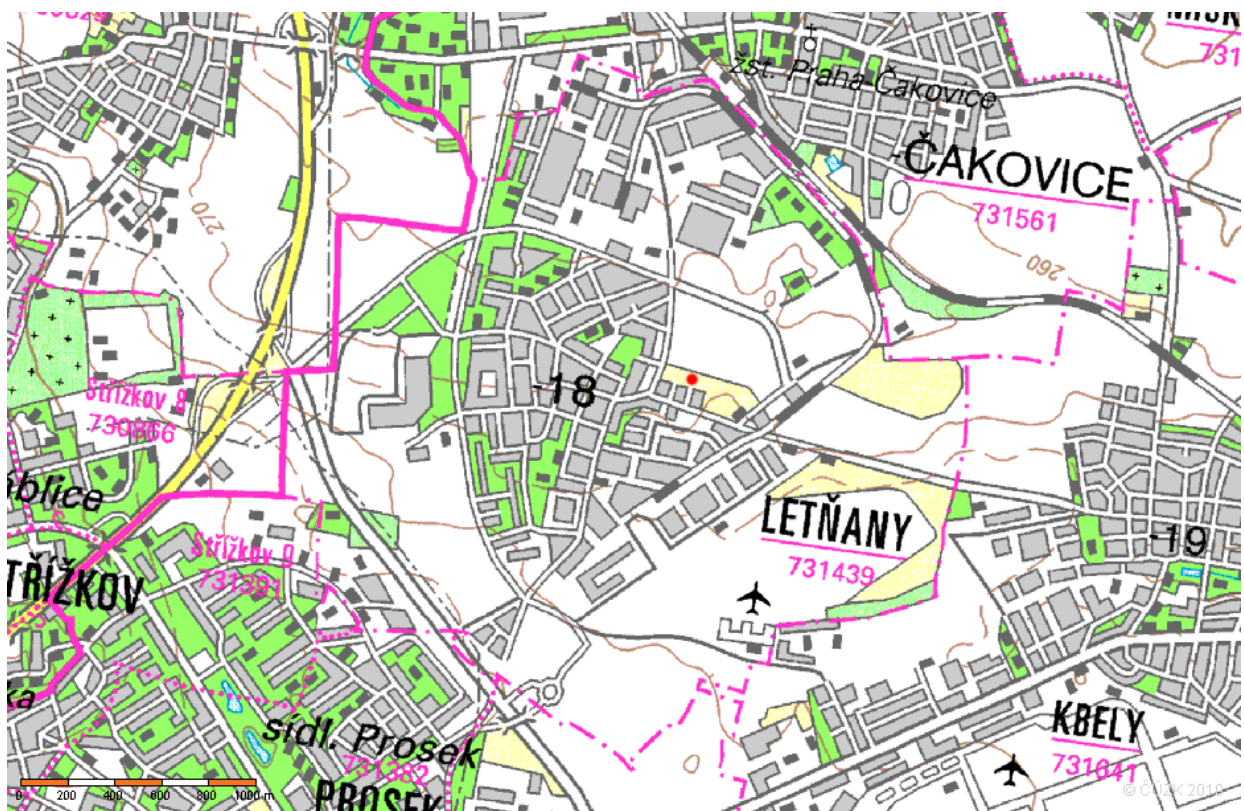
Obr. 5. Letňany na mapě vojenského mapování I. z let 1764-1768 a 1780-1783.



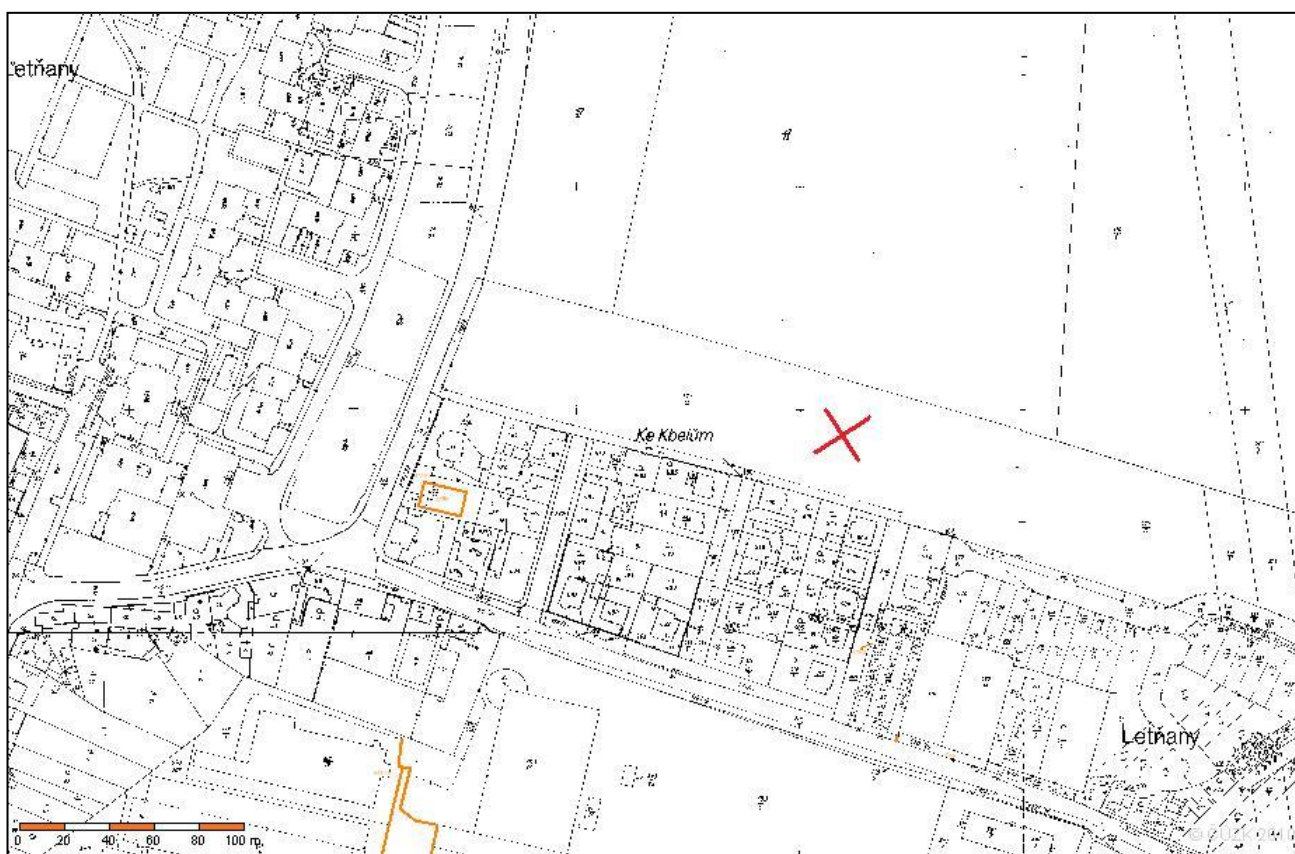
Obr. 6. Letňany na mapě vojenského mapování II. z let 1836-1852.



Obr. 7. Letňany na mapě vojenského mapování III. z let 1877-1880.



Obr. 8. Katastrální mapa Letňan (městské části Praha 18), červeným bodem označeno místo zkoumané lokality v roce 2009.



Obr. 9. Katastrální mapa Letňan – detail, červeným křížem označena parcela, kde probíhal v roce 2009 záchranný archeologický výzkum.



Obr. 10. Fotografie rodinného statku Nepomuckých, který stával na zkoumané parcele.



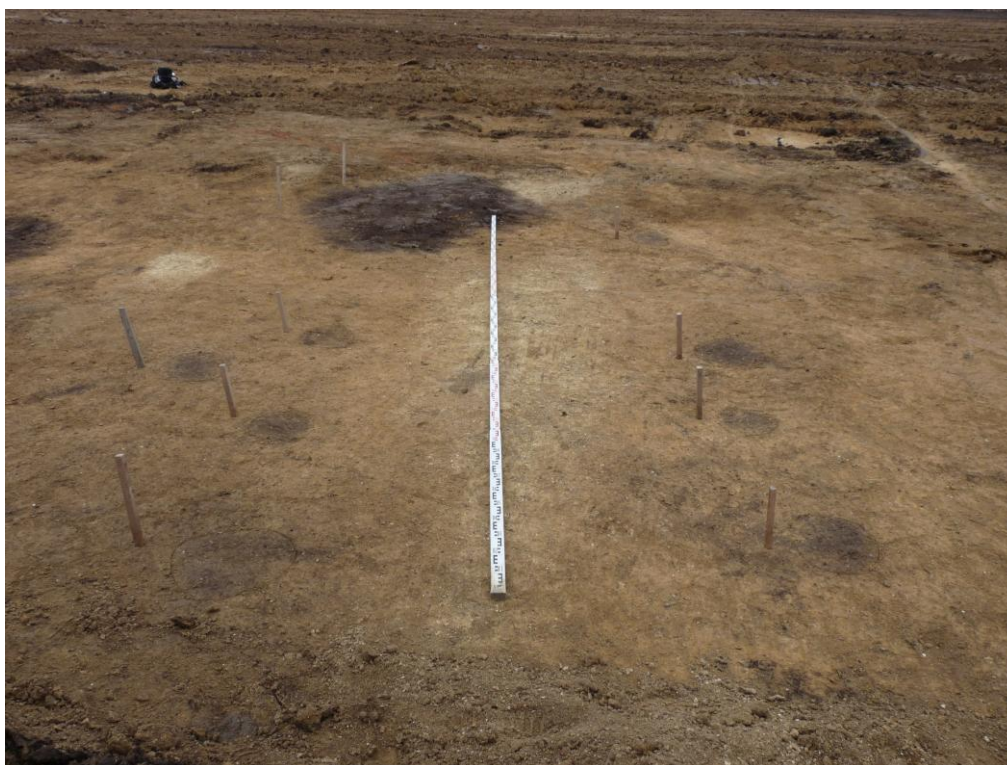
Obr. 11. Pohled na západ zkoumané plochy, drenážní kanálek 537 a pozůstatky křové stavby (obj. 548-560).



Obr. 12. Drenážní kanálek 537 v superpozici s křovou jamkou 551.



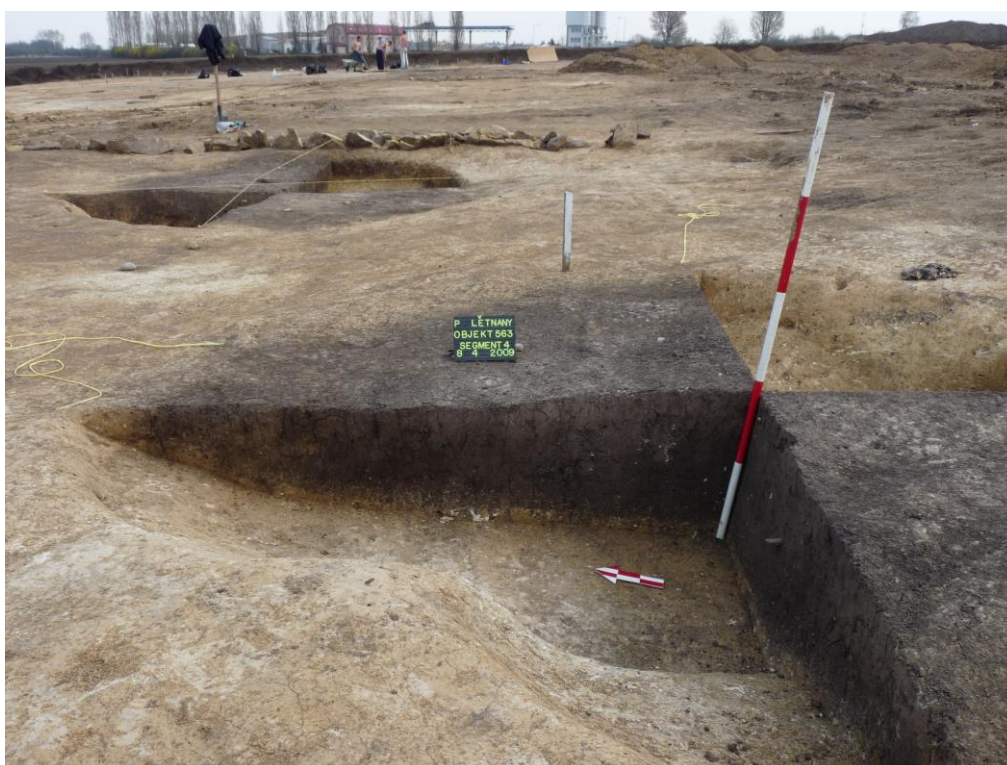
Obr. 13. Dvě souběžné novověké cesty (obj. 500 a 508).



Obr. 14. Jáma 563 a pozůstatky kúlové stavby (obj. 564-570).



Obr. 15. Pohled na východ zkoumané plochy, jáma 563 a 561, drenážní kanálek 538.



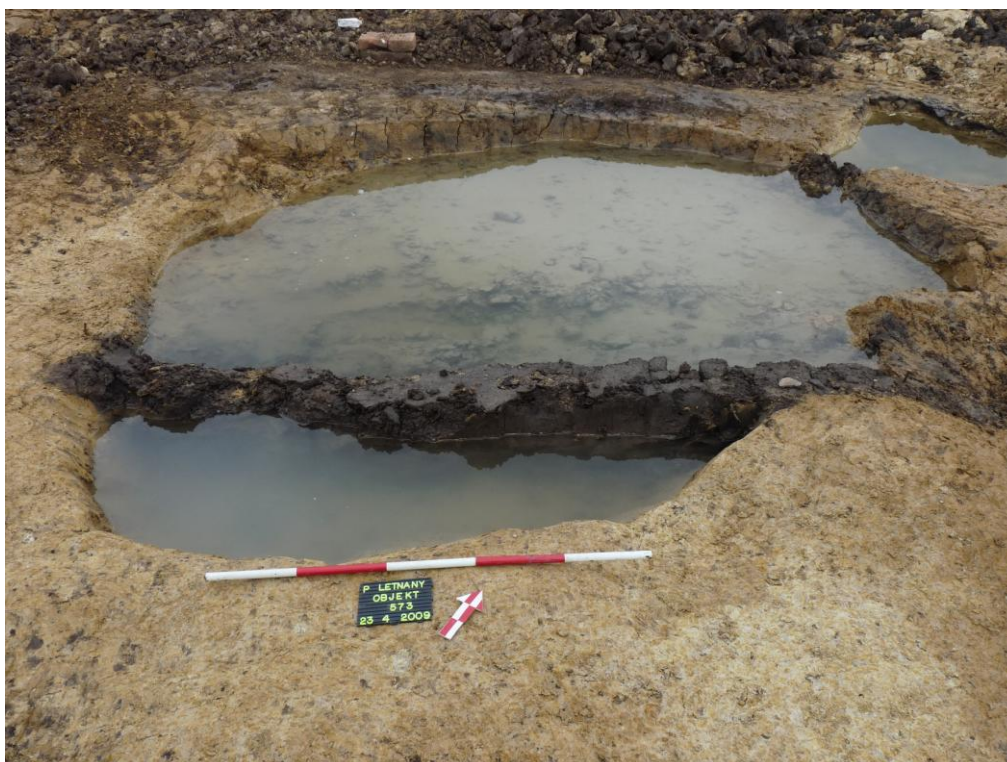
Obr. 16. Jáma 563 a 561.



Obr. 17. Odpadní jámy 514, 515, 516 a 517.



Obr. 18. Odpadní jáma 518.



Obr. 19. Zásobní jáma 573.



Obr. 20. Polozemnice 575.



Obr. 21. Pozůstatek kúlovej stavby – kúlové jamky 519-524 a 540-547.



Obr. 22. Pozůstatek mělké polozemnice – kúlové jamky 529-534 a 536, odpadní jámy 528 a 535.



Obr. 23. Keramický zlomek LE/2.



Obr. 24. Keramický zlomek LE/2.



Obr. 25. Keramický zlomek LE/2.



Obr. 26. Keramický zlomek LE/7.



Obr. 27. Keramický zlomek LE/13.



Obr. 28. Keramický zlomek LE/17.



Obr. 29. Keramický zlomek LE/17.



Obr. 30. Keramický zlomek LE/19.



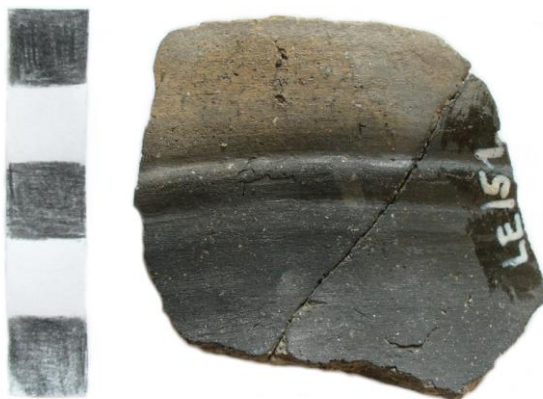
Obr. 31. Nádobka LE/29.



Obr. 32. Keramický zlomek LE/49.



Obr. 33. Keramický zlomek LE/49.



Obr. 34. Keramický zlomek LE/51.



Obr. 35. Keramický zlomek LE/71.



Obr. 36. Keramický zlomek LE/78.



Obr. 37. Keramický zlomek LE/78.



Obr. 38. Keramický zlomek LE/78.



Obr. 39. Keramický zlomek LE/78.



Obr. 40. Keramický zlomek LE/78.



Obr. 41. Keramický zlomek LE/78.



Obr. 42. Keramický zlomek LE/78.



Obr. 43. Keramický zlomek LE/79.



Obr. 44. Keramický zlomek LE/79.



Obr. 45. Keramický zlomek LE/79.



Obr. 46. Keramický zlomek LE/79.



Obr. 47. Keramický zlomek LE/79.



Obr. 48. Keramický zlomek LE/98.



Obr. 49. Přeslen LE/100 – z boku.



Obr. 50. Přeslen LE/100 – ze shora.



Obr. 51. Přeslen LE/100 – ze spoda.



Obr. 52. Keramický zlomek LE/108.



Obr. 53. Keramický zlomek LE/120.



Obr. 54. Keramický zlomek LE/124.



Obr. 55. Keramický zlomek LE/128.



Obr. 56. Keramický zlomek LE/129.



Obr. 57. Keramický zlomek LE/130.



Obr. 58. Keramický zlomek LE/130.



Obr. 59. Keramický zlomek LE/130 – zvenku.



Obr. 60. Keramický zlomek LE/130 – zevnitř.



Obr. 61. Keramický zlomek LE/130.



Obr. 62. Keramický zlomek LE/132.



Obr. 63. Keramický zlomek slepený ze střepů dříve náležejících souborům LE/1 a LE/2.



Obr. 64. Keramický zlomek slepený ze střepů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2 a LE/129.



Obr. 65. Keramický zlomek slepený ze střepů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129.



Obr. 66. Torzo nádoby slepené ze střepů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129.



Obr. 67. Torzo nádoby slepené ze střepů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2, LE/128 a LE/129 – druhá strana.



Obr. 68. Část bronzové mince LE/135 (průměr 2,5 cm).



Obr. 69. Bronzové kování LE/136 (výška 4,1 cm, šířka 2 cm) – ze shora.



Obr. 70. Bronzové kování LE/136 – ze spoda.



Obr. 71. Bronzové kování LE/136 – z boku.



Obr. 72. Bronzová faléra LE/10 – ze shora.



Obr. 73. Bronzová faléra LE/10 – ze spoda.



Obr. 74. Zkoumaný pozemek v dnešní době.



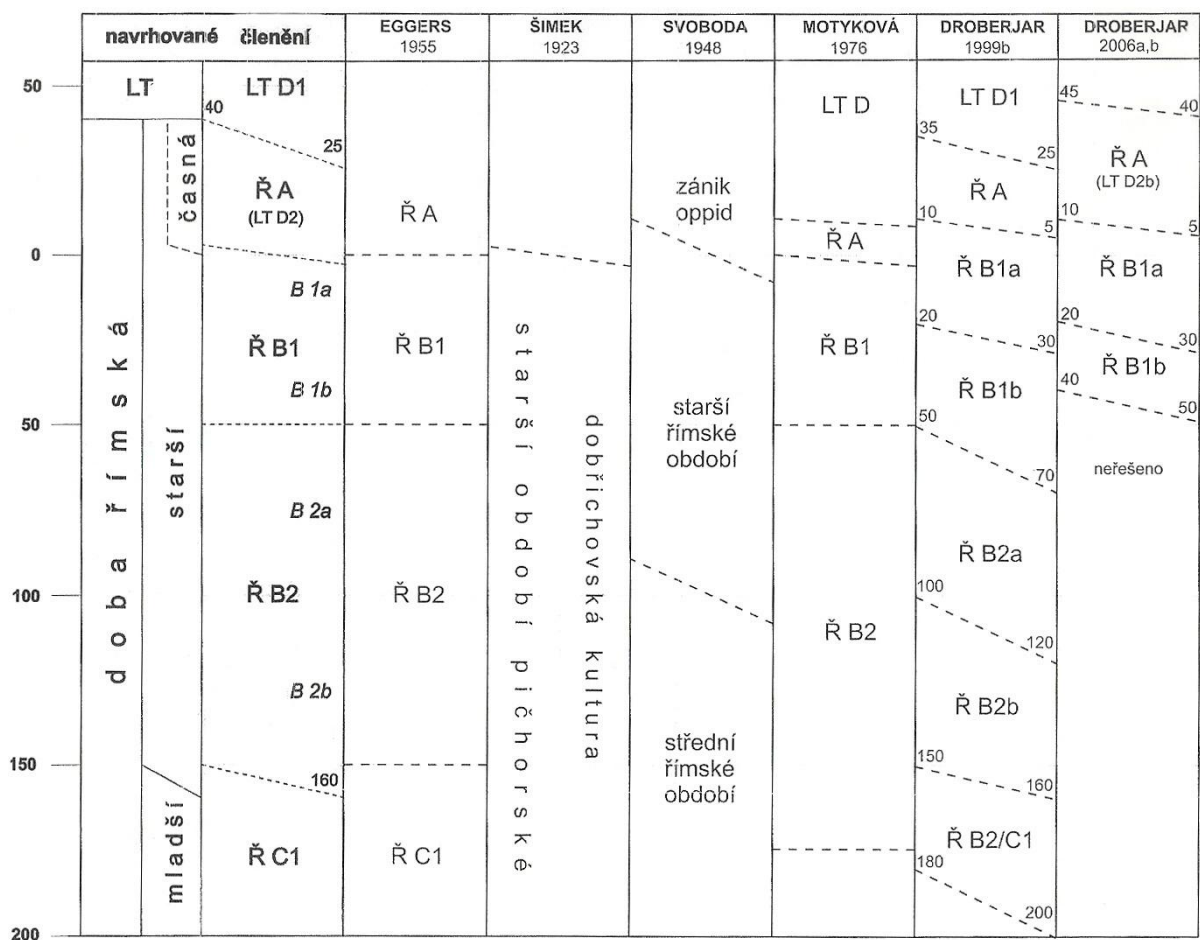
Obr. 75. Zkoumaný pozemek v dnešní době.



Obr. 76. Klasicistní kaple Sv. Kříže z roku 1865 v Letňanech – z přední strany.

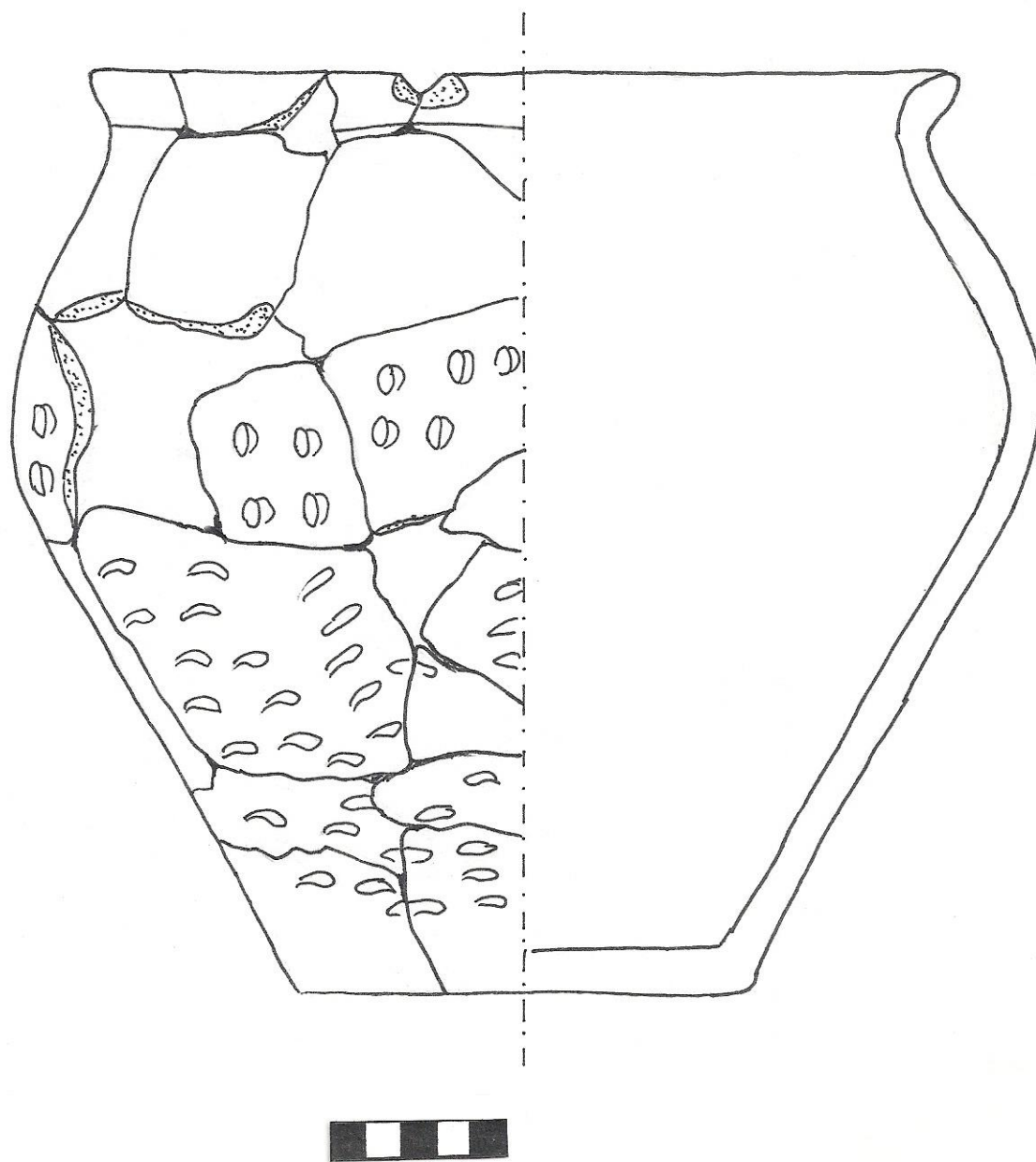


Obr. 77. Klasicistní kaple Sv. Kříže z roku 1865 v Letňanech – ze zadní strany.

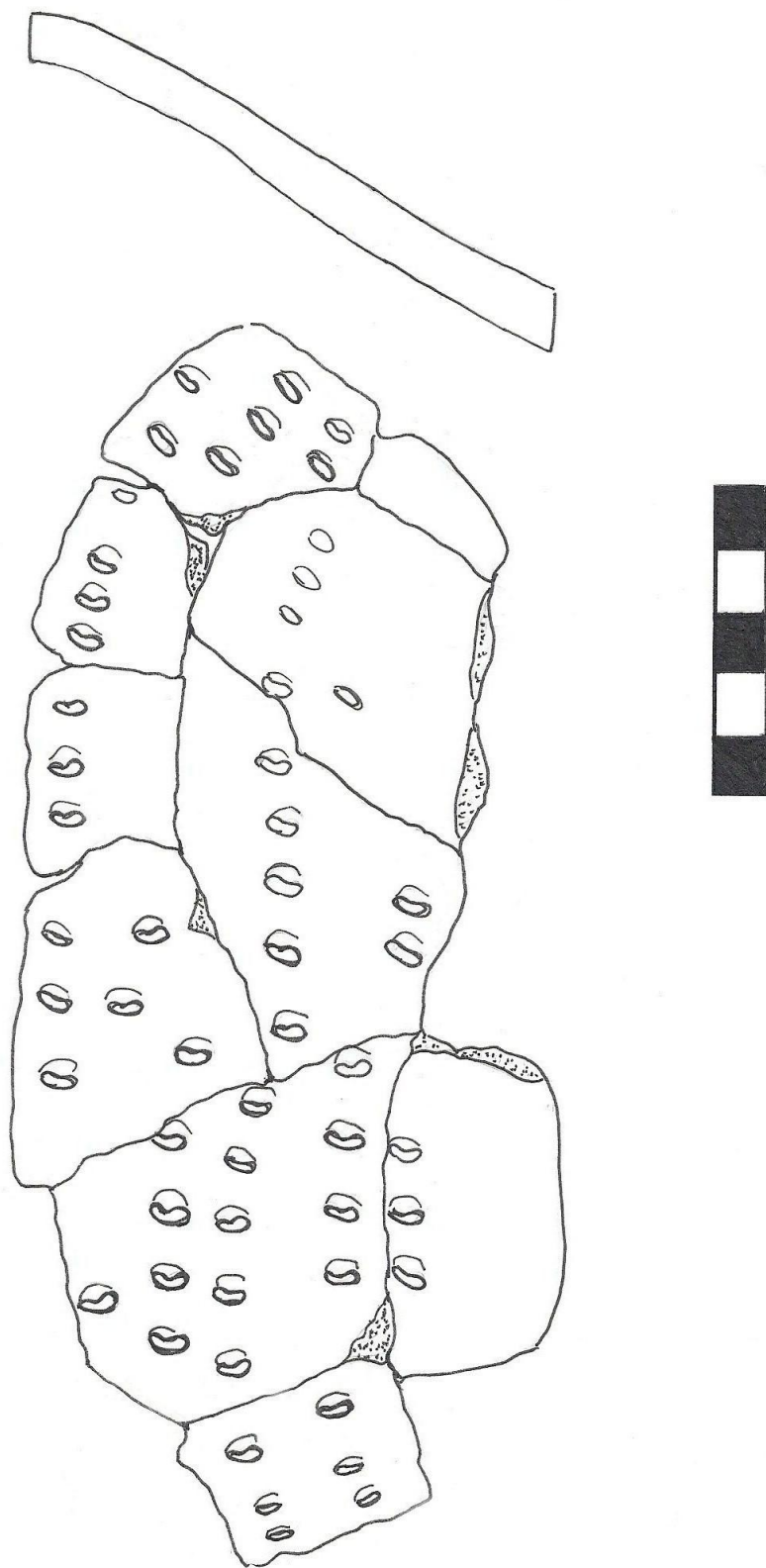


Obr. 78. Vývoj chronologie starší doby římské v Čechách (navrhované členění sestavil Vladimír Salač).

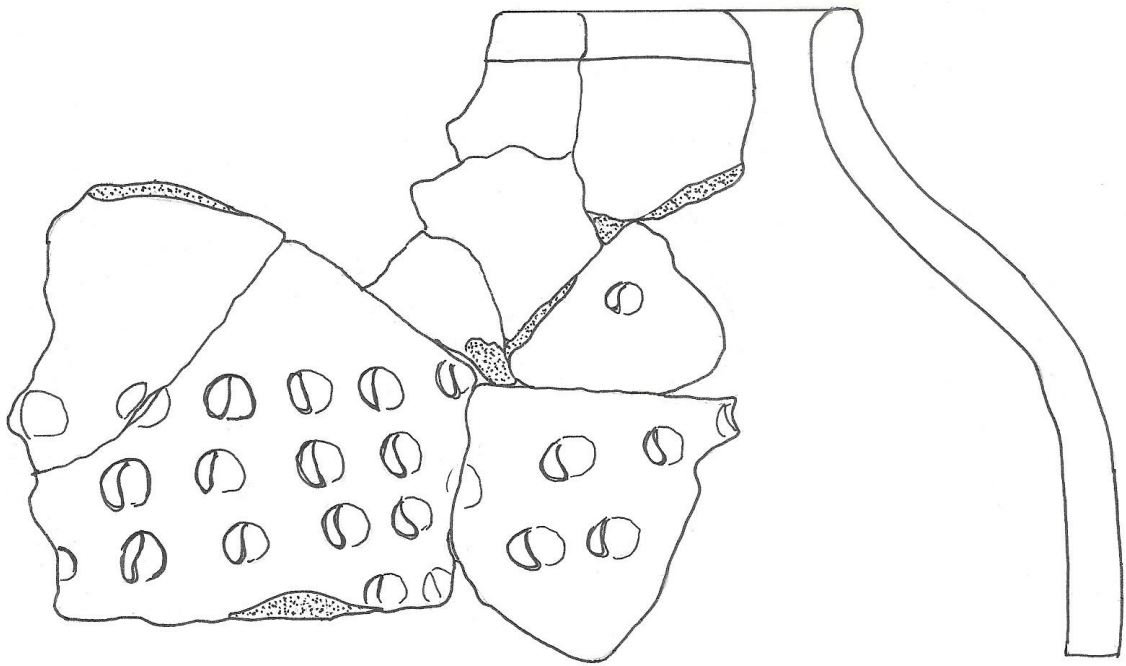
10 Kresebná dokumentace keramických střepů z Letňan



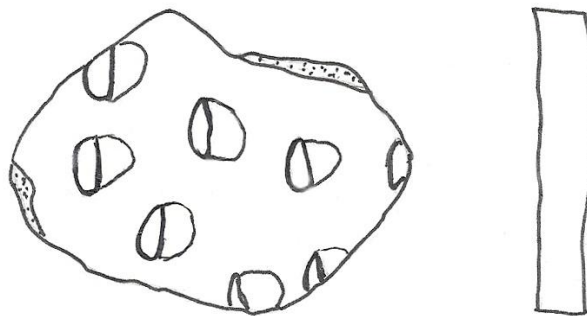
1. Torzo nádoby.



2. Keramický zlomek splený ze střepeů dříve náležejících souborům LE/1, LE/2 a LE/129.



3. Keramický zlomek slepený ze střepů dříve náležejících souborům LE/1 a LE/2.



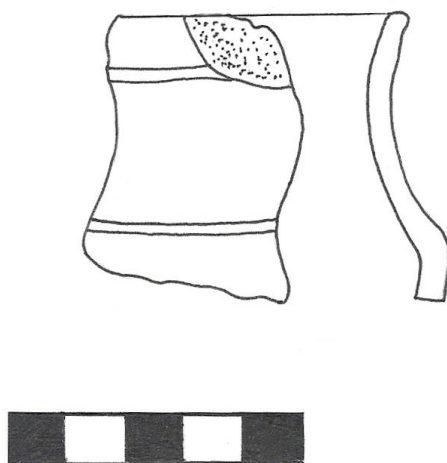
4. Keramický zlomek LE/2.



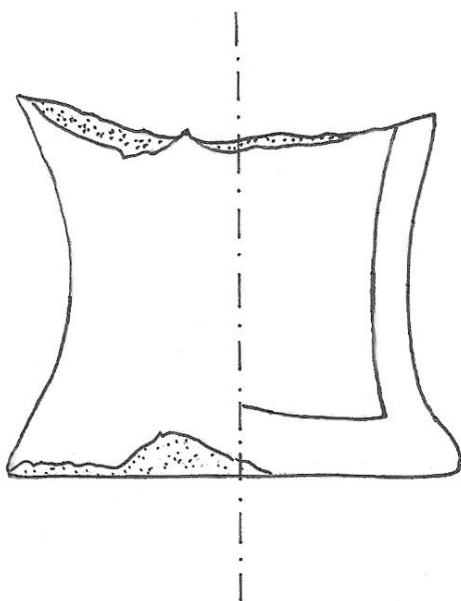
5. Keramický zlomek LE/2.



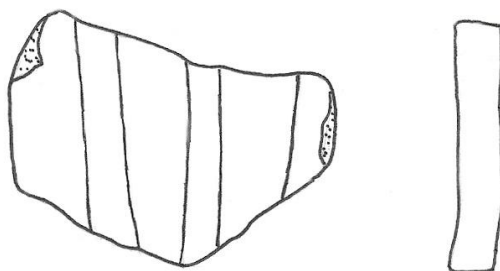
6. Keramický zlomek LE/2.



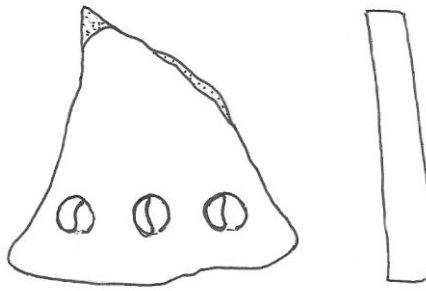
7. Keramický zlomek LE/7.



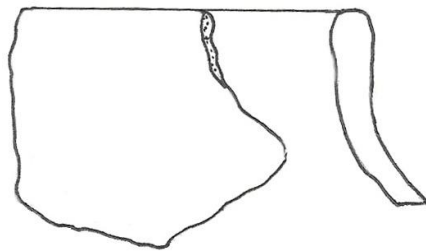
8. Keramický zlomek LE/7.



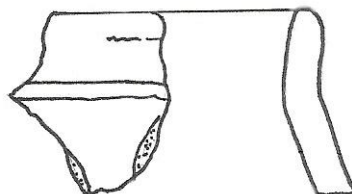
9. Keramický zlomek LE/12.



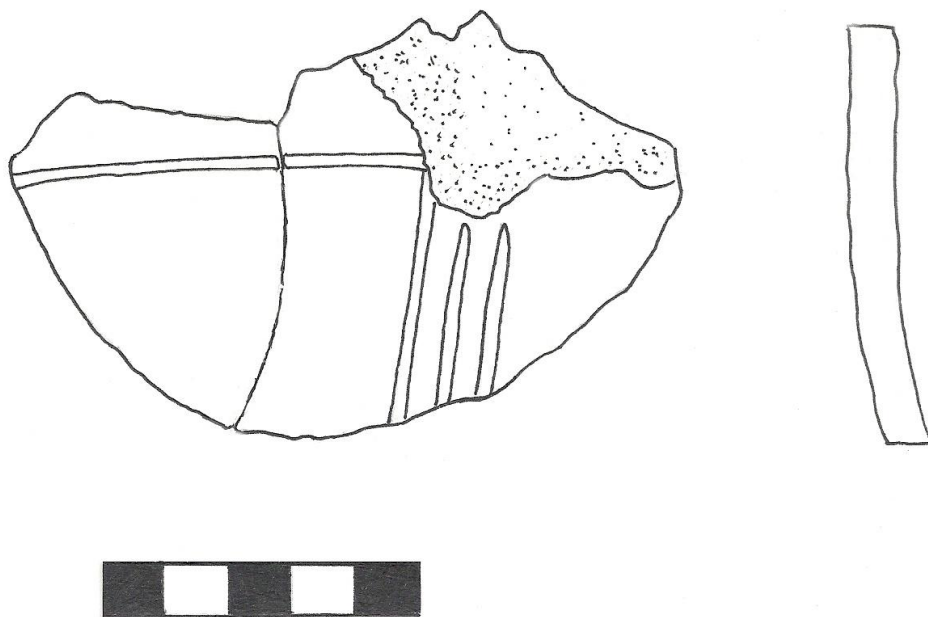
10. Keramický zlomek LE/12.



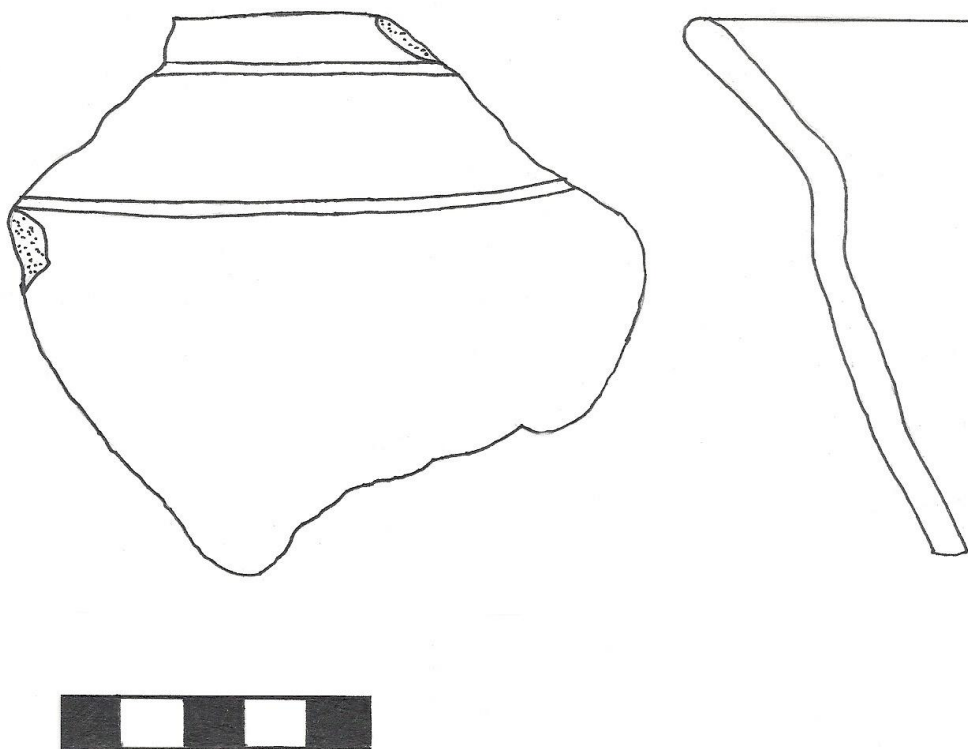
11. Keramický zlomek LE/17.



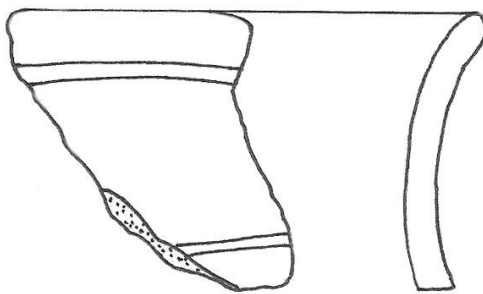
12. Keramický zlomek LE/17.



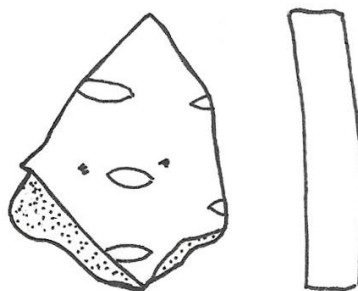
13. Keramický zlomek LE/17.



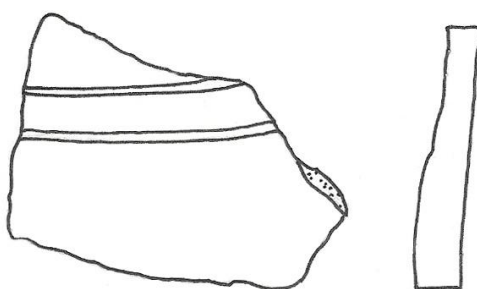
14. Keramický zlomek LE/17.



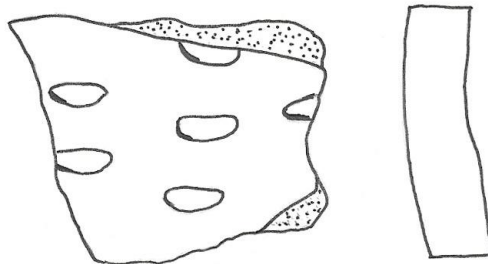
15. Keramický zlomek LE/17.



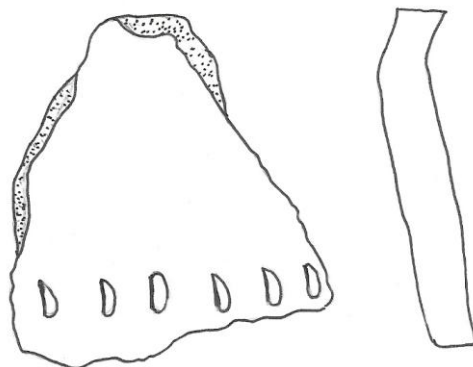
16. Keramický zlomek LE/19.



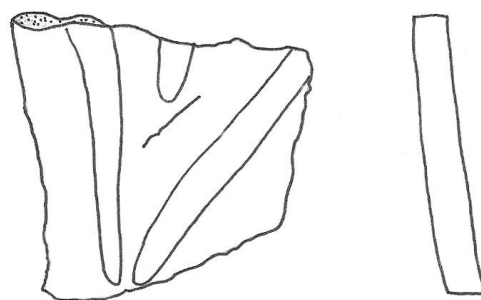
17. Keramický zlomek LE/19.



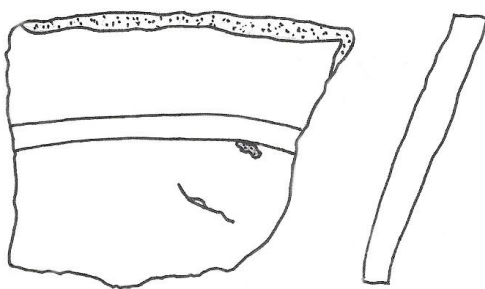
18. Keramický zlomek LE/21.



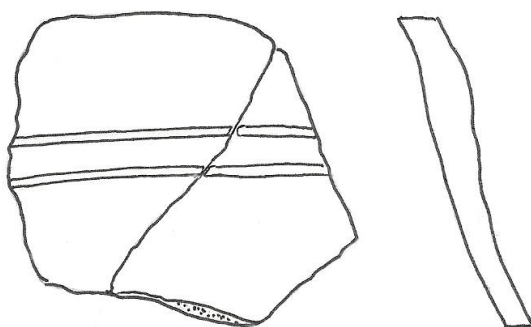
19. Keramický zlomek LE/46.



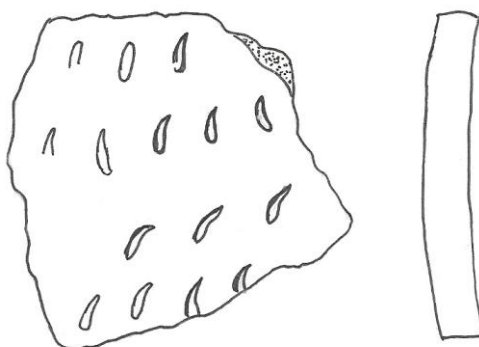
20. Keramický zlomek LE/49.



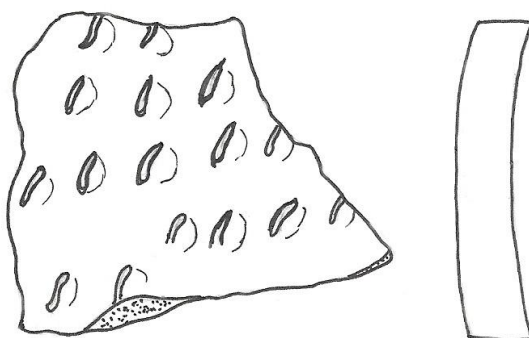
21. Keramický zlomek LE/49.



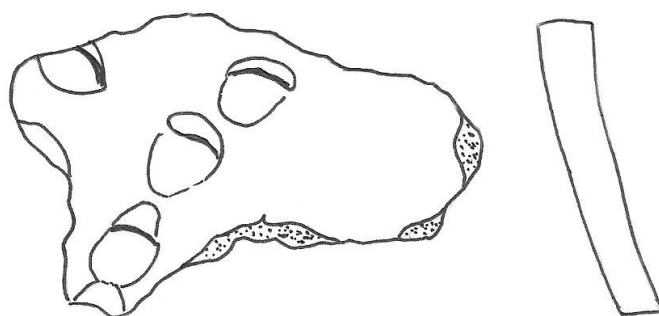
22. Keramický zlomek LE/51.



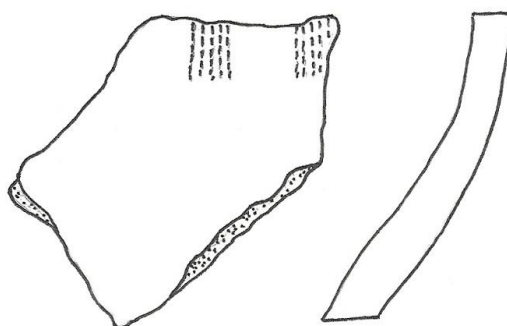
23. Keramický zlomek LE/78.



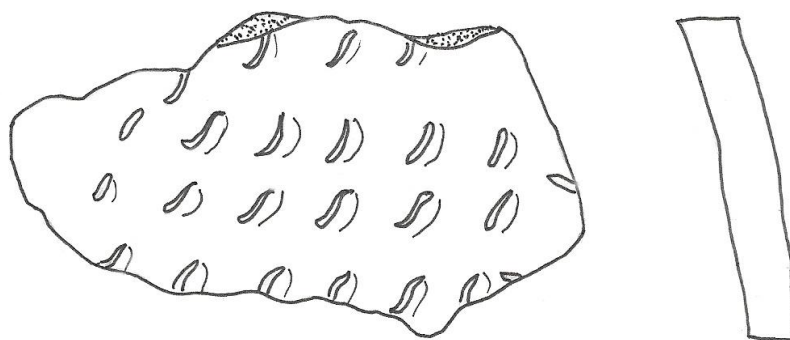
24. Keramický zlomek LE/78.



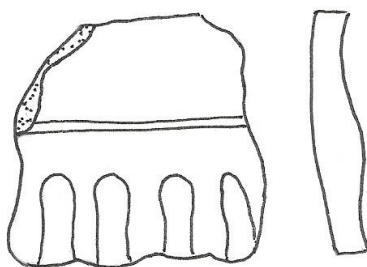
25. Keramický zlomek LE/78.



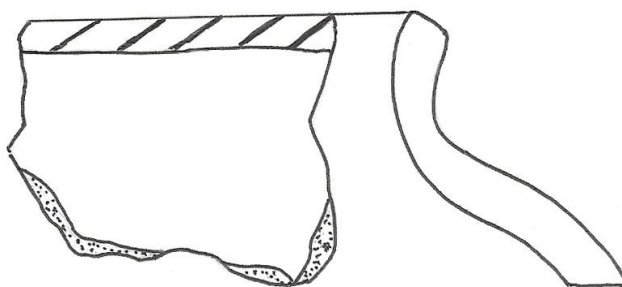
26. Keramický zlomek LE/78.



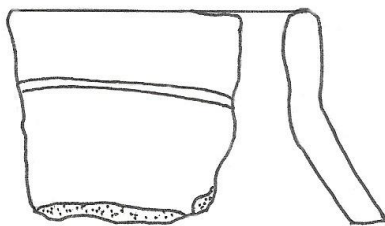
27. Keramický zlomek LE/79.



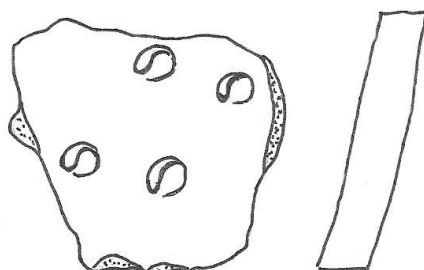
28. Keramický zlomek LE/79.



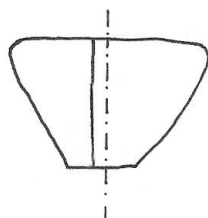
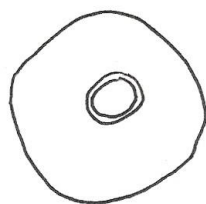
29. Keramický zlomek LE/79.



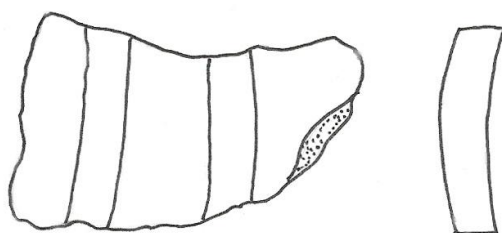
30. Keramický zlomek LE/86.



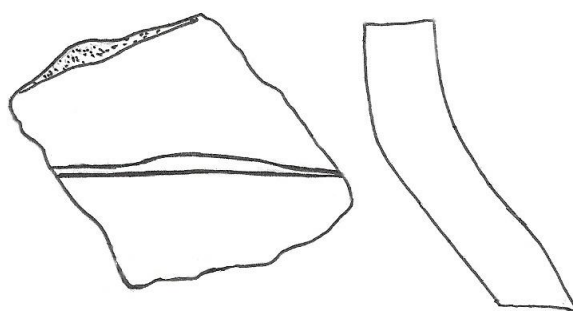
31. Keramický zlomek LE/87.



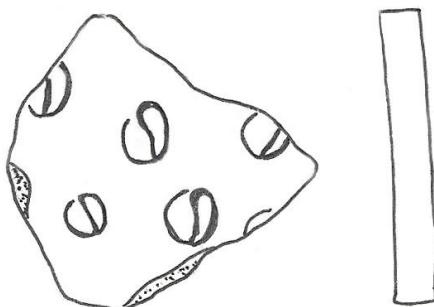
32. Přeslen LE/100.



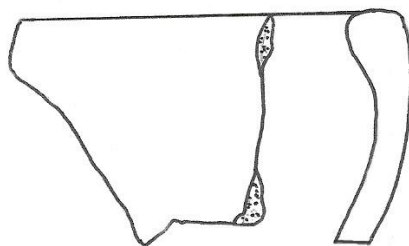
33. Keramický zlomek LE/120.



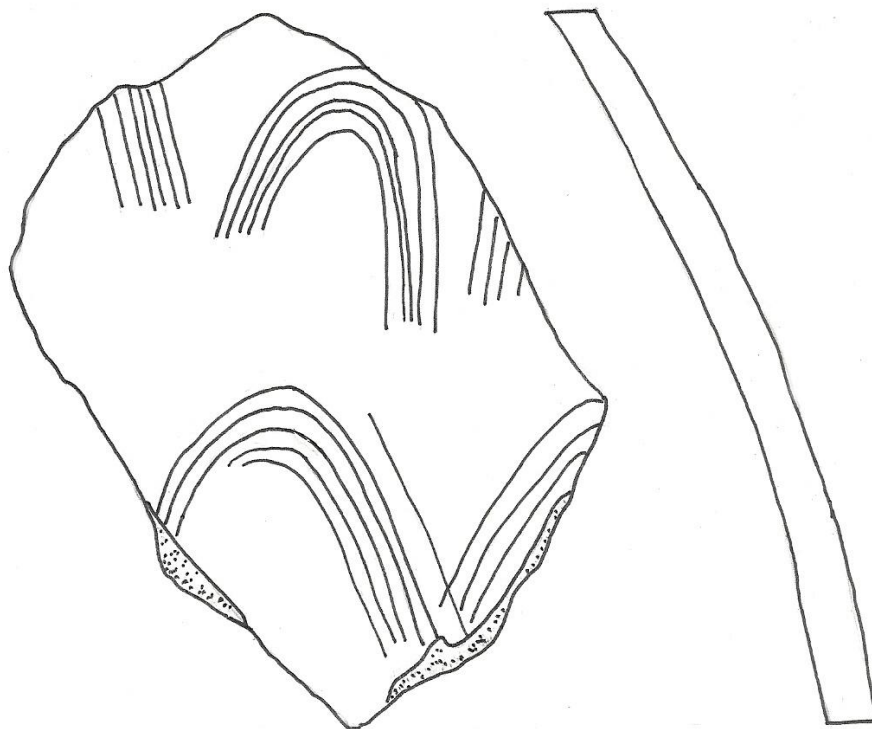
34. Keramický zlomek LE/126.



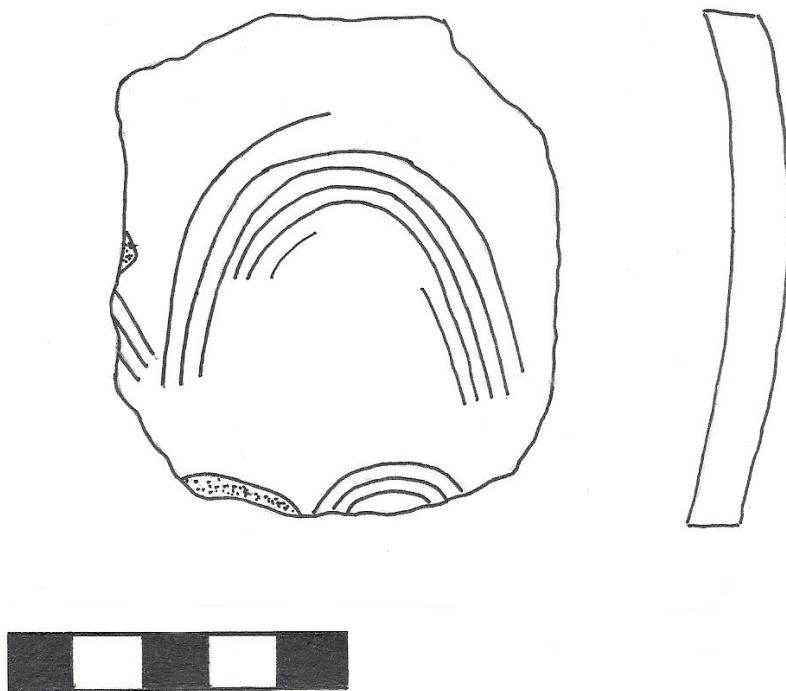
35. Keramický zlomek LE/128.



36. Keramický zlomek LE/128.



37. Keramický zlomek LE/128.



38. Keramický zlomek LE/129.

11 Katalog nálezů z Letňan

Pro lepší orientaci vysvětlím použité zkratky. U materiálu jsou to následující:

K- keramika, KÁ- kámen, KO- zvířecí kost, MZ- mazanice, FE- železo, BK- barevný kov, BR- bronz, STM- stavební materiál, BŠI- broušená štípaná industrie. Pojem „kusy“ označuje množství předmětů zařazených pod stejné inventární číslo, u keramiky se zde vyskytují navíc zkratky objasňující, o kterou část nádoby se jedná: O- keramický zlomek s okrajem, S- spodek (resp. spodní část nádoby, dno, část dna nebo keramický zlomek s částí dna), X- výduť, V- výduť s výzdobou, U- ucho. Možné jsou i kombinace: OV- keramický zlomek s okrajem a výzdobou, SV- spodní část nádoby s výzdobou či keramický zlomek s výzdobou a částí dna, OS- keramický zlomek s okrajem a částí dna, VU- výduť s výzdobou a uchem, OU- část nádoby s okrajem a uchem. V poznámce jsou pak vypsány zvláštní nálezy, zkratky jsou použity tyto: m = hmotnost, v = výška, š = šířka, dd. = průměr dna (u výšky a šířky jde vždy o maximální hodnotu). Čísla kreseb a fotografií odkazují na kresebnou a fotografickou dokumentaci (viz kapitoly 10 a 9).

č. nálezu	objekt	kontext (vrstva)	materiál	kusy	váha (g)	poznámka	č. kresby	č. foto (obr.)
LE/1	517 (V/2)	118	K	4 X, 1 V	21	1x výzdoba prstovými vrypy		
LE/2	517 (V/2)	117	K	79 X, 5 O, 4 S, 11 V	748	1x keramický zlomek s téměř celým dnem nádoby – černá barva (dd. = 7,9 cm, m = 93 g) 7x výzdoba prstovými vrypy 4x výzdoba nehtovými vrypy	4. 5. 6.	23. 24. 25.
LE/3	508	začištění	K	5 X, 2 O, 1 V	70			

LE/4	573 (S/2)	173	KÁ	1	91			
LE/5	573 (S/2)	173	K	3	123	závaží		
LE/6	573 (S/2)	173	MZ	27	199			
LE/7	573 (S/2)	173	K	44 X, 6 O, 2 OV, 4 S, 4 V	1065	1x celá spodní část nádoby – barva zvenku tmavě hnědá, zevnitř černá (dd. = 6,2 cm, v = 5,5 cm, m = 103 g) 2x střep s okrajem a podélnou rytou linií 2x výzdoba nehtovými vrypy 1x výzdoba v podobě dvou rytých podélných linií 1x výzdoba dvěma podélnými žlábkami	7. 8.	26.
LE/7	573 (S/2)	173	KÁ	1	64			
LE/7	573 (S/2)	173	MZ	1	7			
LE/8	573 (V/2)	117	MZ	9	22			
LE/9	502	195	FE	1	4	nůž ?		
LE/10	573 (S/2)	173	BR	1		faléra (průvlečka)		
LE/11	563 (Sg. 3)	123	KO	2	3	šídlo		

LE/12	514 (Sg. 1)	112	K	28 X, 3 O, 3 S, 5 V	552	2x výzdoba prstovými vrypy 1x výzdoba nehtovými vrypy 2x výzdoba v podobě dvou podélných žlábků	9. 10.	
LE/13	517 (V/2)	116	K	1 O	132	cihlová až šedá barva, v = 9,8 cm, š = 10,5 cm		27.
LE/14	504 (Sg. 3)	194	K	2 X	88			
LE/15	573 (S/2)	173	KO	26	71			
LE/16	501 (Sg. 1)	190	KO	9	127			
LE/17	561 (Sg. 3)	121	K	28 X, 5 O, 2 OV, 1 OS, 1 S, 3 V	622	1x zlomek menšího terinu s okrajem – barva šedo- černá (m = 69 g) výzdoba v podobě rytých linií	11. 12. 13. 14. 15.	28. 29.
LE/18	561 (Sg. 3)	121	KO	20	29			
LE/19	561 (Sg. 1)	121, 122	K	45 X, 5 O, 1 OV, 1 S, 7 V	1207	1x stěp s okrajem a podélnou rytou linií výzdoba výdutí: vrypy nehtem, vrypy prstem či podélná rytá	16. 17.	30.

						linie		
LE/20	561 (Sg. 3)	122	K	35 X, 1 O, 1 OV, 1 S, 1 V	409	1x černý jemný střep s okrajem a výzdobou v podobě dvou rytých podélných linií 1x výzdoba prstovými vrypy		
LE/21	500	začištění	K	22 X, 2 O, 1 V	315	1x výzdoba nehtovými vrypy	18.	
LE/22	563 (Sg. 4)	123	U	5	2	uhlíky		
LE/23	513 (J/2)	193	KO	3	1			
LE/24	563 (Sg. 3)	123	KO	5	16			
LE/25	502 (Sg. 1)	191	K	7 X	40			
LE/26	535 (SZ/2)	135	K	9 X, 4 O, 1 OV	194	1x výzdoba v podobě dvou rytých podélných linií		
LE/27		sběr	BŠI	1	1	pazourek, sebrán po skrývce		
LE/28	518 (Z/2)	102	BK					
LE/29	514 (Sg. 2)	109	K	1	17	malá nádobka – světle hnědé až šedé zabarvení s lehkým cihlovým nádechem (dd. = 2,4 cm, v = 2,1 cm)		31.

LE/30	516 (Sg. 4)	105	KO	3	63			
LE/31	516 (Sg. 4)	105	K	4 X, 1 V	32	1x výzdoba v podobě dvou podélných žlábků po celé délce střepe		
LE/32	526 (SZ/2)	126	K	1 X	17			
LE/33	517 (V/2)	117	KO	29	126			
LE/34	563 (Sg. 2)	123	KO	9	26			
LE/35	533 (S/2)	133	KO	1	2			
LE/36	530 (Z/2)	130	K	10 X, 1 S	174			
LE/37	528 (Sg. 5)	128	KO	1	1			
LE/38	530 (Z/2)	130	KO	1	1			
LE/39	561 (Sg. 2)	122	KO	6	15			
LE/40	533 (S/2)	133	K	4 X, 1 O, 1 OV	116	1 x výzdoba rytou linií po délce střepe		
LE/41	529 (S/2)	129	KO	6	19			
LE/42	563 (Sg. 3)	123	K	8 X, 1 OV, 1 S	173	1 x výzdoba rytou linií po délce střepe		
LE/43	502 (Sg. 1)	191	KO	3	25			
LE/44	500 (Sg. 2)	192	K	20 X, 1 O	150			
LE/45	500 (Sg. 2)	192	KO	12	31			

LE/46	501 (Sg. 1)	190	K	8 X, 2 V	229	+ 1x novověká výduť se svítivě hnědou polevou, 18. – poč. 19. st. (m = 4 g) 1x výzdoba prstovými vrypy 1x výzdoba nehtovými vrypy	19.	
LE/47	514 (Sg. 1)	112	MZ	14	75			
LE/48	561 (Sg. 2)	122	K	6 X, 1 O	79			
LE/49	561 (Sg. 4)	122	K	19 X, 4 O, 1 S, 5 V	490	výzdoba: svislé či podélné žlábký, ryté linie	20. 21.	32. 33.
LE/50	561 (Sg. 2)	121	KO	27	32			
LE/51	561 (Sg. 2)	121	K	23 X, 3 O, 2 S, 7 V	383	výzdoba: podélné žlábký, jednoduchá rytá linie či prstové vrypy	22.	34.
LE/52	563 (Sg. 1)	123	K	11 X, 1 O	72			
LE/53	561 (Sg. 2)	122	FE			nůž ?		
LE/54	561 (Sg. 1)	121, 122	KÁ	1	136			
LE/55	535 (SZ/2)	135	KÁ	1	314			
LE/56	563 (Sg. 1)	123	KO	48	215			
LE/56	563	123	MZ	1	1			

	(Sg. 1)							
LE/57	563 (Sg. 4)	123	K	6 X, 1 O, 3 V	71	1x výzdoba rytou podélnou linií 1x výzdoba ve formě podélného žlábků 1x výzdoba – vyhlouben tvar v podobě kapky		
LE/58	531 (S/2)	131	KO	4	16			
LE/59	528 (Sg. 4)	128	KO	7	24			
LE/60	501 (Sg. 1)	190	KÁ	1	150			
LE/61	514 (Sg. 1)	112	FE	1		kroužek		
LE/62	561 (Sg. 1)	121, 122	KO	57	303			
LE/63	561 (Sg. 4)	122	KO	13	80			
LE/64	529 (S/2)	129	K	2 X	13			
LE/65	528 (Sg. 4)	128	K	2 X	11			
LE/65	528 (Sg. 4)	128	KÁ	1	2			
LE/66	563 (Sg. 2)	123	K	7 X, 1 OV, 1 V	74	1x jemný černý střeš s okrajem, výzdoba v podobě podélného žlábků 1x výzdoba podélnou rytou		

						linií		
LE/67	556 (Z/2)	156	K	1 X	13			
LE/68	563 (Sg. 4)	123	KO	5	41			
LE/69	535 (SZ/2)	135	KO	18	33			
LE/70	561 (Sg. 3)	122	MZ	37	219			
LE/71	561 (Sg. 4)	121	K	18 X, 2 O, 2 S, 1 V	358	1x výzdoba prstovými vrypy		35.
LE/72	561 (Sg. 4)	121	KO	25	104			
LE/73	514 (Sg. 1)	112	KO	41	193			
LE/74	563 (Sg. 4)	123	MZ	3	34			
LE/75	561 (Sg. 3)	122	KO	20	33			
LE/76	532 (SZ/2)	132	K	2 S, 1 SV	78	1x výzdoba nehtovými vrypy		
LE/77	575 (S/2)	175	KO	78	544			
LE/78	575 (J/2)	175	K	79 X, 16 O, 4 S, 15 V	2442	1x výduť s místem po uchu – světle hnědá barva s nádechem šedivé (v = 6,1 cm, š = 6,5 cm, m = 50 g) 9x výzdoba nehtovými vrypy 2x výzdoba prstovými	23. 24. 25. 26.	36. 37. 38. 39. 40. 41. 42.

						<p>vrypy</p> <p>3x výzdoba prohlubněmi v podobě kapek</p> <p>1x svislé přerušované linie vytvořené radélkem</p>		
LE/79	575 (S/2)	175	K	39 X, 2 O, 6 S, 11 V, 1 U	1181	<p>1x část ucha – světle hnědá barva (v = 2,6 cm, š = 1,5 cm, m = 9 g)</p> <p>1x zlomek jemné černé keramiky s krouceným okrajem (v = 4,4 cm, š = 4,9 cm, m = 24 g)</p> <p>1x jemný černý střep s podélnou rytou linií uprostřed a svislými žlábký dole (m = 15 g)</p> <p>výzdoba: 7x vrypy nehtem, 2x prohlubně ve tvaru kapek, 1x kulaté prohlubně</p>	27. 28. 29.	43. 44. 45. 46. 47.
LE/80	588	188	KO	1	2			
LE/81	583	183	K	1 O	8			
LE/82	575 (J/2)	175	MZ	9	84			
LE/83	575	175	KÁ	1	51			

	(S/2)							
LE/84	500 (Sg. 0)	začištění řezu	K	2 X, 2 O	41			
LE/85	500 (Sg. 0)	začištění řezu	KO	17	92			
LE/86	585	185	K	2 X, 1 OV, 1 S	77	1x výzdoba podélnou rytou linií	30.	
LE/86	585	185	KO	1	1			
LE/87	593	203	K	3 X, 1 V	44	1x výzdoba nehtovými vrypy	31.	
LE/88	592	192	KO	9	43			
LE/89	575 (J/2)	175	KO	135	417			
LE/90	576	176	KÁ	1	49			
LE/91	592	192	K	4 X	69			
LE/92	586	186	K	1	2			
LE/93	576	176	KO	17	36			
LE/94	585	185	MZ	10	19			
LE/95	576	176	MZ	1	24			
LE/96	590	201	K	7 X, 1 S, 2 V	160	2x výzdoba v podobě podélného žlábků po celé délce střepe		
LE/97	577	177	K	4 X, 1 S	52			
LE/97	577	177	MZ	1	1			
LE/98	529 (J/2)	129	K	1 X	182			48.
LE/99	573 (J/2)	173	K	4 X	63	+ 1x novověká výduť se svítivě hnědou polevou, 18. – poč. 19. st.		

						(m = 5 g)		
LE/100	593	203	K	1	20	přeslen (v = 2 cm, š = 3,3 cm)	32.	49. 50. 51.
LE/101	535 (J/2)	135	K	11 X, 1 O, 1 S	40			
LE/102	535 (J/2)	135	KO	14	92			
LE/103	514 (Sg. 3)	112	K	5 X, 1 V	55	1x výzdoba v podobě podélného žlábků		
LE/103	514 (Sg. 3)	112	KO	1	2			
LE/104	514 (Sg. 2)	109	KÁ	1	99			
LE/105	514 (Sg. 3)	112	KO	2	1			
LE/106	514 (Sg. 2)	109	K	2 X, 2 O	61			
LE/107	514 (Sg. 2)	111	KO	2	15			
LE/108	514 (Sg. 2)	111	K	8 X, 1 U	89	1x téměř celé ucho nádoby (v = 5,9 cm, š = 2 cm, m = 28 g)		52.
LE/109	518 (V/2)	103	K	6 X, 1 O	55			
LE/110	518 (Z/2)	102	MZ	7	11			
LE/111	518 (Z/2)	102	KO	10	15			
LE/112	516 (Sg. 2)	105	KO	3	9			
LE/113	503	115	KO	2	3			

	(Sg. 2)							
LE/114	518 (V/2)	102	MZ	14	21			
LE/115	503 (Sg. 1)	114	KO	6	42			
LE/116	578	178	KO	2	5			
LE/117	518 (V/2)	102	K	12 X, 6 O, 2 V	85			
LE/118	518 (Z/2)	102	K	4 X, 1 O, 1 S	53			
LE/119	514 (Sg. 2)	109	KO	3	1			
LE/120	514 (Sg. 3)	109	K	32 X, 2 O, 1 S, 2 V	264		33.	53.
LE/121	518 (V/2)	102	KO	43	68			
LE/122	514 (Sg. 3)	109	MZ	9	40			
LE/123	514 (Sg. 3)	109	KO	32	107			
LE/124	518 (Z/2)	103	K	4 X, 1 VU	203	zdobená výduť s částí ucha – tmavě šedá až černá barva, v dolní části svislé žlábký (v = 9,6 cm, š = 11,4 cm, m = 134 g)		54.
LE/125	503 (Sg. 1)	114	K	2 X	17			
LE/126	503 (Sg. 2)	115	K	1 X, 1 S, 1 V	225	1x výzdoba v podobě podélné rýhy	34.	
LE/127	517	117	KO	18	60			

	(Sg. 1)							
LE/128	517 (Sg. 1)	117	K	1 X, 1 O, 3 V	156	2x výzdoba prstovými vrypy 1x výzdoba v podobě oblouků provedených hřebenováním	35. 36. 37.	55.
LE/129	517 (Sg. 1)	117	K	52 X, 2 O, 12 V	452	výzdoba: 5x vrypy prstem, 3x vrypy nehtem, 1x podélná rytá linie, 2x oblouky provedené hřebenováním	38.	56.
LE/130	516 (Sg. 2)	105	K	11 X, 2 O, 1 OV, 1 S, 1 SV, 1 V	593	1x celá spodní část nádoby s výzdobou – po obvodu jedna linie prstových vrypů, barva hnědo-šedá (dd. = 8 cm, v = 7,6 cm, m = 243 g) 2x výzdoba jednou podélnou linií prstových vrypů	57. 58. 59. 60. 61.	
LE/131	517 (Sg. 1)	117	MZ	43	37			
LE/132	503 (Sg. 1)	114	K	1 OU	216	větší část nádoby s okrajem a celým uchem – barva světle hnědá, místy tmavě hnědá (v = 9,6 cm,		62.

						š = 12,8 cm)		
LE/133		vzorek drenáže	STM	2		cihly		
LE/1, 2, 128, 129 (slepeno)	517	117, 118	K	1		torzo nádoby, resp. terinu – barva světle hnědá až šedá, výzdoba nehtovými a prstovými vrypy (dd. = 13 cm, v = 25,5 cm)	1.	66. 67.
LE/1, 2 (slepeno)	517 (V/2)	117, 118	K	1 OV	167	větší zlomek s okrajem – barva světle hnědá až šedá, výzdoba prstovými vrypy (v = 11,4 cm, š = 12,6 cm)	3.	63.
LE/1, 2, 129 (slepeno)	517	117, 118	K	1 V	314	větší část výdutě – barva světle hnědá, místy šedá, výzdoba nehtovými vrypy	2.	64.
LE/1, 2, 128, 129 (slepeno)	517	117, 118	K	1 V	867	velká část výdutě – barva hnědo-šedá, výzdoba v podobě oblouků provedených hřebenováním		65.

LE/134	596		K	1 X	3	novověká výduť žluto- oranžovo- zelené barvy (m = 3 g)		
LE/135	598		K	1 X		novověká výduť žluto-zelené barvy (m = 2 g)		
LE/135	598		BR	1		část mince (d = 2,5 cm)		68.
LE/136	602		BR	1	17	kování (v = 4,1 cm, š = 2 cm, m = 17 g)		69. 70. 71.